

tv-15 naš TOVARIS

Št. 2
19. januarja 1984
Leto XXII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

V spomin na komensko akcijo

Dne 2. februarja 1944 so enote Južnoprimskega odreda pod vodstvom namestnika komandanta Stjenka napadle sovražno avtomobilsko kolono med Komnom in Branikom. Borci so kljub sovražnikovi premoči odločno napadli in po peturnem boju uničili kolono do zadnjega moža.

V tem boju je sovražnik izgubil 36 podoficirjev iz nemških policijskih elitnih čet, 48 fašistov, med njimi več znanih tržaških zločincev.

»Letos mineva že 40. leto od tistega 8. septembra 1944, ko je Južnoprimski odred prenehal obstajati kot samostojna bojna enota. Smo skoraj pred 40-letnico končnih zmagovitih pohodov vseh enot, v katere so se vključili borci po razformiranju JPO in se bojevali do konca druge svetovne vojne...« so med drugim izzvenele besede Marjana Metljaka, predsednika pododbora borcev JPO iz ljubljanskih občin na slovesnosti, ki je bila minuli teden v prostorih krajevnne skupnosti Poljane v Ljubljani. Prišli so tudi preživeli borci Južnoprimskega odreda, med njimi tudi komisar Lado Švigelj. Ob tej priložnosti so med drugim ocenili dosedanje delo borčevske organizacije JPO in se dogovorili o pripravi na slovesnost ob 40-letnici znane komenske akcije, slovesnost pa bodo združili s praznovanjem krajevnega praznika Komen prihodnji mesec. Kritično so spregovorili o tem, da sredstva obveščanja namenja premalo prostora borcem Južnoprimskega odreda.

Jože Čurin

Borci 14. divizije

Naše tradicionalno, letos že enaindvajseto srečanje bo v soboto, 4. februarja, ob 14. uri v obeh dvoranah Doma JLA v Ljubljani. Letošnje srečanje bo potekalo v proslavljanju 40. obletnice pohoda Štirinajste na Štajersko, zato naj se ga udeležijo prav vsi pohodniki, ki bodo deležni posebne pozornosti in počastitve. Zatorej – NA SVIDENJE V SOBOTO, 4. FEBRUARJA, OB 14. URI V DOMU JLA.

Odbor 14. divizije
NOV IN POJ

Mineva 40 let od legendarnega pohoda na Štajersko

Štirinajsta slavi

Letošnje leto naj bo zaznamovano v sredstvih javnega obveščanja s pogostnejšimi članki o pohodu Štirinajste na Štajersko, saj je bil ta pohod eden najhujših v slovenski partizanski vojni s sovražnikom pa tudi z zimo, mrazom in še vrsto drugih okoliščin, ki so jih premagovali predvsem tovarišstvo in nadčloveški napor. Tako so na sredini tiskovni konferenci obvestili novinarje člani domicilnega odbora preživelih borcev te divizije, ki so hkrati nanizali nekaj prireditev in manifestacij ter kulturnih dogodkov, ki bodo zaznamovali to obletnico. Tako bosta založbi Borec in Partizanska knjiga v kratkem predstavili knjigi, ki obravnavata Štirinajsto: prva je Zvoneta Kržišnika »Patrulja zvestobe«, v kateri avtor piše o kulturniški skupini te divizije, druga pa je Milana Gučka »Pekoči sneg«. V spomin na pohod 14. divizije bo na Ravnah stekel 28. januarja po poteh te divizije tekaški smučarski maraton. V Kotljah bo dan prej kulturna prireditev, na kateri bodo nagradili tudi najboljše šolske spise na temo Štirinajste. In nenazadnje bo v ljubljanskem domu JLA že enaindvajseto srečanje borcev te divizije, ki pa bo letos, jubileju primerno, še bolj slovesno kot drugokrat. Borcem bo spregovoril Viktor Avbelj-Rudi.

Tradicionalni pohod mladine po poteh Štirinajste bo začel svojo pot 6. februarja, 26. maja bodo odprli planinsko pot po stezah in poteh te divizije in za začetek organizirali tudi množični pohod. Za takšno, planinsko in turistično rabo bo izšel tudi vodnik s 30 kontrolnimi točkami.

V Mariboru bo 4. julija, torej na dan borca, osrednja letošnja proslava pod geslom »Štajerska v boju«, kjer se bodo tudi spomnili slavnega pohoda.

B. Ž. J.

Da se ne bi ponovila stara pesem

Zamrzujemo in odmrzujemo in vedno znova se vsi skupaj jezimo, da tako ne bo šlo več. Eno leto smo zvozili brez tega ukrepa, pa smo bili deležni drugih »paketov«, no, letos pa smo spet zamrznili... Ekonomske logike, tako pravijo vsi strokovnjaki, ni v tem nobene, in tega se zaveda tudi zvezni izvršni vet. Toda tudi tokrat so se znašli tisti, ki »znajo« krmariti v vsakršnih vodah. Še pravočasno so nam navili cene (seveda, tudi svojo vejo krepko žagajo, če se tega zavedajo ali ne).

In zamrzovanju lahko, če pogledamo na poduke iz predlanskega leta, pripišemo tudi dodatek – preigravanje in smukanje skozi luknje v predpisih. Verjamemo lahko le obljubam, da bo v vmesnem (zamrznjenem) času ZIS ustrezno ukrepal, tako pač, da bo zamrzovanje doseglo pozitivne rezultate. Že zdaj pa je jasno, da se negativnim učinkom ne bo mogoče ogniti, in bodo tisti, ki zaradi zamrznjenih cen ne bodo več mogli rentabilno proizvajati določenih proizvodov, le-te bodisi prenehali izdelovati ali pa jih bodo izdelovali z izgubo...

Očitno je, da so ukrep sprejeli predvsem zaradi nenehno rastoče inflacije in nenasitne rasti cen in nenazadnje – pridobitve manevrskega časa – ki bo, upajmo, koristno porabljen tja do poletja.

V vmesnem času pa je še cela vrsta križev in težav, ki jih moramo premagovati. Vsakdanji naslovi v dnevnem tisku nam govorijo o množici tega: o hudih bremenih tečajnih razlik, o obilici programov in premalo denarja, o birokratskih zadregah, pa tudi o poudarkih o obveznostih in ne le o iskanju pravic.

Denarci v denarnicah nam kopnijo dosti hitreje kot prejšnje čase in večina prebivalstva živi od prvega do prvega brez možnosti, da bi dinar, dva spravljala na stran, za rezervo. Toda nekaj je res. Vse lansko leto (in tako se je začelo tudi letošnje) naši pogovori o možnostih in nemožnostih potekajo bolj na trdnih tleh in ne več meter nad tlemi ali celo v oblakih. Tudi v domači porabi se omejujemo drugače kot prejšnja leta. Ne kupujemo vseprek, ampak premišljeno in le po potrebi. Tisti, ki so nam ponujali bleščečo, pa slabo narejeno robo, nimajo več možnosti. Kupujemo raje nekoliko dražje, pa zato kakovostno in trajnejše. Nekam gospodarnjeji smo postali, in čeprav je šola naše gospodarnosti nadvse draga, je upati le, da nam bo ostala v krvi tudi, ko se nam bo trdno obrnilo na bolje.

In če se ob koncu tega razmišljanja vrnemo k zamrznitvam, zapišimo še tole: naj jih dobijo po prstih tisti, ki prav nešportno telovadijo med zakoni in predpisi, da se nam ne bo sproti sesirilo vsakršno prizadevanje za izboljšanje gospodarskega položaja, in da ne bodo tisti, ki se držijo dogovorjenega – bedaki.

B. Ž. J.

Razstava Neretva-Sutjeska v Sloveniji

V Domu JLA v Ljubljani bodo jutri, 20. januarja, zaprli razstavo Neretva-Sutjeska 1943-1983. Na žalost je bila razstava odprta samo dober teden dni in si jo je ogledalo malo delovnih ljudi, občanov, mladine, borcev in pripadnikov JLA. Mogoče organizatorja, Dom JLA iz Ljubljane in Vojni muzej iz Beograda, tudi nista izbrala najbolj ugodnega časa za to prireditev, saj je večina šolske mladine na počitnicah. Brez dvoma pa je razstava namenjena ravno njim. Prav gotovo bi marsikatera šola izkoristila priložnost in organizirano pripeljala svoje učence na ogled razstave.

Pripravljalci so se pri postavitvi razstave zelo potrudili in so javnosti prikazali 975 fotografij in 76 dokumentov iz teh dve največji bitki v narodnoosvobodilni vojni. Poleg tega pa so razstavljeni tudi številni predmeti in orožje naših borcev. Tako je razstavljen daljnogled Save Kovačevića, fotoaparat, s katerim je Sava Orovič slikal ranjenega tovariša Tita, pištoli Moše Pijade in Ivana Milutinovića, oficirska

torbica Ljube Vučkovića, dnevnik Save Maskovića in avtomatska puška Billa Stewarda. Poleg tega pa so razstavljeni tudi deli opreme in sanitetnega materiala centralne bolnišnice Vrhovnega štaba.

Sicer pa so razstavo Neretva-Sutjeska 1943-1983, ki je posvečena tudi štirideseti obletnici drugega zasedanja AVNOJ, odprli v četrtek, 12. januarja. Slovesne otvoritve so se poleg poveljnika Ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnika Branka Jerkića in njegovih sodelavcev udeležili tudi najvišji predstavniki slovenskega družbenopolitičnega življenja, med njimi so bili Viktor Avbelj-Rudi, Marjan Orožen, Janez Vipotnik, Zoran Polić, Tilka Blaha, Janez Milčinski, Marjan Lenaršič in drugi. Razstavo pa je odprl starešina Milan Cvetanović, udeleženec obeh znamenitih bitk.

Po Ljubljani bo razstava obiskala tudi Maribor, kjer bo odprta do 4. februarja.

B. K.
Foto: S. Krševan

Najmanj novih naložb v zadnjih letih

V devetih mesecih leta 1983 smo v Jugoslaviji gradili 21233 investicijskih objektov, kar je za 1700 manj kot v istem obdobju 1982. leta. Lani smo dokončali 13217 objektov v skupni predračunski vrednosti 413,4 milijarde dinarjev. Hkrati pa smo začeli zidati 10.912 objektov v vrednosti 339,2 milijarde dinarjev.

To je približno petina vrednosti vseh nekdanjih naložb in hkrati najmanj na novo začetih vlaganj v minulih sedmih letih. Od 6334 objektov, kolikor smo jih začeli graditi od marca do septembra lani, je petina posebnega pomena. Predračunska vrednost pa znaša približno 43 odstotkov vseh sedanjih naložb. To kaže, da razpoložljivih sredstev še vedno ne usmerjamo v prednostne dejavnosti, in da le težko govorimo o selektivnosti.

Vse večje so prekoračitve predračunskih vrednosti. Te zdaj znašajo 603 milijarde dinarjev, kar je za 56 odstotov več od prvotne vrednosti. To število ni dokončno, saj je prekoračitve prijavilo le 6875 investitorjev, ali vsak tretji.

Zidava je tudi še predolga, saj smo nekatere večje objekte začeli graditi že v prejšnjem planskem obdobju, nekatere pa tudi že pred desetimi leti in več. Delež predračunske vrednosti objektov, začetih v tem petletnem obdobju, znaša komaj 47 odstotkov vrednosti vseh naložb, ki jih zdaj uresničujemo.

Strokovnjaki menijo, da ne bomo do konca 1985. leta dokončali 99 odstotkov objektov, saj je opravljen le manjši del gradbenih del. S tem pa se bo bistveno povečala tudi njihova sedanja predračunska vrednost.

B. K.

Slabo obveščanje

Komisija za SLO in DS predsedstva zvezne konference ZSM Jugoslavije je na ponedeljkovi seji obravnavala prostovoljno vojaško usposabljanje žensk. Ugotovila je, da je kljub lanskim opozorilom, naj se tega ne lotevamo kampanjsko, obveščanje v bazi, v krajevnih skupnostih in občinah odpovedalo. Dogajalo se je tudi, da je povsem zastalo, brž ko so ugotovili, da je število, določeno za prvo generacijo žensk za vojaško usposabljanje, že doseženo.

V JLA se zdaj prostovoljno usposablja že tretja generacija žensk. Prvi dve sta ga opravili s prav dobrim uspehom. Člani komisije so poudarili, da se more mladinska organizacija bolj potruditi, ne le na propagandnem področju, temveč tudi pri obveščanju o namenu, razmerah in možnostih vojaškega usposabljanja žensk pri prijavljanju za četrto generacijo, ki bo potekalo do marca.

Dotaknili so se tudi zdravstvenih meril pri zbiranju prostovoljk. Menili so, da so bila veliko strožja kakor za moške, čeprav gre za prostovoljno vojaško usposabljanje.

Slabo obveščanje je tudi vplivalo, da so se ženske bolj prijavljale za šole rezervnih oficirjev. Približno 80 odstotkov kandidatke je posebej prosilo, da jih razvrstijo na takšne šole, čeprav je znano, da merila za to vrsto šolanja določajo posebni predpisi.

Ob koncu so poudarili, da se morajo mladinska organizacija in tudi drugi odgovorni organi bolj vključiti v te dejavnosti, in da se ne sme več dogajati, da se ženske potem, ko se že prijavijo, odpovejo prostovoljnemu usposabljanju.

B. K.

Cilji kitajske zunanje politike

Zadnje leto ali dve sta dali vrsto primerov in otipljivih dokazov o tem, kako se hkrati in skladno z vidnimi spremembami v kitajski notranji politiki – zanje je ena izmed značilnosti odprava posledic kulturne revolucije – vse bolj občutno kažejo tudi nove smeri v mednarodnem delovanju Kitajske.

Prva značilnost, ki jo je kmalu zaznala mednarodna javnost, je na moč okrepljena mednarodna dejavnost Kitajske v vseh smereh. Očitno je Kitajska – nekoč znana po svoji zaprtosti – odločena kar se da na stečaj odpreti vsa vrata in okna v svet in šteti razvoj vsestranskega sodelovanja z zunanjim svetom kot eno izmed poudarjenih stalnic v kitajski zunanji politiki.

Pri tem pa je za pravilno razumevanje ciljev kitajske zunanje politike zlasti potrebno upoštevati eno izmed osrednjih načel, ki je postalo izhodišče celotne mednarodne dejavnosti kitajske zunanje politike. To načelo pa odločno poudarja neodvisnost celotne politike socialistične Kitajske. Kaže, da je prav postavljanje tega načela v ospredje celotnega delovanja kitajske vlade ena izmed poglavitnih in bistvenih značilnosti zunanje politike Kitajske.

S tega zornega kota je moč razumeti odnos Kitajske do svetovnega gibanja neuvrščenih držav, h kateremu se Kitajska sicer ne prišteva kot njegov organizacijski del, pač pa v celoti zagovarja načela neuvrščene politike in

tudi najbolj dosledno podpira vso dejavnost neuvrščenih na mednarodnem področju.

Bistveno so se spremenila tudi stališča kitajske vlade glede njenih odnosov do obeh blokovskih sil. Kitajsko vodstvo je dalo jasno vedeti, da se njihova dežela nikoli ne namerava spuščati v medsebojne igre ali spore velikih sil, Združenih držav Amerike in Sovjetske zveze, niti nima namena igrati zdaj na ameriško, zdaj na sovjetsko karto v svoji mednarodni dejavnosti. Kitajska nastopa tako proti eni kot drugi veliki sili s svojih načelnih izhodišč, ki narekujejo Kitajski ohranitev njenega neodvisnega položaja v svetu. Odtod tudi pojav, da se je Kitajska tako rekoč hkrati lotila vrste pobud, ki naj pripeljejo do izboljšanja odnosov tako z Združenimi državami kot s Sovjetsko zvezo. Vrsta pobud in akcij, ki so prišle tako iz Pekinga kot iz Moskve, kaže, da sta državi pred tem, da – sicer v dolgotrajnem in zapletenem procesu zblíževanja – postavita temelje trajnejšega sodelovanja in kar najbolj normalnih odnosov. Pravkar končani obisk predsednika kitajske vlade v Washingtonu Zhao Ziyanga pa po drugi strani priča, da gre za odpiranje obdobja zelo razčlenjenega in vsebinsko bogatega – predvsem gospodarskega sodelovanja med državama. Naj k temu dodamo še nedavni visoki kitajski obisk na Japonskem in pa napovedi, da se utegne Kitajska še dosti tesneje povezati – predvsem seveda gospodarsko – z zahodno Evropo, pa imamo celotno podobo mednarodnih pobud kitajske zunanje politike v zadnjem

času. Seveda si Kitajska obeta tako gospodarske – prevzemane vrhunske ameriške in zahodne ter japonske tehnologije kot pogoja za uresničitev politike »štirih modernizacij« – kot politične uspehe – utrditev položaja Kitajske v Aziji in v svetu.

Seveda uresničevanje take politike kitajske vlade ne gre brez težav in ovir. Značilno je, da je teh ovir dosti več v odnosih s Sovjetsko zvezo kot pa z Združenimi državami Amerike. Z Washingtonom je sodelovanju na poti edinole vprašanje Tajvana, otoka pod kuomintanško oblastjo, glede katerega pa sta se državi v šanghajskem dokumentu leta 1972 dogovorili, da ga štejeta za sestavni del kitajske države, da pa ga Kitajska ne bo s silo spravila pod suverenost. Sovjetsko-kitajske odnose pa zavirajo vprašanja sovjetskega priznanja, da si je nekdanji ruski imperalizem prisvojil obsežna kitajska ozemlja, vendar današnja Kitajska ne terja njihove vrnitve. Gre pa še za resne obmejne spore na reki Usuri in Amurju, za nekaj sto otočkov na teh rekah in za okoli 20 tisoč km² spornega ozemlja na sovjetsko-kitajsko-afganistanski meji. Seveda Kitajsko močno tišči sovjetska podpora vietnamske okupacije Kampučije, okupacija Afganistana in pa navzočnost 40 sovjetskih divizij na meji s Kitajsko.

Ne glede na vse to pa je Kitajska danes v svetu priznana kot velika država, ki se poteguje za mir in sodelovanje in ki lahko hkrati vzdržuje dialog z obema vesilama, česar ti dve ne zmoreta.

Drago Košmrlj

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

»Jugoslavija si želi mir v svetu in krepitev mednarodnega zaupanja na podlagi širšega sodelovanja, saj je to pogoj za miroljubno reševanje problemov, s katerimi se danes spopada svet.« To je vodilna misel iz govora Lazarja Mojsova v zvezni skupščini, kjer so obravnavali sodoben položaj v svetu. ■ V dneh pred začetkom evropske konference v Stockholmu so se v mednarodnih odnosih pokazala rahla znamenja otoplitve mednarodnih odnosov, ki so vsi že dolgo pod vtisom hude zaostritve mednarodnih odnosov med blokovskima vesilama. Obet, da se bosta na konferenci v Stockholmu sešla zunanja ministra obeh sprtih velesil, so po svetu ocenjevali kot možen prvi korak k ublažitvi medblokove napetosti. ■ Varšavska vojaška zveza je pred začetkom konference v Stockholmu ponudila, da bi se bloka domenila o sklenitvi posebnega sporazuma, s katerim bi omejili izdelavo kemijskega orožja v Evropi. Sodijo, da naj bi ta predlog bil sovjetski prispevek konferenci v Stockholmu. ■ V letih od 1978 do 1982 se je svetovna trgovina z orožjem povečala za 70 odstotkov v primerjavi s letom 1975. V tej trgovini prepričljivo vodita obe velesili, Združene države Amerike in Sovjetska zveza, nanju odpadeta namreč dve tretjini celotne svetovne trgovine z orožjem. ■ V Rabatu, glavnem mestu Maroka, je potekala ministrska konferenca islamskih držav, ki je imela nalogo sestaviti dnevni red vrhunske konference voditeljev teh držav, ta je trajala od 16. do 18. januarja. Na dnevnem redu konference so bili iraško-iranska vojna, palestinsko in ciprsko vprašanje in vprašanje Afganistana. Nekatere arabske države so želele, da bi Egipt, ki so ga svoj čas izključili iz zveze, vnovič sprejeli v članstvo.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna

Spominski kompleks na Osankarici

V našem časniku smo že obširno pisali o velikih načrtih za gradnjo in urejanje osrednjega spominskega kompleksa Osankarica na Pohorju. Prizadevni in še vedno aktivni revolucionarji so si postavili nalogo, da sredi vedno zelenega Pohorja zgradijo in uredijo kraj, kjer je pred nekaj več kot štiridesetimi leti v neenakem boju izkrmavel Pohorski bataljon.

Danes že tretje leto deluje skupščina podpisnikov družbenega dogovora, s katerim so se podpisniki dogovorili, da bodo združili sredstva devetih občin, vse od Ptujca do Titovega Velenja, Dravograda, oziroma na celotnem štajerskem območju. Sicer pa so med podpisniki tega družbenega dogovora tudi številne delovne organizacije in skupnosti. Skupščina podpisnikov je že na svoji prvi seji sprejela dokaj obširen program dela.

Ze danes so vidni uspehi tega dela. Preuredili so dom, zgradili prizidek za muzejski del in druge namenske prostore, postavili kabelski telefonski priključek in vodovod od Mrzlega studenca do doma na Osankarici. Vsa ta dela so bila dokaj obsežna. Veliko so opravili prostovoljnih delovnih ur. Največ so pri tem pomagali Gozdno gospodarstvo Maribor, Vojaške garnizije iz Sloven-

ske Bistrice in Maribora, PTT Maribor, Certus Maribor, Elektrokovina Maribor in mnogi drugi.

V prostorih, kjer je razstava Partizansko Pohorje, je že tudi montirano ozvočenje, ki bo v prihodnje omogočilo racionalnejše vodenje obiskovalcev po razstavi v več jezikih. Prav tako je urejeno terensko okolje doma, ki omogoča amfiteatralni pristop pri večjih prireditvah z zunanjim ozvočenjem. Na novo je tudi urejeno sodobno krožno obračališče za avtobuse z obsežnimi parkirnimi prostori. Izdelana je nova maketa poslednjega bojišča legendarnega Pohorskega bataljona ter zagotovljeno stalno in nemoteno delovanje doma in muzeja. V načrtu je tudi nova knjižnica o partizanskem gibanju na Pohorju. Pripravljajo jo Lojze Penič, kustos muzeja v Mariboru, sicer pa neutrudni skrbnik muzejske zbirke na Osankarici. Pripravljajo tudi gradnjo doma na Osankarici, predvsem predelave gostinskih prostorov.

Družbeni dogovor je doslej podpisalo že več kot 50 podpisnikov. Pričakujejo pa, da se bodo oglasili še novi, kajti le tako bo zamisel o gradnji partizanskega Pohorja hitreje uresničena.

Franjo Hovnik

Osip članstva

V televizijskem poročilu iz Beograda sem poslušal o osipu članstva KP Srbije. Rečeno je bilo, da je zapustilo članstvo KP Srbije največ kmečkega prebivalstva, potem delavcev pa tudi veliko starih članov KP. Mladih se vključuje le polovica od prejšnjega števila. Vzrok za to so baje hude gospodarske razmere.

Spominjam se, da so med NOB po vsaki sovražni ofenzivi zapuščali borci partizanske vrste. Toda to so bili večinoma omahljivci, ki niso bili kos naporom. In kaj je z njimi izgubila NOV? Prav nič. Enote so se resnično zmanjšale, toda ostali so zanesljivi in uporni ljudje. Mislim, da bodo tudi zdaj v katerikoli republiki ostali komunisti, ki se zavedajo našega položaja in nas bodo izveliki iz vseh težav.

Premalo se zavedamo, da smo ves čas, hote ali nehoti, državo na vse mogoče načine močno izkoriščali, dajali in vračali pa bore malo. Zdjaj ko smo v težavah, pa stisnemo rep.

Srečko Grašič

Časovna odmaknjenost: da ali ne?

Trditev Toneta Partljiča, da bodo najboljša dela na temo revolucije in vojne pisale generacije, ki se je niso udeležile (52. številka TV 15, letnik 1983), in polemičen zapis Dušana Mevlje (1. številka TV 15, letnik 1984) sta me spodbodla, da se oglasim.

Predvsem oba, čeprav vsak po svoje in s svojega zornega kota, načenjata že nekaj desetletij staro vprašanje, kako in s kakšnimi merili vrednotiti dosedanje leposlovno bero s tega področja ustvarjalnosti. Ob tem Mevlja izrecno omenja teorijo o nujnosti določene časovne razdalje, ki je potrebna za nepristranski in umetniški prikaz nekega razdobja, Partljič pa jo bolj nakazuje, oziroma se priznava za njenega privrženca. Prav v tem, da jo Mevlja v glavnem zanika, Partljič pa ji pritrjuje, je vzrok Mevljevega nestrinjanja s Partljičem.

Ne bi se spuščal v razglabljanje, kdo ima prav in kdo ne, oziroma, če ta teorija velja ali ne. Vsakršno strinjanje ali nestrinjanje bi bilo podobno prerokbam, za katere nihče med nami ne bo mogel reči, ali so bile resnične ali ne.

Raje bi razmišljal, zakaj je sploh nastala teorija o nujno potrebni časovni odmaknjenosti in zakaj so nekateri njeni privrženec, med njimi tudi Partljič. Pri tem naj omenim, da sem njen privrženec tudi jaz, čeprav z dodatkom, da žal to moram biti.

Vsaka revolucija, tudi naša ni bila nobena izjema, prinese s seboj osredotočenje oblasti v rokah posameznikov ali skupin, oziroma razredov. Tako eni kot drugi skušajo dokazati svojo nezmotljivost ne le v sedanjosti, pač pa tudi v preteklosti. Vsak dvom o njej prehaja iz sedanjosti v preteklost in narobe, prizadeti ga razlagajo kot napad na celotno gibanje, rušenje nujno potrebne enotnosti itd.

Z večanjem časovne razdalje od prelomnega razdobja pride družba, ki je izšla iz revolucije, do razpotja, kako naprej. Ali v demokratizacijo ali v vse večjo oblast vedno ožjih skupin, oziroma posameznikov. Enver Hoxa je najbolj skrajni in naj sodobnejši primer slednje, in zaradi tega v Albaniji pisatelj sploh ne ve za nujnost časovne razdalje, če se loti pisanja o osvobodilni vojni in revoluciji.

Pri nas smo se oddaljili za drugo možnost. Pot do uresničitve svobode ustvarjalnosti, kakršno smo si zapisali v razne statute in ustavo, ni ne gladka in ne ravna. Vendar smo dosegli že precejšen napredek. Pisoci ljudje se spominjamo še ne tako odmaknjenih let, ko še pomisliti nismo mogli, da bi napisali ali prikazali kaj takega, kot je Partljič v nadaljevanju »Oblaki so rdeči« z osebnostjo nemškega majorja. Takoj so nam začeli žugati razni recenzenti, češ da takšni primeri niso bili pogosti in ne značilni, zato naj o njih raje molčimo in opisujemo »pozitivne« primere (značilna ždanovska miselnost).

»Žal« bi dodal predvsem zaradi tega, ker so morala preteči skoraj štiri desetletja, da smo dosegli vsaj takšno stopnjo pravice do svobodne umetniške ustvarjalnosti. Koliko noči smo po nepotrebnem zapravili, ki bi jih lahko drugače posvetili ustvarjalnosti. Toda žal je bilo tako in le tisto, kar dosežeš z vztrajnostjo in delom, ceniš, kakor zasluži. Tudi te svobode kot nobene druge nihče ne more podariti, če pa jo, za to kasneje zahteva plačilo.

V tem času je odšlo veliko ljudi, ki so marsikaj vedeli in kar bi tudi povprečen pisatelj prelil v pretresljivo izpoved, dokument časa. Nismo jih znali izkoristiti, ker morda niso bili »pozitivni« junaki ali ker se niso zadosti visoko povzpeli na družbeni lestevici. Tudi zaradi tega nam je vsem skupaj lahko žal.

MILE PAVLIN

Pripombe k nekim pripombam

Dušan Mevlja je v prvi letošnji številki TV-15 objavil polemičen zapis ob neki Partljičevi izjavi in v njem izrekel tudi nekaj opazk, ki niso upravičene. Ko je pisatelj Partljič v nekem intervjuju izrazil domnevo, »da bodo najboljša dela na temo revolucije in vojne pisale generacije, ki niso bile udeležene v njej«, je pri tem seveda mislil na prozna dela, predvsem na

romane, ne pa na poezijo, kot nam po ovinku skuša vsiliti Mevlja. Vsak razsoden človek namreč ve, da je partizanska poezija, ta lirični izraz nekaj silovitih doživetij, lahko nastajala samo med vojno, ne pa v mirnem času.

V zadnjih dveh ali treh desetletjih smo poleg številnih novel dobili tudi že precej romanov s partizansko tematiko, vmes nekaj odličnih. Njihovi pisci so v glavnem bivši udeleženci NOB, in prav ti so po Mevljevi sodbi tudi edini usposobljeni za takšno pisanje. Pripadniki generacij, ki niso doživele boja, o njem baje tudi ne morejo pisati zares ustrezno. Toda tu se Mevlja rahlo moti. Že ob našem pisatelju Vladimiru Kavčiču bi se moral zamisliti, saj Kavčič ni bil partizan – ob koncu vojne je bil star šele 13 let. Sicer pa so že nešteti pisatelji, opirni na dokumente in lastno ustvarjalno moč, odlično opisovali to ali ono zgodovinsko dogajanje, pri katerem sami niso bili navzoči. Srbi imajo npr. o dramatičnem letu 1915 veliko literarnih del, toda umetniško najboljši prikaz tistih dni, Čosičev roman »Čas smrti«, je nastal šele pred kratkim in napisal ga je pisatelj, ki med prvo svetovno vojno ni bil še niti rojen. Takih primerov ne manjka v nobeni literaturi, in zato tista Partljičeva misel le ni čisto neutemeljena. Lahko smo do nje skeptični, ni pa nobenega razloga, da bi jo smeli presojati tako zviška, kakor je to stori Mevlja.

Tovariš Mevlja pa si tudi ni čisto na jasnem glede »pisateljske distance«. Pisati o čem z distanco ne pomeni, da moraš pisati hladno in neprizadeto. Pisatelj lahko ljubi svoje junake, nujno pa je, da ve več kakor oni, da je njegovo vidno polje širše od njihovega in da svet zanj ni črno-bel. Za naše borce pa je svet vendar bil črno-bel. Med živžiganjem nemških krogel lahko Nemce samo sovražiš. In ko po tebi strelja jo lastni rojaki, ne zmoreš razmišljati o morebitnih »olajševalnih okolištinah« za to njihovo početje. Vse, kar je na nasprotni strani, je torej črno in pregrešno, na naši strani pa vse čisto in svetlo, in to toliko bolj, ker revolucionarni borci večinoma upajo, da bo po zmagi napočil novi čas brez vsakršnih problemov. Iz takšne miselnosti pa tudi pesniki, skladatelji in slikarji lahko črpajo prav dobre navdihe. Edino romanopisec ne more na shematični črno-beli podlagi napisati nič zares dobrega. In zato se boljši romani s partizansko tematiko tudi rojevajo šele nekaj desetletij po zmagi, ko črno-beli prijem ni več obvezen in ko se duhovno obzorje nekoliko razširi.

Zdi pa se, da tovariš Mevlja »širjenju obzorja« ni posebno naklonjen. Takšen vtis vsaj vzbujajo njegove pripombe k Partljičevi nadaljevanju »Oblaki so rdeči«. Tisti nemški major, ki so mu nacisti zaprli sina in ki je tudi drugače bolj človeški od svojih brutalnih kolegov, se njemu zdi papirnat. Predvsem pa tovariš Mevlja skomiguje nad njegovo človečnostjo, saj možak kljub vsem osebnim zadržkom »izpolnjuje ukaze svojih nadrejenih«. Toda mar niso podobno ravnali tudi mnogi naši fantje, predvsem Štajerci? V nemško vojsko so šli po sili razmer, iz strahu za svoje, a mnogi so med Nemce zašli le zato, ker v bližini ni bilo partizanov, da bi se jim pridružili ali se jim dali »ugrabit«. In ko so že bili med Nemci, so kljub notranjemu odporu najbrž le izpolnjevali njihove ukaze in morda tudi padli. Kako torej 40 let po vojni gledati na take? Z zmrdivanjem?

PETER LEVEC

Epilog nekega poizvedovanja

Dne 22. januarja 1983 sem poslal na krajevno skupnost Branik, pošta 65295, zelo obširno pisno poizvedbo o aretaciji v novembru leta 1943, ki so jo izvedli tedaj na podlagi lažne ovadbe. Šele 21. oktobra sem prejel na mojč prošnjo kratek odgovor krajevne organizacije ZZB s tole vsebino: »Člani odbora so mnenja, da ni mogoče po toliko letih raziskovati vzroke tega sumničenja.« Preostala vsebina, razen formalne, ni bistvena za to poizvedbo.

Odgovor ni dober za nobenega, kajti organizacija ZZB ni napravila ničesar. Dovolj podatkov sem napisal. Poleg tega bi me lahko poklicala organizacija na svojo sejo odbora, ko je obravnavala ta primer. V več mesecih, ko je predmet ležal pri krajevnih organizacijah, bi me lahko tudi vprašali, ali zahtevali morebitna dodatna pojasnila. Vendar vsega tega niso naredili.

Zato lahko sklepam, da je odbor vzel to nalogo neprizadeto in neodgovorno. To tudi daje vtis, da je vpliv, ki je povzročil to zmotno pred štiridesetimi leti, navzoč še danes, in je preživel vse generacije odbornikov doslej in tako živi dalje. To vprašanje je bilo vendarle odprto zame in za druge prizadete in je sedaj takšno tudi ostalo po zaslugi stališča, ki ga je pravkar sporočila krajevna organizacija ZZB. Zaradi oportu-

nizma torej sumničenje še naprej razjeda medsebojne odnose v krajevni skupnosti in zunaj nje.

Obtožba namreč spada v zvrst pasivnega odnosa do odkrivanja vzrokov napeljevanja celo na vojne zmote (da ne rečem zločine), za katere pa vemo, da jih je mogoče odpustiti, nemogoče pa je, in ne smemo jih nikoli kar tako pozabiti še nerazčiščene.

MILAN LISJAK

»Ljubo doma, kdor ga ima...«

Najdaljša noč v letu je že nekaj časa za nami. Tokrat je večina ljudi pričakala novo leto v krogu svojcev, prijateljev, domačih, skratka doma. Na Silvestrovo smo 54 izbranih ljubljancev naključno povprašali, kje bodo preživeli najdaljšo noč. En sam odgovor smo dobili: Doma! Zakaj, ni težko ugrabiti. Visoke cene gostinskih storitev, pa tudi bahave reklame raznih turističnih agencij, »da je še nekaj prostih mest«, so marsikoga prepričale, da je bolje ostati doma. Zvedeli pa smo tudi, da so bili nekateri hoteli, restavracije in gostilne komaj 50-odstotno zasedeni, da so bili silvestrski meniji preskromni za cene, povrh tega (primer iz Kranjske gore) komaj pogreti!

Dedek Mraz tako in drugače

Zgodba je stara že nekaj dni. Čeprav se zdi prvi hip smešna, je pa resnična in poučna. Franc B. (na njegovo željo bomo priimek izpustili) iz Ljubljane nam je povedal tole zgodbo: »Dokler so bili otroci majhni, sem se z njimi vred veselil prihoda dedka Mraza, čeprav sva njegovo vlogo odigrala nemalokrat z ženo. Otroci so odrasli, v dedka Mraza ne verjamejo več, toda jaz sem si ga tokrat na samem začetku leta dobro zapomnil. Čeprav ga nisem videl, vem, da je bil naš zelo dejaven. Verjamem, da hodijo dedki Mrazi v zadnjih letih naokrog z vse manjšimi koši dobrot, ne razumem pa, da so tudi taki dedki, ki se gredo zbiralne (tatin-ske) akcije. No, eden takšnih je obiskal tudi našo klet. Ko sem nasršen in besen to ugotovil, sem ženi komaj povedal, da so iz kleti zmanjkale vreča krompirja pa še nekaj kozarcev vloženih kumaric in paprik.

Zdi se mi, da so moji otroci, čeprav so že odrasli, spet po dolgem času videli dedka Mraza, čeprav v drugačni preobleki...«

JOŽE ČURIN

Samo šoferji avtobusov so se ustrašili vožnje na Pohorje

Ob obletnici padca legendarnega Pohorskega bataljona so ljudje od blizu in daleč, zlasti pa svoji padlih, mladi, pripadniki JLA spet pohiteli na Osankarico, da bi se poklonili spominu padlih junakov. Toda številni po zaslugi šoferjev avtobusov niso prišli na cilj, kajti šoferji so se ustrašili zime oziroma snega.

Na Osankarico je letos pripeljal le en avtobus, in škoda, da si nismo zapisali vsaj njegove registrske številke, če že nismo povprašali po imenu šoferja. Vsi drugi so ostali v dolini, nekateri niso niti poskusili na pot.

V Oplotnici smo namreč videli mnogo žalostnih obrazov, zlasti mladih, ki niso dobili prevoza. Avtobus z ljubljansko registracijo se je podal na pot celo brez zimskih gum. O tem, da bi kot poklicni šofer MORAL imeti s seboj tudi snežne verige, že niti ne izgubljam besed.

Ker že nekaj let redno odhajam ta dan na Pohorje, sem bil priča, da so avtobusi prišli na Pohorje, oziroma na Osankarico celo v bolj velikem snegu. Običajno so v Oplotnici avtobuse ustavili za toliko časa, da so na kolesa nataknilo snežne verige in tako nadaljevali pot na cilj. Letos niso mogli.

Zanima me, kdo bo šoferje klical na odgovornost, oziroma, kdo je kar nekako nepreklic-

no ukazal, da naj šoferji ne peljejo na Pohorje. Pri vsem tem ni odveč pripomniti, da so se na Pohorje peljali številni vozniki osebnih vozil, seveda pa brez snežnih verig res ni bilo mogoče.

Mnogi so bili še kako razočarani, zlasti vsi tisti, ki bi morali nastopati na spominski slovesnosti ob osrednjem spomeniku na Pohorju. Proslave se niso mogli udeležiti tudi številni svoji padlih pohorskih junakov.

FRANJO HOVNIK

Pojasnilo skupnosti borcev italijanskih partizanskih enot NOVS

V zadnji številki TV 15 minulega leta je bil objavljen zapis Angela Kodriča o dogodkih v Renčah zadnje dni 1943. leta. Opazil sem avtorjevo negotovost, ko omenja partizane, ki so napadli v Ozrenju 26. decembra 1943. leta. Tovariš Kodrič je namreč v zadregi, kako opredeliti partizane, ki so tam postavili zasedo. Pravi, da so bili »furlanski« partizani, bombaši, ki so jurišali na kraju boja, pa »garibaldci«. Kasneje omenja tudi »furlansko« karavlo P 2 ter imenuje tovariša, ki naj bi bil komandant bataljona.

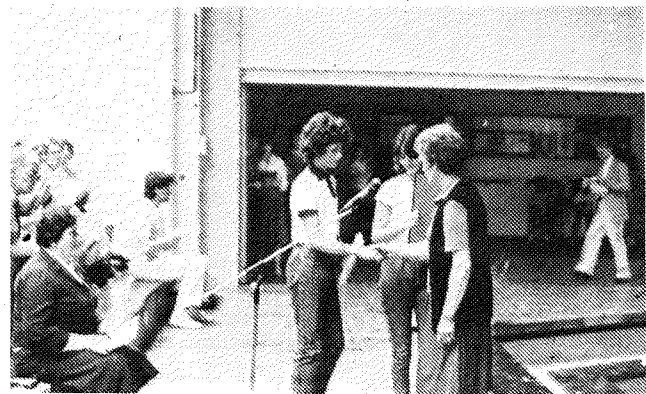
V naši literaturi o NOV sem večkrat opazil nejasnosti pri opredeljevanju italijanskih partizanskih enot, ki so bile v sestavi 9. in 7. korpusa. Vendar, ko je govor o Renčah, in posebej še v prvih mesecih po kapitulaciji Italije, je vsak dvom odprta. Tu ni govora o »furlanskih« partizanih in tudi ne (tedaj) o »garibaldincih«. Zasedo je postavil in se bojeval »Battaglione triestino d'assalto« ali pa prevedeno »Tržaški uradni bataljon«. Naziv enote pove, da so to bili borci italijanske narodnosti iz tedanje tržaške pokrajine, in sicer pretežno mladi delavci iz tržaških ladjedelnic ter nekoliko Tržčanov. Domačini iz vseh zaselkov Renč so te fante dobro poznali, in vsaka hiša jim je bila vedno odprta. Ne le tedanja uradna ljudska oblast v Renčah, temveč vsi prebivalci so sprejeli te partizane za svoje, sluteč, da nastaja nekaj novega v odnosih med Slovenci in Italijani, da se v skupnem boju kujejo bratske vezi, ki bodo omogočale mirno sožitje med sosedi. Ti borci niso in ne bodo nikoli pozabili Renč in ljudi iz tega kraja!

Opis zasede in poteka boja je pravilen. Popraviti moram le podatek o razporeditvi zasede. Res je operativni načrt določal zasedo v gozdu zahodno in vzhodno od dolinice, ki pelje v Ozren. Tako smo se postavili dan prej, ko sovražnik ni prodrl do te točke. Načrt je pripravil komandant bataljona Remo, ki je za naslednji dan upošteval moje pripombe o možnosti, da se bosta tako postavljeni skupini lahko med seboj obstreljevali. Zasedo smo postavili samo na vzhodnem pobočju v nasprotni smeri predvidenega prihoda sovražnika. Bombaši so bili le skrajno levo krilo zasede. Ko so jurišali na tovrnjak, so prihajali na ravnino skoraj iz doline, tako da so bili kriti pred ognjem težke brede do zadnjih metrov. Poleg Nemcev v tovrnjaku so bili tudi italijanski fašisti, od katerih se je eden rešil. Uradni bataljon torej ni bil »garibaldinski«. Ustanovljen je bil v Lokvici pri Opatjem selu pod operativnim pokroviteljstvom Kosovelove brigade (kasneje Južnoprimorskega odreda). Povezan je bil s političnimi organizacijami oziroma KP za tržaško pokrajino, vendar se ni štel za enoto italijanskega uporniškega gibanja. Kasneje, ko se je razvil v brigado, je dobil na podlagi sporazuma ime »garibaldinske« enote.

Tudi karavle tedaj niso imele v Ozrenju. Postavili smo jo pozneje, ko se je bataljon umaknil na območje Vitovelj, Krnice, Rijavcev. Kodrič se dobro spominja te karavle, ker je bila napadena v Ozrenju, in so Nemci ujetega komandirja, malega Maria Agostinellija, obesili v Renčah. Plinija omenja za komandanta bataljona: Plinio je tedaj vodil skupino, ki je ugrabila in prisilila bivšega tajnika PNF v Renčah, da pride »živ« v Renče. To je bila predrzna akcija v notranjosti furlanske ravnine onstran Soče in v bližini močnih sovražnih postojank. Plinio je postal komandatn bataljona GAP, ko je ta prišel v sestav 2. brigade VDV.

za Skupnost borcev
MARIO ABRAM

Ignac Zdovc

**S podelitve listine o izročitvi spominske plošče na Kosta-
njevici v varstvo pionirskemu odredu O. Š. Devetega kor-
pusa v Novi Gorici**

BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH

NIZACIJA DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DEL

Dinamičen, zanimiv, pa tudi zahteven poklic

Osnovna naloga milice, ki opravlja celo vrsto najrazličnejših nalog, je pomagati vsakemu ogroženemu in potrebnemu pomoči. Tako je v središču miličniške dejavnosti, ki se kaže v varovanju pridobitev narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, preprečevanju in odkrivanju kaznivih dejanj in prekrškov, varovanju premoženja, skrbi za varnost občanov, varovanju javnega reda in miru, urejanju prometa itd., vedno človek. Miličnik pri opravljanju svojih nalog srečuje in spozna veliko ljudi, ki jim pomaga na najrazličnejše načine in ob najrazličnejših priložnostih. To je tudi tisto, kar dela ta poklic zanimiv, dinamičen in ne nazadnje tudi plemenit.

Ob koncu lanskega leta je svet Izobraževalnega centra organov za notranje zadeve SR Slovenije izdal razpis za vpis v kadetsko šolo za miličnike za šolsko leto 1984/85. Nanj se lahko prijavijo moški kandidati, ki so državljani SFRJ in izpolnjujejo te zahteve: da so uspešno končali osnovno šolo, da niso starejši od 17 let, da so telesno in duševno zdravi, da

Med šolanjem kadeti služijo tudi vojaški rok, ki pa jih je priznan šele potem, ko opravljajo naloge miličnika najmanj tri leta, po šolanju pa morajo delati v organih za notranje zadeve najmanj osem let.

obvladajo slovenski jezik, da jim ni bil s pravno-močno sodno odločbo izrečen vzgojni ukrep ter da niso v kazenskem postopku in da so po programu osnovnih šol pozitivno ocenjeni iz tujega jezika.

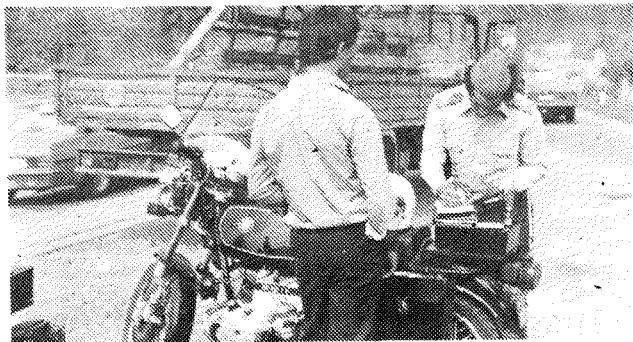
Šolanje traja štiri leta. V tem času kadeti stanujejo v šolskem domu, kjer imajo brezplačno stanovanje, hrano, obutev, uniformo, določene učne pripomočke, zdravstveno in invalidsko zavarovanje ter pravico do denarnega zneska za osebne potrebe. Zahtevnost šole je pete stopnje, kar pomeni, da spada v isto vrsto kot druge

srednje šole. Predmetnik obsega skoraj trideset predmetov, ki so dopolnjeni z vrsto terenskih vaj in delovnih praks, poleg njih pa še z najrazličnejšimi dejavnostmi, v katere se lahko kadeti vključujejo v skladu s svojimi interesi in potrebami. Pred sprejemom v kadetsko šolo morajo kandidati opraviti tudi posebne preizkuse, kot so psihološki preizkus, preizkus telesnih sposobnosti, preizkus znanja iz slovenskega jezika in zdravniški pregled.

Milčniki, ki so po šolanju uspešni pri opravljanju svojih nalog, ki so prizadevni in imajo tudi sposobnosti vodenja, lahko po treh letih nadaljujejo izobraževanje na Višji šoli za notranje zadeve. Po uspešno opravljeni višji šoli in uspešnem delu v organih

Kandidati se lahko prijavijo za vpis do 31. marca 1984 na najbližji postaji milice, dodatne informacije pa lahko dobijo tudi v kadetski šoli za miličnike, Ljubljana, Tacen 48, telefon 59-666.

za notranje zadeve pa lahko nadaljujejo svoje izpopolnjevanje še na oddelku za notranje zadeve pri Pravni fakulteti v Ljubljani, kar pomeni, da si lahko pridobijo tudi visoko izobrazbo.

Prijava za vpis (obrazec 1,20 s kolekom za 4 dinarje) morajo podpisati starši ali skrbniki, kar je hkrati tudi njihovo privoljenje za vpis. Prijavi morajo priložiti spričevalo o končani osnovni šoli (kandidati, ki še obiskujejo osmi razred, naj priložijo spričevalo sedmega razreda, spričevalo osmega razreda pa takoj, ko ga dobijo) in pisno priporočilo oziroma mnenje šole, v kateri so se šolali zadnje leto.

O rezultatih sprejema bodo kandidati obveščeni sproti, najkasneje pa do 20. junija 1984.

Kandidati, ki bi želeli postati miličniki, in nimajo ustreznih pogojev za vpis v kadetsko šolo za miličnike, si ta poklic lahko pridobijo z vpisom v šolo za miličnike. Redno šolanje v tej šoli je sestavljeno iz dvomesečnega uvajalnega tečaja, praktičnega dela na postaji ali oddelku milice in iz enoletne šole za miličnike (slednje so oproščeni kandidati, ki imajo že

opravljeno kako drugo srednjo šolo oziroma imajo višjo ali visoko izobrazbo). V to šolo se lahko vpišejo tudi ženske, ki bi želele postati miličnice, sicer pa naj se kandidati oziroma kandidatke, ki žele delati v milici, zgledajo na njem najbližji postaji milice, kjer bodo dobili vsa potrebna navodila za sprejem na delo.

Janez Mužič

Nalog so se lotili resno

Dvodnevna vaja »Vinica-83« koncem lanskega leta na območju krajevne skupnosti Vinica je pokazala, da so vsi organi v KS sposobni izvajati naloge iz obrambnih načrtov. Pokazala je tudi dobro povezanost med komitejem za SLO in DS, svetom krajevne skupnosti in družbenopolitičnimi organizacijami. Vsi sodelujoči v vaji so natančno vedeli, kakšne so njihove naloge, in kako jih morajo uresničevati. Vse pomanjkljivosti so takoj odpravili. Pri tem so pokazali veliko iznajdljivosti in se držali načela, da je treba vse probleme reševati hitro in učinkovito.

Pri civilni zaščiti se je posebno izkazala ekipa prve medicinske pomoči. Enota TO je uspešno izvajala svoje naloge in pri tem uničevala sovražnikove izvidniško-diverzantske skupine.

Ob analizi vaje so ugotovili, da so vsi izvajalci opravljali svoje naloge resno in zagnano. Spoznanja bodo upodobili za nadaljnje izpopolnjevanje obrambnih načrtov in za še večjo usklajenost delovanja vseh nosilcev obrambnih priprav v krajevni skupnosti Vinica.

J. D.

Dobri rezultati

Občinska konferenca ZRVS in občinska strelska zveza v Škofji Loki prirejata vsako leto v počastitev dneva JLA in občinskega praznika množično tekmovanje v streljanju z vojaško puško. Tekmovanja se udeležujejo srednješolci, pripadniki JLA, TO, ZRVS, člani delovnih kolektivov, družbenopolitičnih organizacij, društev in drugi.

Lanskega tekmovanja na strelišču v Vincarjih se je udeležilo kar 135 tekmovalcev. Moči so merili v dveh starostnih kategorijah. Kljub slabim vremenskim razmeram so dosegli dobre rezultate.

Organizatorja tega strelskega tekmovanja ugotavljata, da imajo podobna srečanja ne samo športni, ampak tudi obrambno vzgojni namen. Zato bi se za razvoj strelstva morali bolj potruditi prav vsi odgovorni dejavniki v občini in republiki.

Franc Galičič

Zgledno sodelovanje

Krajevni organizaciji ZRVS Jezica in Savlje-Kleče zelo dobro sodelujeta že vrsto let. Tudi za letos sta si zastavili skupne naloge.

Zadnje seje predsedstva KK ZRVS Jezica so se udeležili tudi člani predsedstva KK ZRVS Savlje-Kleče in se dogovorili o izvajanju pouka za svoje člane. Tako so v začetku januarja v podružnični osnovni šoli imeli seminar na temo: smernice za izdelavo in uporabo varnostnih načrtov in delovanje NZ v KS. Predaval je Lojze Čizman, o bojem delovanju enot naših oboroženih sil na začasno zasedenem ozemlju pa Ivan Santej. V zadnjem tednu marca bodo imeli seminar za taktično nalogo in preverjanje znanja iz idejno političnega izobraževanja, ki ga bo pripravil Edvard Bukovec. V nedeljo, 1. aprila, bodo orientacijski pohod, reševanje taktične naloge na terenu in streljanju z MK puško.

Vsako leto priredijo krajevne organizacije ZRVS z območja KS Stožice, Urška Zatler, 7. september, Jezica in Savlje-Kleče proslavo dneva JLA v osnovni šoli Danile Kumar za svoje člane in krajanje teh KS. Lani je proslavo pripravila krajevna organizacija ZRVS Jezica.

D. R.

Dosegli so pomembne uspehe

Nekatere izkušnje iz OK ZRVS Radlje ob Dravi

Na mestni konferenci SZDL Maribor so analizirali tudi stanje na področju SLO in DS in ugotovili, da je bil pri podružljanju te dejavnosti dosežen v minulemu letu velik napredek tako v krajevnih konferencah, občinskih konferencah in v mestni konferenci. Ves proces podružljanja še vedno spremljajo ostanki starega, ko je nekdo »od zgoraj« skrbel za to dejavnost. V mnogočem so zlasti s široko družbeno akcijo uspeli postaviti organiziranost za delovanje v izrednih in vojni razmerah. Ob tem pa še vedno ugotavljajo staro miselnost, ko je bilo vse vnaprej strokovno brezhibno pripravljeno in po logiki vertikalne organiziranosti posredovano temeljnim okoliščinam. Na področju SLO in DS so predvsem hoteli spodbuditi razmišljanje o varnostnopolitičnih razmerah v svojih okoljih ob sprotnem ocenjevanju pojavov. Tako so dosegli v Mariboru dokaj visoko stopnjo varnostne kulture in družbene zavesti. To je bilo zlasti navzoče pri ocenjevanju družbeno negativnih pojavov na različnih področjih.

Celoten proces preoblikovanja je bistveno prispeval k boljšemu delu in organiziranosti Narodne in Civilne zaštite, delovanju komitejev in koordinacijskih odborov za SLO in DS ter pri kadrovanju na področju SLO in DS. Narodna zaščita je kljub nekaterim nedorečenostim o njeni vlogi in funkciji opravičila svoj obstoj in postala sestavni del aktivnosti pri določenih akcijah na primer varovanje državne meje, zavarovanje večjih pisolav in prireditvev, pomoč pri izvajanju posameznih akcij itd. Nadaljnemu razvoju Civilne zaštite so posvečali posebno pozornost. V temeljnih okoljih so ocenili ogroženost ob elementarnih in drugih nesrečah. Ob oceni organiziranosti materialne opremljenosti enot in štabov, kadrovske zasedbe in usposobljenosti so bili sprejeti akcijski programi nadaljnega razvoja, zlasti v okoljih, kjer ljudje prebivajo. Prizadevanja so usmerjena zlasti v usposabljanje čim večjega števila ljudi za odpravljanje posledic elementarnih nesreč (enote CZ v stanovanjskih blokih, ulicah, zaselkih, vaseh) ob ustreznem opremljanju enot za opravljanje teh nalog. Usposabljanje delovnih ljudi in občanov, kjer ima SZDL predvsem usklajevalno vlogo, je dalo pomembne rezultate. Ne gre samo za vidne številke o udeležbi, temveč bolj za ozračje pri tem usposabljanju. Večina udeležencev je zelo dobro sprejela takšno obliko seznanjanja, še zlasti zato, ker predavanja niso bila zgolj teoretični prikaz neke snovi, ampak so razkrivale razmere v svetu. SZDL je sodelovala še pri vrsti drugih nalog, kot je izdelava varnostnih in obrambnih načrtov, usmerjanje mladih v vojaške in obrambne poklice, vključevanje mladih in žensk v enote Teritorialne obrambe, izvedba naborov, vključevanje deklet v JLA in drugo. Na tem področju so pomembno vlogo odigrali odbori za SLO in DS pri predsedstvih občinskih, oziroma mestne konference SZDL.

M. K.

Oblike usposabljanja so dobre

Idejnopolitično usposabljanje in splošno vojaško-strokovno, obrambno in samostojno izobraževanje rezervnih vojaških starešin so v večletnih programih vseh organizacij ZRVS temeljna naloga. Od usposobljenosti rezervnih starešin je namreč odvisna uspešnost njihovega dela pri obrambnih pripravah naše družbe.

Poleg drugih oblik izpopolnjevanja rezervnih vojaških starešin ima posebno vlogo individualno izobraževanje. Po do sedaj veljavni merilih RK ZRVS obsega pri nas program pouka vsako leto 36 ur, in to 20 ur individualnega preučevanja gradiva iz Naše obrambe ali posebej pripravljenih tem, ostali čas pa za predavanja, seminarje, reševanje taktičnih nalog in za preverjanje znanja.

Največ znanja si rezervni starešine pridobijo tako z in-

dividualnim preučevanjem gradiva. Po letnem izobraževanju organizira vodstvo občinske konference ZRVS po posameznih organizacijah preverjanje znanja, ki so si ga člani pridobili v izobraževalnih oblikah.

Znanje preverjajo predvsem s testi in reševanje taktičnih nalog. Že v vabilu za preizkus znanja člane opozarjajo na vprašanja in te-

V občinski konferenci ZRVS v Radljah ob Dravi menijo, da je nujno združevati individualno metodo dela z drugimi oblikami usposabljanja. (Foto: B. K.)

Patroljni tek Staneta Žagarja

V soboto, 18. februarja 1984, dopoldne ob 9. uri bo na Srednji Dobravi pri Kropi četrti smučarski tek patrolj v spomin na narodnega heroja Staneta Žagarja in sorce pod pokroviteljstvom Kemične tovarne Podnart. Tekmovanje bosta pripravili ZZB NOV in športna društva lipniške doline. Da bi tako krepili množični šport in obrambne sposobnosti, obujali spomine na NOB ter prenašali izročilo na mlade. Start in cilj bosta na Srednji Dobravi pri domu krajevne skupnosti. Progi na 15 in 8 kilometrov bosta brez večjih vzponov in spustov na relaciji Dobrava-Prezrenje. Tekmovanje bo v patroljah treh tekačev s startom na eno minuto presledka in deset minut presledka med kategorijami:

A-moške patrolje do 45 let skupne starosti – 8 km; B-ženske patrolje do 45 let skupne starosti – 8 km; C-moške patrolje do 90 let skupne starosti – 15 km; D-moške patrolje od 90 do 150 let skupne starosti – 15 km; E-moške patrolje nad 150 let skupne starosti – 15 km; F-ženske patrolje do 90 let skupne starosti – 8 km; G-ženske patrolje nad 90 let skupne starosti – 8 km; H-patrolje v uniformah s

terenskimi smučmi (JLA, TO, UJV, NZ, CZ, lovci, gasilci) na progi 8 kilometrov. Startnina za odrasle je 100 dinarjev in za šolsko mladino 50 dinarjev. Za tiste, ki se ne bodo prijavili do 15. 2. 1984, pa bo startnina zvišana za 50 odstotkov. Tekmovalci bodo plačali startnino pri prevzemu startnih števil. Prijave sprejemata TVD Partizan Podnart in po telefonu Mirko Faganec. Podnart – telefonska številka (064) 70-422 do 15. februarja. Kasneje prijavljene skupine bodo tekmoval na koncu svoje skupine. Prijave morajo vsebovati ime in priimek, leto rojstva tekmovalca ter kategorijo in organizacijo, za katero patrolja tekmuje. Rezultati bodo objavljeni pol ure po tekmovanju pred domom krajevne skupnosti na Srednji Dobravi. Prve tri patrolje v vsaki skupini bodo prejele spominske medalje, vsi udeleženci pa spominske značke in bilten. Vsak tekmovalac bo tekmoval na svojo odgovornost. Organizator bo poskrbel za zdravstveno službo in prvo pomoč, toplo okrepilo in malice. Zaradi tehničnih razlogov lahko organizator spremeni datum tekmovanja. Če bo objavljeno v sredstvih javnega obveščanja. Patrolje bodo morale na progi teči skupaj na razdalji 50 metrov. Kategoriziran tekmovalci v vsaki patrolji lahko le eden.

Ciril Rozman

sabljanja, saj s takim delom laže obdelajo snov.

Dosedanje izkušnje dajejo pozitivne rezultate, poudarjajo v predsedstvu OK ZRVS v Radljah. Menijo, da bi bilo dobro individualno obliko usposabljanja razširiti, še posebej na teme, ki niso vezane na pripomočke in praktične vaje. Seveda pa je treba individualno metodo dela povezati še z ostalimi načini in metodami strokovno-vojaškega in družbenega izobraževanja in usposabljanja.

K dobremu, stalnemu in popolnemu informiranju in obveščanju rezervnih vojaških starešin pa pripomore tudi tednik TV-15 Naš tovaris, so menili na zadnji seji komisije za informativno in propagandno dejavnost, ko so obravnavali položaj na tem področju. Zato so sklenili, da se bodo vključili v akcijo za pridobivanje novih naročnikov za to svoje glasilo med rezervnimi vojaškimi starešinami.

Peter Macuh

Razstava plastik Staneta Keržiča v Kranju

Pogled v življenjsko delo kiparja

V Gorenjskem muzeju v Kranju je bila do 3. januarja odprta zanimiva pregledna razstava del akademskega kiparja Staneta Keržiča (1918–1969). Svojo mladost je kipar preživel v Strazišču pri Kranju, prve kiparske stvaritve so nastale prav v času šolanja na kranjski gimnaziji. Prav ta njegova ljubezen do oblikovanja ga je privedla na kiparski oddelek moške obrtne šole pri tehnični srednji šoli, kjer mu je bil profesor F. Kralj.

Med narodnoosvobodilno vojno je bil najprej med aktivisti Osvobodilne fronte, kasneje pa borec 4. bataljona VII. SNOUB Franceta Prešerna, nato pa je deloval v propagandnem odseku 31. divizije 9. korpusa. V tem času je tudi ilustriral: najprej Gorenšče fante, nato Naš glas. Z vsem mladostnim elanom in izšolanostjo kiparja se je pridružil prvi povojni umetniški generaciji likovnikov, ki se je čutila dolžno, da s svojim delom ne le prikaže hude čase, pač pa tudi ohrani spomin na pogumen in zmagovit boj svojega naroda. Tako se je lotil odgovornega dela pri snovanju monumentalne spomeniške plastike. V komaj petnajstih letih je ustvaril dvajset spomenikov (nekateri v sodelovanju z drugimi kiparji), ki so posvečeni narodnoosvobodilnemu boju (Rakek, Kočevje, Ljubljana, Slovenj Gradec, Cerklje, Turjak, Krško, Sentrupert, Kranj, Kropa, Cerklje...).

Keržičev opus spomeniške plastike začenjata bronasti figuri v nadnaravni velikosti: Borka na Rakeku in Bombašica v Kočevju (del spomenika NOB). Obe ženski figuri izžarevata življenjsko moč, boj do poslednjega diha, vero v pravičnost in zmago. Modelacija teles je realistično obdelana z vsemi značilnostmi likovne govornice tistega časa. Leta 1954 je Keržič ustvaril kip Matere, ki daje kruh partizanu (del spomenika NOB v Cerklju), s katerim je postavil spomenik neštetim partizanskim materam; kasneje je isto temo, vendar z drugačnim motivom prikazal v liku Prekumurske matere (Črenšovci).

Novinarju L. Jakopiču je kipar leta 1955 o svojem delu in pogledih nanj dejal: »če gledam kritično na svoja kiparska dela od akademije do

danes, lahko rečem, da sem začel z realizmom, kolikor ni ta pojem problematičen, z realizmom tiste vrste, ki ne opušča nikakih detajlov človeškega telesa in ki se po svoji zunanji, malce teatralni razgibanosti približuje literarnemu kiparstvu. Danes pa čutim, da mi notranji vzgon vpenja zunanje ali jasneje: izolacija detajlov, poudarek na bistvenih delih lika (ki so za izpoved najvažnejši), skopa zunanja razgibanost mi potencirajo izrazno moč zamisli. Prepričan

sem, da je prav ta skopost v zunanji formi, enostavnost in čistost, ki poudarja notranjo napetost, brst tiste likovne forme, ki bo lahko jasneje govorila o sodobni problematiki ne le ljubiteljem likovne umetnosti, marveč vsemu našemu ljudstvu.«

Temu kiparjevemu pogledu je sledila realizacija spomenika partizanu-Kurirski v Podutiku. Pri oblikovanju te plastike se Keržič vse bolj povezuje z arhitekturnimi zanovami celotnega projekta. Svoje zamisli realizira v poglobljenem reliefu, figure postajajo vse bolj shematične, opušča nadrobnosti, moč izraza je poudarjena s plastično artikulacijo. Poleg udeleževanja pri ustvarjanju spomeniške plastike je bilo Keržičevo delo usmerjeno še na področje portreta.

Tako nam je ohranil spomin na literarne ustvarjalce (Louis Adamič, France Prešeren...) ter na pomembne osebnosti našega narodnoosvobodilnega boja (Josip Broz Tito, B. Kidrič, M. Perc, Z. Runko, F. Vrunč, L. Mavšar, R. Iršič, S. Žagar, V. Pregarc, T. Brejc, J. Kerenčič in druge).

Vendar je bil njegov najljubši portretiranec otrok. V pogovoru z J. Zornom je dejal: »Od nekdaj me je zanimal otrok. Rad ima otroško vedrino, ljubkost in sproščenost. Z otroki se zelo lahko pogovorim zaradi njihove čiste iskrenosti. Lepe otroške oči, ki s tako jasno zaupljivostjo gledajo v svet in tako nesklajeno zasanjano zro v prihodnost, so me najprej zvabile v oblikovanje tega mladostnega sveta.«

Številni je opus njegovih otroških portretirancev, ki jih je ustvarjal v marmorju, mavcu in bronu. Velika ljubezen do mladih ljudi se je izražala tudi v njegovem pedagoškem delu, ki se mu je predajal z vsem žarom in odgovornostjo. L. Jakopiču je dejal: »Če bi človek mogel tako spontano in neženirano ustvarjati, kot to dela otrok, bi bil najsrečnejši človek na svetu.«

Prav otroški portreti so ti isti del Keržičevega likovnega udeleževanja, ki pričajo o njegovi spontani ustvarjalnosti. Posebej na tem področju izkaže moč svojega talenta. Pri zbiranju tega dela kiparjevega opusa se je utrnila misel, da je kipar morda namerno za prikaz dekliskosti večinoma izbral najbolj zlahten material-kararski marmor, fantovske fiziognomije pa je upodabljal pretežno v bronu, ki mu je omogočil spojit modelacijo specifičnega otroškega izraza s čvrstostjo in trajnostjo kovine.

Življenje Staneta Keržiča je bilo izpolnjeno s tovarštvom in človeško dobroto, kar se kaže tudi v njegovem delu – tako v spomeniški plastiki, osnutkih zanj, v portretu in še posebej v otroškem portretu, ki jih vse prevéva humanizem.

Beba Jenčič

Del spomenika padlim v NOV in žrtvam vojne v Zireh, bron, 1964.

Književniki, udeleženci NOB

Vitomil Zupan – sedemdesetletnik

Pred sedemdesetimi leti rojeni jubilar, književnik Vitomil Zupan (Ljubljana, 18. januar 1914) je po izobražbi strojni inženir. Realni poklic ni mogel zadovoljiti nemirnega značaja, ki je že v mladosti nagibal v avanturizem (ena izmed večjih pustolovščin je bil vpis v Tujsko legijo). Tudi odhod v NOB je bil ena izmed njegovih usodnejših avantur, kajti ni se je udeležil zaradi naprednega svetovnega nazora ali naklonjenosti tej ali oni politični skupini, niti iz nacionalnih pobud, njegova udeležba v NOB je bila čista avantura. Kot človek in književnik je bil izrazit individualist in poseben. Zaradi vsega tega je bil že v partizanih »sporna« umetniška osebnost, osebnost, ki ji nisi mogel nadeti nobene ustaljene oznake, in tak je ostal jubilar vse do današnjega dne in tako je tudi njegova literatura, ki se izmika vsem ocenjevalnim in uvrščevalnim standardom in ostaja samosvoja, drzna in sama sebi namen.

In vendar je tudi tak, kakršen je, brez olupševanja, našel svoje mesto med partizanskimi književniki. Izbežali so ga iz vojaške enote, kjer je bil (prostovoljni) mulovodec, in ga povabili na odski tečaj v Crnomelj. V šolskih klopih odskega tečaja (bil je najstarejši med tečajniki) se je držal bolj zase. Tečajniki so bili povčini igralci in recitatorji, on je bil med njimi edini dramatik.

Napisal je skeče. PUNT (uprizorjen aprila 1944), TRI ZAOSTALE URE (april 1944), JELENOV ŽLEB (april 1944) in AKI (maj 1944). Razen Jelenovega žleba so bili vsi njegovi skeči razmnoženi na ciklostilu. Sprva so te skeče igrali odski tečajniki in ansambel partizanskega gledališča v Crnomlju, potem pa so jih igrale igralske družine v partizanski vojski in na terenu. V partizanih je napisal tudi dramo v treh dejanjih ROJSTVO V NEVIHTI, ki pa je doživela svoj krst šele po osvoboditvi v ljubljanski Drami 9. novembra 1945, v režiji Bojana Stupice. V partizanih je napisal tudi (po mojem mnenju svoje naj-

boljše partizansko besedilo) ANDANTE PATETICO. Premiera tega dela v obliki recitala ob spremljavi scene glasbe Cirila Cvetka (skladatelj je tudi dirigiral orkestru) je bila 5. junija 1945 na odru ljubljanske Dramne. Po premieri se je avtor odzval aplavzu in se predstavil ljubljanskemu občinstvu v popolni bojni opremlji, s partizanskim zavezniškim dežnim plaščem, z vencem bomb okrog pasu in s titovko na glavi in se občinstvu v brk zarežal z značilnim zupanovsko ironičnim nasmehom. Ta njegova po hotenju provokativno anti-teatralna, po učinku pa ravno nasprotno hudo teatralna kretnja je pomenila izziv konvencionalnim normam umetniškega obnašanja. Toda takšen je Zupan bil (in je še danes) in kdor bi se nameril spreminjati in prevzgjajati ga, bi naletel le na njegov ironični posmeh.

V partizanih je pisal tudi motivno nenavadne novele in črtice. Naj omenimo med njimi: »Modre dekliske oči za Anteja Paveliča« in »Romeo in Julijo« (ljubezensko tragedijo dveh partizanskih mul).

Po osvoboditvi je uporabil mnogo partizanskih motivov v svojih filmskih scenarijih. Nekateri med njimi so povzročili žgočo polemiko med gledalci in kritiki, pa tudi borci so imeli svoje pripombe, nasprotujoče avtorjevemu načinom opisovanja dogodkov in junakov iz NOB. Toda, kot že rečeno za Vitomila Zupana je bila udeležba v NOB čista avantura. In tega ni nikdar tajil, zato je tudi njegovo opisovanje narodnoosvobodilne vojne tudi svobodno interpretiranje te avanture. Ne moremo pa zanikati, da se Vitomil Zupan ni vključil v narodnoosvobodilno gibanje, da se ni bojeval za osvoboditev in da v partizanih ni napisal nekaj zelo uporabnih in tedaj nujno potrebnih dramskih besedil, ki so jih igrali na osvobojenem ozemlju in v partizanskih vojaških enotah. In tega ob njegovem življenjskem jubileju ne moremo prezreti.

Dušan Mevlja

Nova premiera na odru Mestnega gledališča ljubljanskega

Hamlet za vse čase

Ceravno si po izpovedni moči o temeljnih življenjskih resnicah Hamlet med Shakespearovimi igrami ne zasluži prvega mesta, pa ostaja vendarle slejkoprej vse od začetka sedemnajstega stoletja igra, ki si jo gledališniki vseh smeri in konceptov prisvajajo za temeljni kamen prizkušnje igralске zrelosti, režiserji pa za izziv pronicljivosti, izpovednosti in povednosti. Vse, kar je ostalo Shakespearu ne do kraja zapisano in ne do kraja dodelano, vabi vedno nove umetnike, da pristavijo svoj pogled, svojo misel, pa čeprav pri tem ne spremenijo in ne popačijo niti besedice v vsem besedilu. Toliko je namreč gledaliških instrumentov, ki omogočajo, da je vsaka nova postavitev Hamleta tudi nova artistska umetnina.

Spoznati resnico v vsej svoji krutosti in (ne)izpremenljivosti, pa pri tem ne imeti moči za obrat v prid k pozitivnemu toku dogajanja, to je tu vprašanje. To je tragika Hamletova in tudi izpostavljena resnica v Korunovi postavitvi v Mestnem gledališču ljubljanskem.

Kajti Korunov Hamlet ni ne razborit ne nasilen ne nastopaški in tudi ne ostro maščevalen. Je človek, ki ga usoda postavi na Elsinor, sredi laži in prevar, sredi gnusnega zločina. Vse to zazna, spozna, sovraži ta svet, ki pa mu hkrati vendarle neizbežno pripada in se do svojega konca kobaca v njem. Opetka se od filozofske zamaknjenosti do roba norosti in išče oporo svoji odločnosti in duhu, ki prihaja v ta krog z zunanje, brezčasne strani.

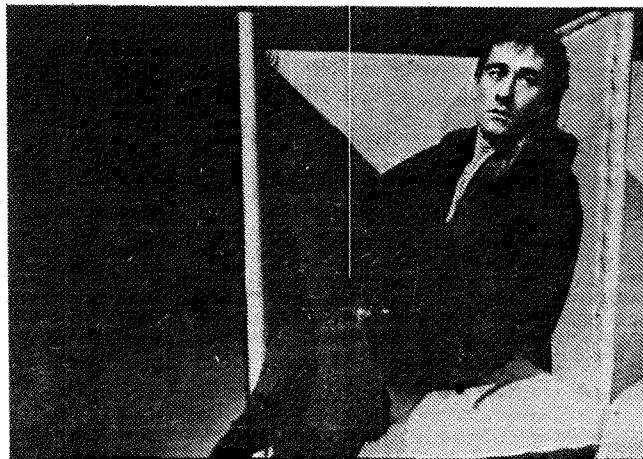
Scena v Korunovi predstavi je čista in likovno nadvse privlačna (izredno funkcionalno in likovno rešen je prestol), njej sledijo kontrastno bogati kostumi in vse se s kar kirurško natančnostjo ujema v igro. Le duh, ta edini, ki vdira v elsinorski čas iz (kot to komentira Korun) vesolja in nekega drugega časa, v tej, že kar sterilni, skladnosti nastopi nekam optekaje in mimo.

Čeprav ni naivnost privilegij mladosti, je v tej igri vse Hamletovo rastoče spoznanje o ničevosti in prevaranstvu tega sveta grajeno na mladostni naivnosti in nevednosti, ki se ji

breme spoznanj, bolj ko gre igra h koncu, tembolj z vso težo zvati na krhka ramena. In prav zato, ker poznamo že starejše in bolj izkušene Hamlete iz drugih predstavitev (nena zadnje iz nepozabnega filma z Laurencem Olivierom) je to kratni Hamlet brez dvoma

smela in samosvoja upodobitev. Igra mladega Borisa Ostana je odlična, seveda zvesta režiji, kakor so to tudi vse druge igralske upodobitve, med katerimi pa vendar velja posebej omeniti briljant prizor matere Gertrude (Nika Juvan-Kalan) s Hamletom v kraljčini spalnici; med izredne spada tudi Ofe-lija Jožice Avbljeve, ki je do skrajnih meja pretresljiva, krhka in pravzaprav najbolj ustaljeno predstava shakespearevska figura v tej igri.

Bojana Žokalj-Jesih

Mladi Hamlet – Boris Ostan je bil ne le kos zahtevni vlogi, daje nam potrdilo, da se rojeva polnokrvna igralska osebnost.

Razpis za nagrado
»4. jul«

Svet sklada zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije »4. jul« razpisuje natečaj za podelitev nagrad za leto 1984.

Nagrade se podeljujejo za znanstvena in umetniška dela in stvaritve na tematiko NOV in socialistične revolucije v književnosti, publicistiki, zgodovini in drugih družbenih znanostih, likovnem ustvarjanju, glasbi, filmu, radiu in televiziji. Za nagrade lahko kandidirajo dela, objavljena ali ustvarjena v 1983. letu.

Denarne nagrade bodo prejeti posamezniki ali skupina avtorjev, listine pa znanstvene ali strokovne ustanove, družbenopolitične ali družbene organizacije, organizacije združenega dela in društva.

Kandidate za podelitev nagrad lahko predlagajo občani, organizacije združenega dela, znanstvene ustanove in druge ustanove, družbenopolitične in družbene organizacije ter združenja.

Predloge naj dostavijo z obrazložitvami. Dela s področja književnosti, publicistike in zgodovinskih znanosti morajo poslati v najmanj treh izvodih.

Predloge za nagrado je treba poslati do 1. marca 1984. leta na naslov: Zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije (za svet sklada »4. jul«), Beograd, Bulevar Lenjina 6.

Ameriško-kitajska otoplitev

Kitajski premier Jao Ciang je ob prihodu na enotedenski obisk v ZDA takoj poudaril, da ameriško-kitajskemu dialogu kot odnosom nasploh pripisuje izreden pomen, predvsem zaradi sedanjega položaja v svetu, v katerem imata obe državi posebno mesto in daljnosežen vpliv na celotno svetovno dogajanje. Dodal je, da so ti odnosi precej napredovali, vendar so še vedno pod zelenimi. Po njegovih besedah bi morali obe strani graditi predvsem na vzajemnem spoštovanju in upoštevanju različnih nacionalnih interesov. Ameriški predsednik Reagan pa je Ciangov obisk, kot obisk prvega kitajskega premiera v ZDA, označil kot simbol rastočega zaupanja in sodelovanja med državama.

Ker odnose med državama med drugim še posebej bremenijo nerešena vprašanja glede Taiwana, že na začetku ni presenetila izjava kitajskega premiera, češ da vprašanje Taiwana, zlasti pa njegovo moderno oboroževanje s strani ZDA, ostaja še naprej osrednji dejavnik nestabilnosti v ameriško-kitajskih odnosih. Vse dokler ne bo odpravljeno, je dejal Ciang, bo tudi negativno vplivalo na obojestransko sodelovanje. Gost iz Kitajske je celo dejal, da je njegova država načelno sicer pripravljena na ponovno združitev po mirni poti, vendar dopušča tudi možnost uporabe sile, ko gre za reševanje njenih vitalnih vprašanj, to pa Taiwan brez dvoma je.

V nadaljevanju pogovorov na najvišji ravni so kitajski gostje z ameriškim gostitelji zatem pretresli številne konkretne teme. Vzrokov zanje je bilo več kot dovolj, kajti v Peking menijo, da je kitajski obsežen načrt modernizacije gospodarstva in življenja nezadržno povezan s širokim odpiranjem Kitajske v svet, se pravi z razširjeno trgovinsko menjavo, z obsežnim

uvozom tehnologije, s sprejemanjem tujih naložb na temeljih obojestranske in enake koristi za vse udeležence. Povsem na dlani je, da imajo, oziroma bodo imele pri tem velik vpliv ravno ZDA, kot najmodernejša in najbolj razvita gospodarska in tehnološka sila. Po drugi strani pa se jasno tudi ZDA neprikrito zanimajo za nezaščiteno kitajsko tržišče z več kot milijardo prebivalcev in za še neizkoriščene zmogljivosti.

Tuja vlaganja v to azijsko državo so že zdaj dosegla 13 milijard dolarjev, od leta 1979 do danes pa so ustanovili že 127 mešanih podjetij na več industrijskih območjih, ki, kot zatrjujejo v Pekingu, dokaj uspešno poslujejo. Kitajska stran že nekaj časa vztraja, to so poudarili tudi med obiskom v Washingtonu, pri sodelovanju v proizvodnji vrste merilnih instrumentov in uresničevanju načrtov, da do leta 1990 modernizirajo 400 tisoč kitajskih podjetij s še večjim ameriškim deležem, ki že zdaj presega 5 milijard dolarjev.

ZDA so Kitajsko uvrstile v t. i. peto

izvozno kategorijo, v kateri so tudi države pakta NATO in Japonska, hkrati pa to pomeni tudi zeleno luč za prenos ameriške tehnologije in izdelavo računalniške opreme, tako hardware kot software sistemov. Omeniti moramo še tekstilni sporazum iz leta 1983, ki dopušča 3,5-odstotno letno povečanje izvoza tekstila v ZDA.

Med enotedenskim Ciangovim obiskom v Washingtonu, New Yorku in na Honoluluju prav tako niso mogli mimo prodaje ameriškega orožja LR Kitajski. Američani namreč v tem primeru dobesečno plujejo med Scilo in Karibdo. Ubadajo se z vprašanjem, kako vseeno prodati orožje Kitajski, ne da bi s tem kršili predpise o prodaji moderne vojaške tehnologije socialističnim državam. V sklopu teh vprašanj ni zanemarljivo tudi kitajsko pomanjkanje denarja. Stroški za modernizacijo armade so že zdaj astronomski. Za tehnološki dvig in za prepričljivo obrambno sposobnost pred možnim sovjetskim napadom bi morali v Pekingu odšteti približno 50 milijard

dolarjev. Ze zdaj pa vojaški proračun, ki znaša nekaj manj kot 9 milijard dolarjev, hudo bremeni kitajsko gospodarstvo.

Peking se je v ta namen trenutno zatekel k izvozu strateško pomembnih rudnin v zahodne države. Ob tem ne preseneča, da je Kitajska postala alternativni dobavitelj ZDA s strateško pomembnimi kovinami, kot so titan, tantal in vanadij, za katere vemo, da so nenadomestljive za proizvodnjo modernih lovcev in raket. Samo z izvozom teh kovin je Peking lani zaslužil milijardo dolarjev, vendar ta denar ni šel izključno za potrebe vojaške industrije.

Kitajski premier je svoj obisk v ZDA izkoristil tudi za celotne pogovore o vlogi vesil v sedanjih več ko zapletenih razmerah v

svetu, hkrati pa je s svojimi sogovorniki nadrobno govoril o vrsti kriznih žarišč v svetu.

Po dvanajstih letih, oziroma po prelomnici – podpisu Sanghajske deklaracije leta 1972 (med Nixonovim obiskom v Pekingu), po komunikaciji odnosov iz leta 1979 in po sporazumu iz avgusta leta 1982 – o postopnem zmanjšanju ameriških pošilk orožja Taiwanu, se ameriško-kitajski odnosi na svetovnem prizorišču niso bistveno spremenili. Peking namreč odločno ostaja na liniji neuvrčenih držav, s tem da odkrito podpira prizadevanja držav tretjega sveta (tako je bilo tudi na lanskem UNCTAD v Beogradu). Hkrati pa daje jasno vedeti, da v trikotniku (ZDA, SZ, Kitajska) ne misli igrati podrejene vloge, oziroma zaveznika na račun ene ali druge velesile. Sočasno zavrača ob-

tožbe iz Moskve, češ da se z obojestransko krizno obojestransko jedrske tekme tako SZ kot ZDA, vseeno bolj približuje ZDA.

Kitajska zato še vedno po eni strani ostro nasprotuje ameriški politiki do Bližnjega vzhoda, v Srednji Ameriki, Južni Afriki, hkrati pa obsoja njeno vlogo v odnosih med Severom in Jugom. Po drugi strani pa prav tako odločno zavrača politiko Moskve do Poljske, Afganistana, Indokine in še posebej do Vietnama, ki na azijska tla vnaša dodatno nestabilnost. Ameriški sogovorniki seveda med Ciangovim obiskom niso pozabili omeniti 50 divizij na kitajsko-sovjetski meji, pa tudi zdaj že zelo verjetne sovjetske delne premestitve jedrskih raket SS-20 na azijska tla, kot na območje Pacifika.

Peking torej izkorišča vsak trenutek za konkretno oblikovanje svojega odnosa do velesil, skladno s svojimi interesi, sledeč spremembi medsebojnega ravnanja kot s splošnimi potrebami miru v svetu, seveda ob doslednem izvajanju lastne neodvisnosti, ki je za Kitajsko značilna že iz davne zgodovine.

Gotovo so bili obisk kitajskega premiera Jao Cianga v ZDA in njegovi pogovori z ameriškim vodstvom samo potrditev takšne politike, hkrati pa pomeni tudi dodatno spodbudo oziroma zagotovilo za Reaganov aprilski obisk v Pekingu.

Miha Lamprecht

Jao Ciang in državni sekretar George Schultz. Mešanica smeja in resnobe.

BRANKO KASTELIC

3

Kitajski vtisi

Med danes in včeraj

Zdaj svoja sredstva vlagajo v vaško infrastrukturo – v gradnjo cest, električnega omrežja, vodovoda. Za primer, kako zelo so obogatili nekateri kmetje, zapišimo, da so že tudi takšni, ki so si kupili tovorni avtomobil, ki stane nič manj kot trideset tisoč juanov. Povprečna delavska plača pa je še vedno okrog 50 juanov.

Zasebna pobuda? Da, razcvetela se je. Začenja se z ohišnico, ki po novem sodi k vsaki družini in na kateri kmetje lahko pridelujejo karkoli želijo. Zasebna pobuda se izraža tudi v uvajanju novega sistema odgovornosti. Neka družina ali več družin prevzame odgovornost za določeno količino zemlje ali živine in se obveže, da bo pridelala, vzredila določen del. Vse, kar se ji posreči več, ostane njej. Obiskal sem eno izmed proizvajalnih brigad na severovzhodu, na območju, ki je bilo še pred dvema desetletjema ledina. Vse že zapisano velja tudi zanjo. Obenem imata dve družini v brigadi zasebna tovorna avtomobila, ki ju uporabljata za potrebe brigade, svoje in skupne, vendar se ukvarjata tudi z avtoprevozništvom. Tudi gojenje jelenov je v brigadi stvar zasebne pobude, gojijo pa jih zaradi rogovja, ki naj bi bilo po starem kitajskem izročilu zmletu v prah odlično poživilo.

Poglavje zase, ko govorimo o zasebni pobudi, je gojenje ginsenga, ženšena, pri katerem se obračajo zares veliki denarji. Partijski sekretar

te brigade, ki opravlja to funkcijo že blizu tri desetletja, mi je povedal, da bo njegova družina prihodnje leto z ženšenom zaslužila 40 tisoč juanov, kar je blizu 20 tisoč dolarjev. In takšnih družin, ki gojijo to cenjeno koreninico za podaljševanje življenja – tako pravijo – je 59. Brigadi gre dobro, vsaj sodeč po številkah, v katerih so upoštevali, da bo leta 1985 dohodek na prebivalca brigade 1000 ameriških dolarjev.

V partijskem vrhu izjemno pozorno spremljajo uresničevanje zasebne pobude, predvsem porajanje socialnih razlik, ki jih je čutili tudi v mestih. Zaslužki zasebnikov, ki imajo

Del preteklosti, ki se še ohranja pri življenju, so tudi Stalinovi portreti.

Življenjska raven se dviga, kolo pa je še vedno edino osebno prevozno sredstvo, ker zasebnih osebnih avtomobilov še ni. (Vse fotografije: B. Kastelic)

restavracije in najrazličnejše popravilnice so nekajkrat večji od delavskih zaslužkov. V zahodnem tisku beremo tudi o zasedenih solah in klinikah, vendar teh ali ni ali pa nam jih gostitelji niso želeli pokazati.

Resnica je v dejstvih

Razvija se torej malo gospodarstvo, tudi v zasebnem sektorju. Oblast ga ima za koristno dopolnitev državnega socialističnega gospodarstva, ki je hrbtnica gospodarskega razvoja dežele. V spodbujanju zasebnega sektorja vidijo zadovoljevanje vsakdanjih potreb prebivalstva, ki so bile leta in leta zapostavljene, kajti v mestih so vsi pozornost svoj čas posvečali le težki industriji, na vaseh le pridelovanju žitaric. Zdaj je na vsakem koraku videti »zasebnika« od tistega, ki z avtomobilskimi gumami krpa čevlje, do tistega, ki prodaja svežo zelenjavo in sadje. Prizadevanja za izboljšanje življenjske ravni so bila ravno tako spodbuda razvoju malega gospodarstva, ki ima na Kitajskem tako rekoč neomejene možnosti. Toliko bolj dobrodošlo je, ker so se z njim odprele

nove možnosti za zaposlovanje, brezposelnost mladih pa je vse večji problem. Deloma je prav brezposelnost vzrok razraščanju kriminala, ki je tudi posledica nepotešenih želja po dobrinah iz razvitega sveta. Te so sicer dosegle Kitajsko, vendar so veliki večini še vedno nedosegljive. Razraščanje kriminala potrjuje izjemno drastičen nastop oblasti. V zadnjih mesecih je bilo toliko javnih usmeritev, ki so jih sprva prenašali celo prek televizijskih zaslonov, da so mnogi tuji pomislili celo na neke vrste nove množično gibanje. Uradna politika to odločno zanika. Med ustreljenimi »zločinci« – za vse kršitelje zakonov uporabljajo en sam izraz – so nekajkratni morilci, pošiljevalci. Izjemoma se med njimi najde tudi kak »gospodarski« kriminalcec z visokega položaja čeprav gospodarskega kriminala ni malo, največ pa je mladih tatov in prekupovalcev.

Kitajska torej živi z novostmi in tradicijami, med danes in včeraj. Prvo počasi odriva drugo, vendar so tradicije, posebej fevdalne še zelo močne. Moški potomec je le ena izmed njih, komandantsko vedenje partijskih voditeljev na terenu druga, njihov višji standard tretja. Nisem mogel prikriti presenečenja, ko nam je partijski sekretar na severovzhodu v brigadi Svit prijazno razkazal svoje bivališče, edino poleg bivališča predsednika brigade, ki je bilo zgrajeno iz opeke, veliko in zračno, z barvno televizijo najnovejše znamke in pralnim strojem. S slepo vdanostjo so vsi v sekretarjevi okolici sledili njegovi najkrajši besedi, ukazu.

Na vrhu sicer kritizirajo takšno fevdalno vedenje, vendar ga še dolgo ne bo mogoče izkoreniniti. Ob vsem tem prepletanju današnjega in včerajšnjega je v ospredju današnje kitajsko prepričanje, da ni treba hiteti. Poglavitno geslo za danes in jutri je »ugotavljanje resnice v dejstvih«, kajti včeraj je bilo zaradi naglice in nepremišljenosti narejenih vse preveč napak, ki so bile še kako drage.

Konec

Živa zgodovina partijskega dela v Mežiški dolini Ves vdan delu

Ob začetku novega leta potegnemo ponavadi črto in pregledamo, kaj smo v minulem naredili in kaj nas še čaka v prihodnjem. Malokdo lahko mirno reče, da je trdno stopal po začrtani poti. Eden takšnih pa je prav gotovo Ivan Kokal-Imre z Raven na Koroškem.

Njegova življenjska zgodba je podobna zgodbi iz napetega romana. Hkrati je to tudi zgodba o ljubezni do svojega naroda, njegove svobode in o vdanem partijskem delu, ki je polna trpljenja, samoodrekanja in prepričanja v pravičnost načel, za katera se je bojeval.

Rodil se je v številni železarski družini na Tolstem vrhu nad Ravnanmi, takratnim Guštajnom. Hodil je v četrti razred šole. Zjutraj so kot običajno zapeli cesarsko himno »Got er halte, got beschütze unser kaiser, unser land,« ko pa so popoldan odhajali domov, so že peli »Kodan se zaznava, danica priplava«. Kmalu so se v njihovi hiši naselile Malgajevе čete in preprečile Nemcem zasedbo Mežiške doline. Njegov oče se je večkrat pogovarjal z Malgajem in Imre je bil dobro poznan. Kot otrok je nosil vodo mitraljezom in se ni dosti zmenil za kroglice, ki so mu žvižgale mimo ušes. Nekega dne pa so se umaknili. Čez nekaj časa je prišel sosed Brusnik in jim povedal, da je na Lečnikovem hribu nekaj eksplodiralo. Otroci, med njimi je bil tudi Imre, so takoj stekli tja. Imre je spoznal, da je eksplozija ubila Malgaja. Za pasom je nosil ročne granate, ki so se zapletle med veje in eksplodirale. Pobral je njegovo cigaretnico. Kasneje jo je dal neki natakari, ki je rada videla postavnega vojaka.

Imre je naprej hodil v šolo, kjer pa je hvalnico cesarju zamenjala hvalnica kralju. Vsa Mežiška dolina je bila bolj lačna ko sita, vsi pa so imeli krvavo grizo. Nekega dne je prišel v njihov razred mož, ki je takoj ukazal učitelju, naj odnese palico. To je bilo otrokom zelo všeč. Imre je tega možakarja poznal, saj je skupaj z njegovimi brati

služil vojsko. Bil je Prežihov Voranc. Za svoje delo je potreboval hitrega, zanesljivega in iznajdljivega kurirja in izbral je njega. Hkrati se je Imre zaposlil v železarni. Skoraj sedem let sta delala skupaj in utrjevala partijske organizacije. Imre je bil tudi med organizatorji znamenitega zasedanja v Keflovem mlinu. Bil je stražar, vodnik in intendant. Vse naloge je dobro izpeljal. Z dobrimi dvajsetimi leti so ga poklicali v vojsko. Služil je v 48. kazenskem pehotnem polku v

Ivana Kokalja-Imreta je harmonika spremljala vse življenje. Lajšala mu je hude trenutke po zaporih, bila je skrivališče za partijsko literaturo in rešila mu je življenje, saj je njen glas prepričal preiskovalnega sodnika v Sarajevu, da takšen muzikant ne more biti »nevaren komunistični tolovaj«

Plevljah, kjer so bili vsi oficirji vraglovci. Kmalu je postal kaplar. Medtem pa so aretirali Voranca. Ko mu je eden od fantov to povedal, je takoj uničil vsa pisma, da z njimi ne bi bremenil še koga. Pred celim polkom so ga degradirali in poslali na sodišče v Sarajevu, kjer naj bi ga obsodili na smrt. V Sarajevu je prepričal preiskovalnega

sodnika, da je nedolžen. Ta ga je poslal na sodišče v Ljubljano, kjer je predsedel v samici tri mesece. Sodišče ga je oprostilo. Vrnil se je v Plevljo, kjer je postal dežurni velikega travnika.

Maja leta 1931 se je vrnil domov. V železarni ni bilo dela zanj in zaposlil se je na graščini kot vrtnar. S sodelavci in priložnostnimi pomočniki je čez mejo prenesel na tone propagandnega materiala in letakov. Toda tudi zanj se je našel Pilat in ga izdal. Zandarjem je pobegnil v Avstrijo. V Berlinu se je srečal z Vorancem in od tam nadaljeval pot v Moskvo. Po nalogu partije je nadaljeval šolanje, čeprav tega sam ni želel. Šolanje je uspešno končal na Kumsu, to je šoli kominterne. Želel se je zaposliti v tovarni krogličnih ležajev, vendar mu je partijsko vodstvo ukazalo, naj se vrne v Jugoslavijo.

Pisalo se je 1936. leto. V Celovcu se je povezal z zanesljivimi domačini, ki so mu povedali, da ga na drugi strani že čakajo zandarji. Premislil je in januarja 1937 je bil v Španiji. Ker je bil strokovnjak za orožje, je kar za bojnimi črtami popravil mitraljeze in topove. Naše ljudi – Dušana Kvedra, Franca Rozmana, Toneta Žnidaršiča, Jožeta Gregorčiča in druge – je uril v uporabi orožja. Največje priznanje republikanske armade pa je dobil za usposobitev 12 tisoč granat za 305-milimetrske topove. Kar za bojno črto so postavili strožnice in obdelali vsako granato, ki je bila zaradi sabotaže za nekaj desetink milimetra predebela za topove. Imel pa je tudi to žalostno nalogo, da je iz Španije popeljal zadnji bataljon internacionalistov. Po nekaj tedenskem bivanju v taborišču v Franciji se je konec aprila 1939 znova znašel v Sovjetski zvezi. V Leningradu so jih razvrščali in zaslilaševali. Sami so to imenovali »glavomojka« ali pranje glave. Imre je zbolel in poslali so ga na okrevanje na Krim. Ko se je pozdravil, so mu naročili, naj popiše vse špance,

kaj bodo delali po ozdravitvi. Vse njegove zapiske je pregledala Nadežda Krupskaja. Pri tem delu je imel nekaj težav z NKVD. Nekega dne ga je k sebi poklical Georgij Dimitrov in mu povedal, da bo nadaljeval šolanje za posebne kadre. Vojno je dočkal v Moskvi in že prvi dan je streljal na nemške bombnike. Z Jurijem Gustinčičem sta tudi prva poslala v svet po valovih radia Moskva slovensko besedo. Na to je Imre še posebej ponosen.

Septembra je odšel v Turčijo na politično delo. Organiziral je partizanski štab, v katerem je bilo štirinajst jugoslovanskih Muslimanov. Hkrati pa je uril tudi skupino turških fantov, ki naj bi naredila atentat na nemškega veleposlanika v Ankari von Papna. Urili so se na pustih plažah Zlatega roga v bližini Carigrada. Izuril jih je v uporabi pištol in ročnih bomb. Ko so bili atentatorji pripravljeni, je Imre odpotoval v Jeruzalem. Atentat sam pa ni uspel zaradi površnosti. Atentatorje je Imre vabil z bombami, ki so eksplodirale po štiriindvajsetih sekundah. Za atentat so dobili nove bombe, ki pa so eksplodirale že po dvanajstih sekundah, in tega jim ni nihče povedal. Tako je bombo razneslo v atentatorjevih rokah.

Do konca vojne je bil Imre na Bližnjem vzhodu. Preživljal se je, kakor je vedel in znal. Pogosto je moral bežati pred četniškimi agenti, saj je ob vsaki priložnosti govoril o partizanih. Po vrnitvi na Ravne se je z vso vnemo lotil obnove železarne. Danes pa kljub šestdesetdeset letom, ne več tako dobremu zdravju še vedno najde kakšno delo. Boli pa ga, da ga mladi komunisti odriivajo na stranski tir. Lani ni dobil vabila za partijski sestanek in tudi članarine še niso pobrali. Meni, da ob šestdesetletnem vdanem partijskem delu zasluži vsaj to.

Zaželimo mu, da bi v novem letu njegova partijska organizacija ne pozabila nanj, pa čeprav bo na sestankih kritiziral. Mladi komunisti se morajo zavedati, da to dela z najboljšim namenom.

Bojan Kuntarič

Poncala bo zapisana v zgodovini NOB

Člani komisije za spomeniško varstvo in ohranjanje izročil NOB pri občinskem odboru ZZB NOV Nova Gorica so se odločili, da bodo jeseni 1984 postavili spomenik na Poncali, ki bo pričal o okupatorjevem zločinu tik pred osvoboditvijo. Edini preživeli iz Kobarida se tako le spominja tega strašnega dogodka:

»Četrtega aprila 1945, ko je divljala zadnja nemška ofenziva, so stražarji z vso ihto odpirali celice v goriških zaporih in klicali posamezna imena. Med tremi poklicanimi iz naše celice sem slišal tudi svoje ime. Iz vseh hodnikov in celic se nas je zbralo na zaporniškem dvorišču dvajset. Poznal sem samo Jožeta Skubina iz Jezerc pri Kobaridu, ki so ga Nemci ujeli v predzadnji ofenzivi februarja 1945. V skupini dvajsetih je bil tudi Italijan, ki so ga esesovci pred nekaj dnevi tako pretepli, da je lahko ležal le na trebuhu. Nadut esesovski major je opravil apel, nato smo močno zastraženi korakali do poveljstva zaporov na trgu sv. Ignaca, kjer so nas spravili na prikolico.

S tovarnjaka je prežalo na nas dvajset do zob oboroženih vojakov. Peljali so nas skozi Solkan. Na Prevalu nas je major z rezkim glasom opozoril, da bo vsak beg kaznovan s strelom. Na Trnovem so našo prikolico obkolili radovedni okupatorjevi vojaki raznih narodnosti, ki so sodelovali v ofenzivi. Z nami vred so ugibali, ali nas peljejo na delo ali v zamenjo za nemške ujetnike. Vse na prikolici pa je spremljala slutnja bližajoče se smrti. S podvojenim oboroženim spremstvom smo nadaljevali pot proti Lokvam. Med potjo sem se seznanil še z Mirkom Skočirjem iz Zatočnice. Na Lokvah se je esesovski major, ki je vodil transport, pogovarjal z nemškim štabom. Medtem sta dva motociklista zdrvela po cesti, ki pelje proti Predmeji, in se hitro vrnili. Tudi nas so odpeljali po tej cesti. Ustavili smo se na koncu vasi ob majhni vzpetini pred gozdom. Vojaki iz spremstva so obkolili prikolico in se postavili vzdolž

gozdne poti, ki je vodila do kupa surovih govejih kož. V gosjem redu smo jih znosili in na prikolico. Očitno je bilo, da za nas tam ne bo več prostora.

Po opravljenem delu smo se morali razdeliti v skupini po deset. Moja skupina se je morala posesti ob posekani smreki, druga pa prav tako nekaj sto metrov globlje proti gozdu. Pred obe skupini so se ustopili vojaki z mitraljezi. V tem trenutku je nek Italijan iz naše deseterice padel na kolena pred majorja in v italijanščini prosil, naj nas ne ustrelijo. Major je še bolj besno rohnel in nadaljeval povelja. V trenutku sem z očmi preletel vojake, njihovo orožje in majorja. Z glasom, ki je značilen pred smrtjo, sem pozval talce k begu ter

se s podeseterjenimi močmi pognal proti gozdu. Slišal sem le še majorjev rezki glas, rafale strojníc in skelečo bolečino v levi roki, a bil sem že v objemu gozda. Novi rafali in strelji so bili namenjeni preostalim talcem obeh skupin. Na jasi je zavladala smrtna tišina. Čimprej sem moral priti do vrha. Gozd mi je zakrival pogled na morišče. Slišal sem le še ropot tovarnjaka, ki je zločince odpeljal v Gorico.

Poncala, tako imenujejo domačini del Lokev proti Predmeji, je vsrkala kri devetnajstih tovarišev in ostala tiha ter spokojna.

Nemci so pustili trupla talcev kar na morišču. Po ofenzivi so borci pokopali žrtve v grobove. Po vojni, 7. decembra 1945, so jih prekopali. Zasluge za prekop in seznám talcev ima dr. Dante Grion, ki se mu je po vojni posrečilo dobiti ta seznam v arhivu goriških zaporov.

Mirko Šuligoj

MILAN GUČEK

ODLOČILNI MET

Ob 40-letnici pohoda 14. divizije NOV in POJ na Štajersko sta izdali založbi Partizanska knjiga in Borec 2. del monografije Šercerjeve brigade avtorja Milana Gučka pod naslovom Pekoči sneg. Delo obravnava delež te enote v zgodovinski epopeji slovenskega partizanskega in narodnoosvobodilnega boja. Za pokušino objavljamo v več nadaljevanjih daljši odlomek iz knjige Pekoči sneg.

Po bojih na Spodnjem Razborju, oziroma na zemljišču med Vrhnjnikom in Ravnjakom, je bilo glede na nasprotnikovo upornost polkovniku Treecku očitno, da je smer »zahod« cilj preganjanje divizije. Preboj bo skušala prav gotovo opraviti nekeje na ozemlju severno od Šostanja pa do Slovenj Gradca oziroma Podgorja. Druge možnosti ne bo imela tudi glede na čas, ki ji je ostajal, da ohrani še kolikor se le da žive sile in pa, dokler ne bodo borci s svojimi močmi že povsem pri koncu. Polkovniku Treecku je bilo to že jasno, tako po slabi glasnosti nasprotnikovega orožja v spopadih kot tudi iz videza in izjav zajetih. Zato je obdržal dosegano zaporno črto in ker je računal tudi na možnost, da bi skušala divizija svoj poizkus za preboj naslednjega dne ponoviti morda na istem kraju ali malo više, zvedel pa ni za njen premik v Plešivec in za njene namene v naprej, je samo okreplil z dveh četa razvpite bojne skupine Maunz položaja na stiku med enotami vermanšata in bojne skupine Winkler na sever proti Zgornjemu Razborju in dolini Suhodol na sever za Razborjem. V rezervi si je obdržal le eno četo Maunzove bojne skupine.

Že v nedeljo, 20. februarja, ko je polkovnik

Treeck zvedel za preboj glavnine Stirinajste s Paškega Kozjaka na zahod in ker je predvideval njeno napredovanje v nakazani smeri, je hitel s premeščanjem svojih enot in s poslovanjem zaporne črte Šostanj-Spodnji Razbor. Že zvečer so čete raznih rodov nemške vojske, zandarmarije in polijeze zasedale kmetije v okolišču Raven nad Šostanjem ob osi Šostanj-grad Gutenbihel-kmetija Rehman-kmetija Cestnik-kmetija Tučman-kmetija Kristan-Ravenska vas prek kmetov Kaplana in Srakovnika. Od tod je bila do Velunjskega grabna zaporna črta prekinjena deloma zaradi težje prihodnosti, deloma pa zaradi zemljišča, ki ni bilo pregledano, medtem ko je bil v Šostanjskih Ravnah razgled razsežen.

Na tej črti razpostavljene enote so začele v ponedeljek, 21. februarja, graditi zemeljske utrdbe in mitralješka gnezda, vse točke so bile toliko oddaljene druga od druge, da bi bilo moč vzdrževati zveze in se medsebojno podpreti ob spopadu. Vsa pglavitna mesta v zaporni črti so bila med seboj povezana s telefonom, poveljstva pa prek radijskih zvez. Prebivalstvu zasedenega ozemlja je bilo strogo zapovedano, da ne sme zapuščati svojih domov. Divizijska predhodnica je hitela iz doline

rečice Velunje in je krenila v strmino mimo kmetov Spičnika in Škodlarja na Pristavo, razpotegneno naselje na vzhodu pred Ravnanmi, sledila pa ji je glavnina v treh kolonah, se pravi, ob varstvu dveh pobočnic. Štabovci divizije so se morali tudi tokrat, brez svoje obveščevalne službe, ki bi jim utirala varno pot, zanašati le na svoj »nos« in na svoj čut, kje je lahko in kje ne sovražnik, in pa na – partizansko srečo.

Že po drugi uri po polnoči so potrkali pri kmetiji Bršek, kjer je stanoval od nemške oblasti nastavljeni upravnik posestva pregnane družine, Peter Lesnik. Zbudili so ga in od njega zahtevali, da jih popelje k sv. Jakobu. Lesniku najprej ni razumel, kaj oboroženi neznanici pravzaprav želijo in mislil je, da so verjetno zašli, kajti on je vedel le za sv. Jakoba nad Velenjem. Pa so skupaj stopili h kolecu in mu pokazali smer proti zahodu, kamor bi hoteli. Šele zatem je bilo Lesniku očitno, da hočejo k sv. Jakobu nad Topolšico. To je bilo pa zanj predač, da bi vedel pot prav do tja, in je rekel, da jih pelje lahko le tako daleč, do kamor so mu svet in poti znane.

Divizijsko predhodnico, ki je imela sicer v svoji sestavi kar cel bataljon, pot pa si je utirala brez pobočnic, je zatem popeljal navzdol na Zgornjega in Spodnjega Hovnkarija, pa mimo Korošca, kjer so vzeli s seboj za pomoč, da ne bi zgrešili poti, še gospodarja Hriberška, v dolino Klančnice in od tam do kmata Konca. Pri Koncu je bila že ves prejšnji dan nemška posadka, ki je nekaj ur, preden je šla tod mimo divizijske predhodnice, odšla, ostala je pa za njimi vsenaokoli v snegu razpredena telefonska napeljava. Vodnika Lesnik in Hriberšek sta zatem vodila predhodnico navkreber mimo Končeve bajte in prigazila do Zgornjega Ostroznika. Tu sta predhodnico oddala okoli

4. ure zjutraj priletnemu gospodarju Francetu Habetu.

Novi vodnik ni nič vedel, kakšen je položaj spodaj v dolini in na cesti, ki pelje s križišča pod Gutenbihelnom proti Ravenski vasi. Menil je, da bi partizani najlaže in neopazni prišli prek nevarnosti tam, kjer se iz njegove gošče pod kmetom Cestnikom dolina najbolj zoži, čez potok je lesen mostič in malo više pri lesenem križu zavije pot naravnost navkreber in spet v goščo. Prek kmata Lajšeta in čistine v dolini potoka Bečovnice bi vstopili spet v goščo in prišli prek kmata Dricovnika kaj kmalu do sv. Jakoba ali pa prek kmata Slepca in potoka Toplice južno od Topolšice na območje Šentflorjana. Od tod je do Belih vod zadostno kritej po pogozdenem grebenu.

Celo predhodnice je z vodnikom vred previdno in tipaje sestopilo iz gozda in – pred sovražnikove okope. Naenkrat rezki vzkliki – Wer ist da? – in zatem že tudi strelji proti nerazločnim postavam.

Franc Habe je začel kričati – Ne streljat! Nisem pravi! Nicht bandit! – in se je kar vrغل v sneg pred okope. K sreči prav v kritje. Četvero, petero najbolj prisebnih iz čela predhodnice se je pognalo prek, drugi pa so se jadrno obrnili in bežali po gazi nazaj v gozd.

Upanje, da bo divizija le našla kje kakšno luknjo in se prebila s kar se največ da malo streljanja, kajti municije kratko in malo ni bilo, je bilo končano. Potreben bo boj za preboj in naskok na naporno črto z orožjem. Toda – kje?!

S tem spopadom je bil dan klic k orožju za vso utrjeno obrambno črto od Gutenbihelna pa do Tučmana in Kaplana ter Srakovnika. Preplah pa je medtem zajel že tudi vse, po enotah bojne skupine Winkler zasedeno ozemlje Pristave. Ko je šla divizijska predhodnica v

(se bo nadaljevalo)

Igralska skupina 9. korpusa

(15. januar 1944 – 9. junij 1945)

Stab 31. divizije je konec decembra 1943 ukazal nekdanjemu igralcu mariborskega gledališča Danilu Turku, pri partizanih je postal Joco, rojenemu Tržičanu, naj organizira igralsko skupino, ki bo poleg partizanskih pesmi in recitacij Prešerna, Gregorčiča, Cankarja in drugih naših velikanov pripravljala tudi zahtevnejše kulturne prireditve. Igralska skupina 31. divizije je imela razen vodje Danila Turka – Joca še sedem članov, nabranih po brigadah; prvič pa je nastopila na mitingu v Cerknem 15. januarja 1944. Na Cerknjanskem je igralska skupina do 27. februarja 1944 pripravila še 17 mitingov za vojsko in prebivalstvo.

Kmalu je štab 9. korpusa prevzel igralsko skupino, jo preimenoval v Igralsko skupino 9. korpusa in jo okreplil z novimi člani. Do 3. marca 1944 je skupina izvedla še tri mitinge, nakar je njen večji del odšel na turnejo s 30. divizijo. Tam so se skupini priključili še trije glasbeniki, ki so kmalu sestavljali znani in priljubljeni trio: harmonikar Jože Erjavec, kitarist Leon Ponikvar (sedaj že dolga leta član znanega ansambla bratov Avsenik) in saksofonist Dušan Likar. Skupina je na svoji enomesečni turneji pripravila 15 mitingov z dokaj pestrim sporedom, ki ga je dopolnjevala iz dneva v dan, včasih celo med počitki na pohodu. Priljubljenost Igralske skupine 9. korpusa se je hitro razširila po vsej Primorski, nove naloge pa so zahtevale preureditev te skupine. Medtem ko je bila prva skupina na turneji s 30. divizijo, sta Danilo Turk – Joco in Lev Svetek – Zorin or-

ganizirala novo, drugo igralsko skupino, v katero so vključili novih sedem članov. Joco je prevzel dramsko, Zorin pa glasbeno vodstvo na novo ustanovljene skupine, ki je prav kmalu imela mitinge. Zatem je na poziv Glavnega štaba NOV in POS odšlo 15 članov obeh skupin na dramski tečaj Slovenskega narodnega gledališča v Črnomelj.

Ko je 15. aprila 1944 prišla z Dolenjske pevka Bogdana Stritar, so ustanovili še tretjo skupino, ki so jo imenovali Korpusna igralska skupina ali kratko KIS. Sestavljali so jo pevski kvartet in glasbeni trio Erjavec-Ponikvar-Likar.

Skupina je imela ne Krasu in v Vipavski dolini 26 nastopov, 23. junija 1944 pa se je začela njena triinpolmesečna turneja po zahodni Primorski, Tolminskem, Bovškem, vzhodni, srednji in zahodni Beneški Sloveniji ter Reziji in se zatem 12. oktobra 1944 vrnila k štabu 9. korpusa.

Na tej poti je skupina prehodila skoraj 1300 kilometrov in pripravila 61 mitingov, ki se jih je udeležilo okrog dvajset tisoč ljudi. Posebno uspešno je nastopila v Beneški Sloveniji in nemalo pripomogla k narodnemu ozaveščanju in spoznavanju ciljev OF in NOB. Posebno pomemben je bil miting v Klotiču 23. julija 1944, na katerem je bilo več ko tisoč ljudi. Na njem so sprejeli prvo resolucijo z zahtevo po priključitvi Beneške Slovenije k združeni Sloveniji in Jugoslaviji. Igralska skupina je v Tarčmunu obiskala znanega pesnika in narodnega buditelja tamkajšnjih Slovencev monsignorja Ivana Trinka-Zamejskega.

Dva člana skupine sta se povzpela na vrh Kanina in tam zasadila slovensko trobojnico, 2. avgusta 1944 pa se je pet članov skupine povzpelo na Triglav in na Aljaževem stolpu pritrdilo slovensko zastavo.

Med turnejo te skupine je Bogdana Stritarjeva ustanovila četrto igralsko skupino, v katero so se vključili člani, ki so se bili vrnili z dramskega tečaja na Dolenjskem, in priredila 29 mitingov v raznih vojaških enotah in zalednih političnih manifestacijah. Ta skupina se je 28. oktobra 1944 združila s skupino KIS po njeni vrnitvi iz Benečije v enotno Igralsko skupino 9. korpusa pod vodstvom Danila Turka – Joca in se 30. oktobra preselila v partizansko prestolnico Cerkno. Tu se je začelo najbolj plodno obdobje igralske skupine.

S pomočjo delavskega bataljona in delavcev v zaledju je skupina zgradila iz podrtije nekdanje kinodvorane v Cerknem dvorano za prireditve in kongrese, v kateri je bil prostor za skoraj dva tisoč gledalcev. V dvorani so namestili celo kinoprojektor, ki so ga pripeljali iz Ajdovščine. Iz zavazniških padal so izdelali zavese in kulise in z njimi prevlekli zidove. Iz padal so naredili tudi potrebne kostume, vse od narodnih noš pa do frakov.

Vrh vseh prizadevanj Igralske skupine 9. korpusa je bil »Teden slovenske kulture« od 24. do 28. februarja 1945. Otvoritev akademija je bila v novi dvorani, ki so jo gledalci napolnili do zadnjega kotička. »Partizanski dnevnik«, glasilo OF za Primorsko in Gorenjsko, je o tem med drugim takole poročal 9. marca 1945 v član-

ku Razvalina življenja na primorskem odru:

»Na osvobojenem ozemlju Primorske je bil v dneh 24. II. do 28. II. »Teden slovenske kulture«, ki ga je priredil propagandni odsek IX. korpusa. V programu so se prepletala dela Župančiča, Prešerna z deli, ki jih je rodila naša borba, s pesmijo Bora, Kajuha in drugih.

Prav posebno toplo pa je primorsko ljudstvo pozdravilo dramo »Razvalina življenja«. Po dolgih letih fašističnega zatiranja, ko je bilo vse slovensko čustvovanje iztrgano iz duše primorskega človeka, je klena, pristna Finžgarjeva beseda prvič zopet našla svobodno mesto na primorskem odru.

Pred sedemnajstimi leti so fašistični zatiranci prepovedali vsako kulturno udejstvovanje v Slovenskem Primorju. Nasilno so bili razpuščeni vsi kulturni krožki, pevski zbori in glasbene šole. Utišniti je morala slovenska beseda. Tako je »Razvalina življenja« po sedemnajstih letih prva slovenska drama na primorskem odru. Vzorno naštudirano delo Korpusne Igralske skupine pomeni po zlomu fašizma višek kulturnega udejstvovanja v Slovenskem Primorju. Tako po igri, kakor tudi po scenariju je drama tudi z umetniškega vidika popolnoma zadovoljila.

Vodopivčeva spevoigra »Kovačev študent« in Čehovova prizora »Medved« in »Snubač« so uspešno dopolnili umetniški program.

Z uspešno izvedbo tedna je partizanska igralska skupina IX. korpusa proslavila obletnico svojega neumornega dela. Formirana januarja 1944, se je v kratkem času trdega, vztrajnega dela iz vrste diletantov in ljudskih talentov, v najtežjih okoliščinah, na izredno težkem terenu, razvila v pravo gledališče. Iz skromnih mitin-

gov v začetku, vrste partizanskih in narodnih pesmi, zbranih v izredno uspešni »Venček«, preko Radoševe »Matere«, Borove »Težke ure« se je razvilo gledališče z dramskimi prizori, katerih vrh predstavlja »Razvalina življenja«.

Tako opravlja Igralska skupina IX. korpusa važno kulturno-prosvetno poslanstvo in postavlja trdne temelje našega bodočega kulturnega dela in bo osnova za bodoče Primorsko gledališče. Še med našo borbo se obnavlja naša narodna kultura, odkrivajo se vedno novi ljudski talenti iz ljudstva, umetnost bo postala njegova last. Z vztrajnim kulturnim delom bomo izbrisali vse sledove, ki jih je dolgoletno zatiranje pustilo v primorskem ljudstvu, in ga vzgojili v ljudstvo nove, Titove Jugoslavije.

Na vseh prireditvah igralske skupine v novi dvorani je bilo prek 12 tisoč gledalcev. Zadnja prireditev v tej dvorani pa je bil nastop udeležencev. 2. pe-

vovodskega tečaja 9. korpusa. Začela se je namreč huda – zadnja – sovražnikova ofenziva, v kateri je sovražnik v svojem uničevalskem besu požgal novo dvorano in bunkerje s skritimi rekviziti. Igralska skupina in godba 9. korpusa sta bili dodeljeni Kosovelovi brigadi in se po trnovi poti prebili prek Porezna v Bohinjsko dolino. Po ofenzivi se je igralska skupina zbrala na Vojskem in 30. aprila v Gorenji Trebuši prejela ukaz za pohod v Gorico in Trst. Za 1. maj so nastopili v Koprivi na Krasu, dan zatem pa že v goriškem gledališču, nato v Trzinu in slednjič v Trstu. Sledili so nastopi v vseh večjih krajih Primorske in v ljubljanskem dramskem gledališču. S predstavo v tržaškem gledališču »Nazionale« 9. junija 1945 je Igralska skupina 9. korpusa končala svoje zelo uspešno poslanstvo.

Skupščina občine Idrija je Igralski skupini 9. korpusa podelila domicil. **Jože Oblak**

Razstava primorskega tiska v letih 1919–1941

Pod naslovom »Narod naš dokaze hrani« je v Knjižnici Cirila Kosmača v Tolminu še ves januar odprta razstava primorskih tiskov v letih 1919–1941, to je iz obdobja najhujšega raznarodovalnega pritiska na Primorskem. Razstavljenih je okrog 350 knjig, revij in časopisov, ki so izhajale pri raznih tržaških založbah in pri Goriški matici.

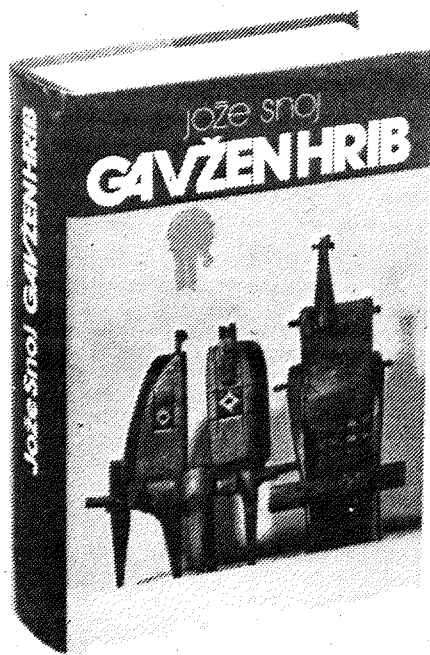
Del razstavljenega gradiva je last tolminske knjižnice, dediščina nekdanjega Rokodelskega bralnega društva v Tolminu, ki je bilo ustanovljeno l. 1881. in je delovalo do l. 1927, ko so ga fašistične oblasti razpusile. Knjige so si tedaj razdelili odborniki in jih poskrili po svojih domovih. Po osvoboditvi so se vrnile v knjižnico. Teh je bilo kakih 300 in so pomenile začetek novo nastale Ljudske knjižnice v Tolminu po vojni. Zato vidimo na njih po dva žiga: Rokodelskega bralnega društva in Ljudske knjižnice po osvoboditvi.

Razstava je razdeljena na več delov: leposlovje po avtorjih, poljudnoznanstvene po zvrsteh, svoj prostor pa imajo primerki revialnega tiska, časopisi in muzikalije. Kar tri vitrine knjig je Bevkovih. Bile so najbolj brane, ker je v njih zgodovina Primorčev, domačih ljudi in domačih krajev; trpka zgodovina tega koščka zemlje »na prepihu« med vzhodom in zahodom, med severom in jugom. Med časopisi vidimo Edinost, Novice, Gospodarski list, Novi list in druge.

Razstavljeno gradivo je pristen dokument časa nasilja in raznarodovanja na Primorskem. Za šolsko mladino je ogled razstave najbolj živa učna ura – tako iz zgodovine kot iz literarne ustvarjalnosti primorskih ljudi v krutem času italijanske okupacije. **Mira Pagon**

NOVE SLOVENSKE KNJIGE

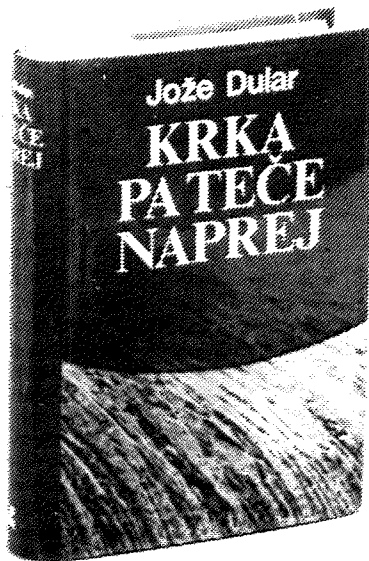
Izvirna leposlovna dela današnjih priznanih slovenskih pisateljev govorijo o sodobnih dilemah človekovega bivanja ali s stališča modernega ustvarjalca upodabljajo in presojuje čas, ljudi in dogodke iz polpretekle dobe.

Jože Snoj
GAVŽEN HRIB

Ta sodoben roman je neidealizirana podoba tragičnih vojnih let, ko se je v krvavem spopadu soočilo rdeče in črno, partizanstvo in bela garda oziroma domobranstvo, slovensko ljudstvo in okupatorska moč.

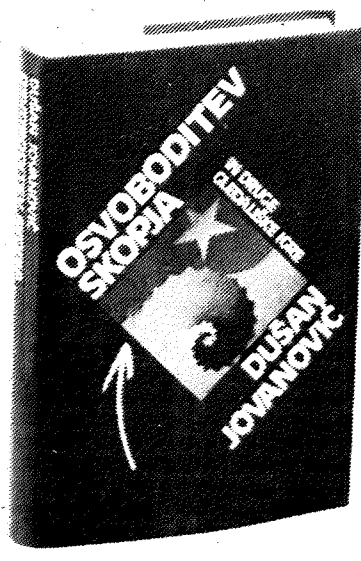
● 494 str., 645 din

Jože Dular
KRKA PA TEČE NAPREJ

Roman je široko zasnovana romaneskna freska, v kateri pisatelj spremlja usodo družine Štular skozi skoraj dve stoletji, vzpon in razpad določene družinske skupnosti v vasi ob Krki, ob tem pa razgrinja podobo časa in zgodovinskih osebnosti.

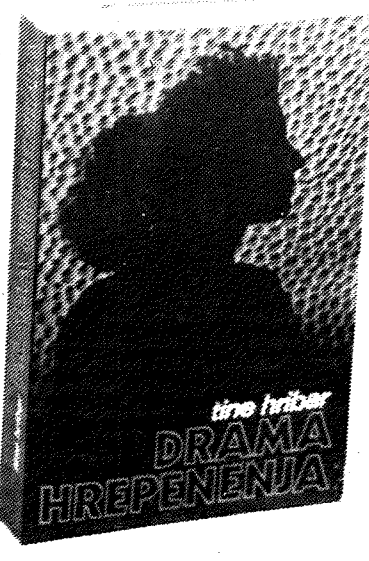
● 435 str., 780 din

Dušan Jovanović
OSVOBODITEV SKOPJA IN DRUGE GLEDALIŠKE IGRE

Knjiga vsebuje ta dramska besedila: ŽIVLJENJE PODEŽELSKIH PLEJBOJEV PO DRUGI SVETOVNI VOJNI, GENERACIJE, IGRAJTE TUMOR V GLAVI IN ONESNAŽENOST ZRAKA, OSVOBODITEV SKOPJA, KARMAZOV. Spremno študijo je napisal Andrej Inkret.

● 412 str., 720 din

Tine Hribar
DRAMA HREPENENJA

Delo obravnava Cankarjevo in Šeligovo Lepo Vido, dvoje dramskih besedil, ki razvijata enega središčnih mitov slovenske nacionalne kulture – motiv Lepe Vide. Gre za izčrpno filozofsko-literarno, izrazito aktualno pomensko analizo dramskih besedil.

● 252 str., 790 din

Franci Zagoričnik
SVEDER

Pesniška besedila, zbrana v tej knjigi, obsegajo ciklese pesmi in daljše pesnitve, v katerih je zgrajena pesnikova podoba današnjega sveta, ki je pesniška na ta način, da pesnik ni usmerjen samo vase, pač pa z najbolj živim interesom tudi navzven.

● 730 din

M založba
mladinska
knjiga

Telefon:
(061) 211-867
ali 221-233, int. 448

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA,
61000 Ljubljana, Titova 3, Prodaja po
pošti

NAGRADNA KRIŽANKA

SOZD EMONA, Ljubljana

PROIZVODNJA – kmetijska, živilsko-predelovalna, vinogradništvo, sadjarstvo, Kmetijski kombinat Ptuj, Mesna industrija Zalog, Tovarna močnih krmil, Ribarstvo.
TRGOVINA – 86 marketov, 386 klasičnih in specializiranih prodajaln, 8 blagovnic, 5 Emona centrov, Maximarket, Supermarket Ljubljana, Maribor, Centromerur izvoz – uvoz, zastopstva inozemskih firm, oskrba jaht in letal
TURIZEM IN HOTELIRSTVO – Emona hoteli: Bernardin in Riviera Portorož, Hotel Slon, GH Union in Holiday Inn Ljubljana, Hotel Evropa Celje, Hotel Slavija Maribor, Hotel Turist Ilirska Bistrica, Terme Čatež, Grad Mokrice, Ptujске toplice, Hotel Petovia Ptuj ter hotela Obir (Železna Kapla) in Korotan (Sekira ob Vrbskem jezeru) v Avstriji
INŽENIRING – projektiranje in izvajanje kompleksnih inženiringov za kmetijstvo, trgovino, hotelirstvo in skladišča.

Pravilne rešitve pošljite na naslov: Uredništvo TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, Ljubljana do 2. februarja 1984. V spodnji levi rob pripišite Emona.

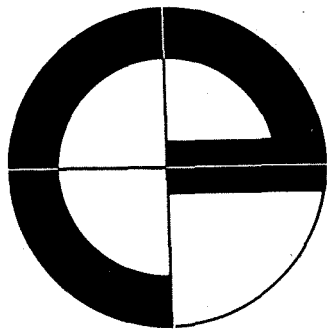
Nagrade:

1. vikend paket – polpenzion za 2 osebi v hotelu Bernardin v Portorožu;
2. vikend paket za 1 osebo v hotelu Terme Čatež;
3. vikend paket za 1 osebo v hotelu Terme Čatež;
4. suha salama, izdelek Emona Mesne industrije Zalog;
5. čebriček kislega zelja Emonine zeljarne Tomačevo – Emona Blagovni center Ljubljana.

Nagradni kupon

Ime in priimek

Naslov

Z g RAJ DEL PUŠKE SMREKA GLAS. ZNAMENJA ANCONA

ZLI DUH

SPREMLJ. EROSA

MERJASEC

OZ. ZAIMEK

MUZA ZGODOV. NEKD. INDIJ. PLEME

FRANC. MESTO

VODIK

9. ČRKA V ABC. GR. VOJAK

M. IME DEL NOGE

IGRA NA PRSTE

NADA

LATNIK TUR. SULTAN

TOV. V KAMNIKU

RADIJ

AD ACTA

DRŽ. BLAGAJNA

ZALOŽBA OBZORJA

DOLGA OS

ANCONA

SEKUNDA

HERCEGOVEC

KALCIJ

PREB. TRAKIJE VRSTA TATU

RADON

AVSTRIJA

PALMA

NIK. PRISL.

AVSTR. SKLADATELJ

NIVO VEZNIK

LJUD. REPUB. PESNIK

IZTEK PRAV TAK

POGOVOR NEMČIJA

PROJEKCIJA

REDKO M. IME TRAVNIK OB VODI

ALUMINIJ AM. DIN

ČAS BREZ VOJNE

1. SAMOGL. LJUB. Ž. IME

KRAT. NIŠKE IND.

MANOMETER POT V SNEGU

IME ČRKE

PTIČ N. ZELAND. SEVER

NAC. ADMIRAL D. ŽIVAL

ZVEZA KOMUNIST LUŽA

REAUMUR GOROVJE V BOLG.

REKA V Č. GORI LJUBKO V GLASBI

LJ. OŽINA NA MALAKI

SOLM. ZLOG I MESTO V SLOV.

UBIJ. KIT GR. BASNOPIS.

EVROP. PRVENSTVO

SHOD

OZN. VISK. OLJA

BRIT. OTOK TONA

GORA V ŠVICI

CE-TUNG

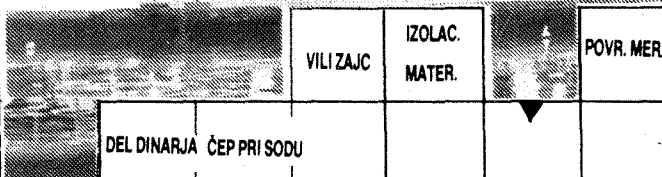
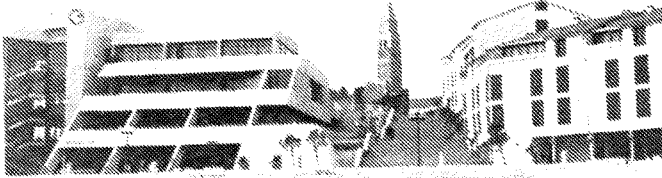
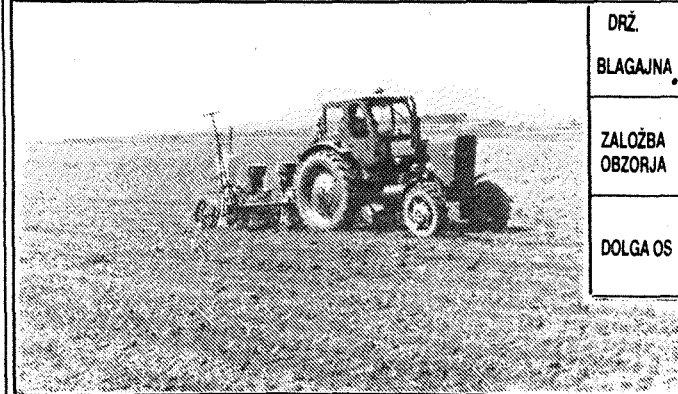
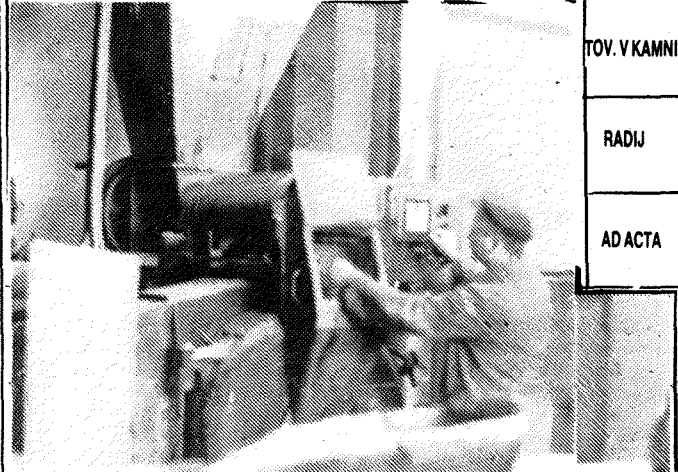
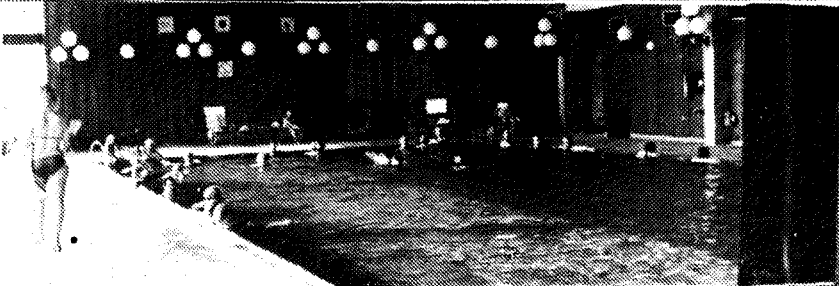
VRSTA CIGARET ILJUŠIN

VODNA PIPA

ZAČ. ABECED

NOTR. DVORIŠČE

RECEPT NESPOSOB. GOVORA GALIJ

PREVALJE

Kurirji so opravili
lanske naloge

Pododbor za Koroško partizanskih kurirjev relednih postaj Slovenije sodi med najbolj delavne. Na nedavnem zboru na Prevaljah so ugotovili, da so izpolnili vse lanske naloge. To je prav gotovo zasluga ne le posameznih članov pododbora, temveč tudi ostalih kurirjev. Trenutno se dogovarjajo z organizacijskim komitejem za ureditev spominskega parka na Poljani nad Prevaljem pri občinski skupščini občine Ravne na Koroškem, da bi bile tukaj ob spomeniku ali pa kako drugače, morebiti v obliki posebne ankete označene vse glavne kurirske TV in vojaške linije na Koroškem. Razen tega so lani za letošnje leto prodali 7.130 izvodov stenskih koledarjev dvanajstih koroških partizanskih domačij. Sodelovali so tudi v lanskeletnem popisu vseh aktivistov okrožnega komiteja in medvojnih aktivistov OF. Popis je bil opravljen zato, da bi upravičenci prejeli značko OF.

V razpravi, v kateri so sodelovali skorajda vsi tudi drugi predstavniki, smo zvedeli o vsestranski dejavnosti in tesnem sodelovanju posameznih kurirjev z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami v tem predelu Koroške. Med te naloge prav gotovo sodi že dosedanje tvorno sodelovanje s Pokrajinskim muzejem revolucije v Slovenj Gradcu. Sodeluje tudi pri bralni znački Karla Prušnika-Gašerja.

Razveseljivo je tudi to, da je tovarna poljedeljskega orodja kmetijskih strojev in livarskih strojev Gorenje Muta prevzela pokroviteljstvo nad koroškim pododborom partizanskih kurirjev Slovenije. Podpis pod sliko: Udeleženci zbora na Prevaljah

DRAGO MIKLAVEC

MARIBOR

Koroški in podravski
vezisti NOV o svojem
delu

Na zboru sekcije vezistov NOV v Mariboru, ki so se ga udeležili nekdanji pripadniki iz Koroške, podravske in prekmurske regije, so med drugim opozorili, da so lani namenili osrednjo pozornost zbiranju zgodovinskega gradiva o delovanju zvez med NOV in evidenci članov. Toda še vedno niso mogli zbrati vsega dokumentacijskega gradiva, razen tega posamezni tovariši še niso napisali obljubljenih prispevkov, in še vedno nimajo natančnega pregleda nad svojimi člani. Lani so s pomočjo posameznih občinskih odborov ZZB NOV uspeli »odkriti« 32 tovarišev, ki so med vojno v raznih krajih Slovenije delovali kot vezisti ali pa so opravljali podobne dolžnosti. Kljub temu menijo, da jih je še nekaj, ki bi jih morali vključiti v svojo organizacijo.

Zaradi krajevnih oddaljenosti med podravsko in pomursko regijo so na zboru predlagali, naj bi v Murski Soboti ustanovili podoben odbor vezistov, kakršnega že imajo v Mariboru.

Na zboru so spregovorili še o sodelovanju z enotami zvez JLA, zvezo radioamaterjev, posameznimi radioklubi, odborom transverzale kurirjev in vezistov NOV Slovenije.

Udeleženci zbora sekcije vezistov NOV pred stavbo telekomunikacijskega centra podjetja za PTT promet Maribor

Tudi letos bodo pred dnevom zvez JLA pripravili srečanje vezistov. Ob tej priložnosti si bodo ogledali Muzej narodne osvoboditve Maribor. Sodelovali bodo še na drugih proslavah ter v družbenopolitičnih organizacijah v okviru krajevnih skupnosti, kjer živijo posamezni medvojni vezisti.

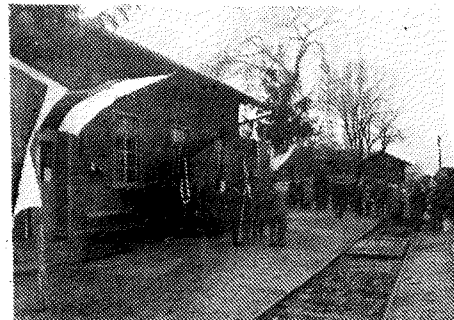
Delovanje sekcije vezistov NOV v Mariboru pa poleg domicilnega odbora kurirjev in vezistov NOV Slovenije gmotno podpira podjetje za PTT promet Maribor.

D. M.

BISTRICA OB DRAVI

Prvi krajevni praznik

Krajani krajevnih skupnosti Bistrica ob Dravi, v kateri živi okrog 1.140 prebivalcev, so 24. decembra prvič praznovali krajevni praznik. Izbrali so ga v spomin na noč s 26. na 27. december 1944, ko so borci pohorske čete Lackovega odreda napadli in razorožili nemško vojaško postojanko na železniški postaji v Bistrici ob Dravi.

Železniška postaja v Bistrici ob Dravi, kjer so odkrili spominsko ploščo

Dravi. Takrat so zaplenili precej orožja, nabojev in druge vojaške opreme.

Ob tej priložnosti so na postaji ob sodelovanju tamkajšnje krajevnih skupnosti, družbenopolitičnih organizacij in železniškega gospodarstva odkrili spominsko ploščo. V varstvu jo je sprejel Otmar Bezjak, direktor tozda Železniški promet Maribor.

V kulturnem domu so pripravili člani tamkajšnje DPD Svobode lep program. Pripravili so tudi razstavo o delovanju narodnega heroja Jožeta Lacka, njegove čete in pozneje odreda. Izdali so še priložnostno glasilo Naš kraj in domačimi novicami in avtobusnim vozniškim redom Maribor-Ruše.

DRAGO MIKLAVEC

JESENICE

Na vseh pohodih

Stane Zugvitz, upokojeni nadzornik signalno varnostnih naprav z Jesenic, je udeleženec številnih spominskih pohodov ob spomenikih NOB, številnih transverzali in planinskih poti. Bil je na vseh trinajstih pohodih na Stol, osemkrat na pohodu na Porezen, petkrat na Blegoš, petkrat na Ratitovec, osemkrat v Dražgoše, štirikrat na Bleščeči planini, devetkrat po loški

Stane Zugvitz ob svojih značkah in plaketah, ki jih je prejel za uspešno udeležbo na pohodih.

poti, enkrat na igmanski transverzali in drugod. V svojem kabinetu ima v okviru vse pominske značke in plakete. Našteli smo jih 49, poleg številnih delovnih in spominskih priznanj iz NOB.

BRANKO BLENKUŠ

GRIŽE

Nepravilno obveščanje

Kljub zimi ne mine mesec, da se planinci PD Prebold, Polzela in Zabukovice ne bi množično udeležili pohodov ob spomenikih NOB. Planinci PD Polzela in Zabukovice že vse od prvega organiziranega pohoda sodelujejo v spominskem pohodu na Tisje. Čeprav je bilo letos izredno slabo vreme, jih je bilo na pohodu blizu 100. Planinci iz Litije organizirajo vsako leto v decembru pohod v spomin na 24. december 1941, ko se je Franc Rozman-Stane poskušal z 2. stajerskim bataljonom prebiti na Stajersko in je bil v bitki pri Tisju zavrnjen. Zaradi občutne premoči se je moral umakniti na Dolenjsko.

Ze prve dni januarja je drugi pohod. Organizirala ga PD Zreče v spomin na Pohorski bataljon, ki je padel 8. januarja 1943 pri Treh žeblih na Osankarici. Letošnji pohod je bil 8. januarja. Udeležili so se ga planinci s Prebolda, Polzele in Zabukovice, pridružili so se jim posamezniki iz ostalih društev občine Zalec. Med približno 400 pohodniki jih je bilo 90 iz Savinjske doline. Kljub izredno slabim vremenskim razmeram, močnemu sneženju, so v 4 urah prehodili pot z Osankarice na Roglo.

Žal so vsako leto tudi neljubi dogodki. Na široko poudarjajo smučarski tek, ki je organiziran v spomin na bataljon, poudarjajo uspeh nekaj smučarjev, ki tekmujejo, vse preveč pa se pozablja na planince, ki v spominskem pohodu stojajo po pohorskih gozdovih. V koloni hodijo najmlajši – pionirji, hodijo odrasli. Ni jim žal napov, ki so gotovo večji kot pri tistih, ki tekmujejo za priznanja in medalje in so na veliki opevani v časopisju. Planinci si ne želijo slave, boli pa jih, da naš tisk pozna v glavnem samo tekmovalni šport. Isto velja za televizijo, ki je na veliko poročala o Dražgošah, pozabila pa na Osankarico.

FRANC JEZOVIK

ŠPORT IN REKREACIJA

Prvi tek je odpadel

Na veliko žalost tekmovalcev, smučarjev-tekačev je prva letošnja množična tekaška prireditev v Cerkljah odpadla. Še bolj pa so bili razočarani organizatorji petega množičnega smučarskega teka »Gorenjskega odreda«, ki so se že od septembra lani pripravljali na teke. Vse so pripravili, samo ugodno vreme za teke niso mogli naročiti in v noči iz sobote na nedeljo sta nagla otoplitev in dež pobrala večino snega. Kljub pravočasnemu obvestilu po radiu je prišlo v Cerklje precej tekmovalcev iz Maribora, Nove Gorice, Novega mesta in od drugod.

Cerkljani upajo, da bodo teke izvedli na rezervni termin Smučarske zveze Slovenije ali pa na eno od prostih sobot. Sicer pa bodo natančen datum pravočasno sporočili.

Kljub temu ni počitka za smučarje tekače. Že to nedeljo, 22. januarja, se bodo podali v Duplje, kjer bo potekala ena najmočnejših smučarskih prireditev pri nas, to je tek »Po poteh Kokrškega odreda«. Tekmovalci se bodo pomerili na deset, petnajst in trideset kilometrov dolgih progah, organizatorji pa so razpisali tudi družinski tek.

Pester tekaški spored bo konec januarja. Tako bosta 28. januarja kar dva teka. V Kočevju bodo s tekoma na deset in trideset kilometrov oživili poti poslancev kočevskega zbora. Na Lokvah nad Novo Gorico pa bo Lokvanski tek na osem in 16 kilometrov. V nedeljo, 29. januarja, so določene kar tri tekaške prireditve, in sicer na Ravnah, Hotedršici in v Lescah.

B. K.

RADIO ŠE POMNITE
- TOVARIŠI

Dne 23. decembra lani je minilo natančno 40 let, ko je bila v soteski Pasice nad Podnjivcem pri Cerknem zgrajena prva baraka, v katero so prenesli prvih 7 ranjencev; to je bil začetek SVPB »Franje«. Z rastjo barak in ranjencev je naraščala skrb ne samo za popolno spoštovanje in izvajanje pravil konspiracije, temveč tudi za postavitev svoje oborožene obrambe. O tem bo tokrat beseda v oddaji »Še pomnite, tovariši«, ki bo na sporedu Radia Ljubljane v nedeljo, 22. januarja 1984, brž po poročilih ob 9. uri. S spominsko besedo bodo sodelovali dr. Viktor Volčak, Pavla Čeban-Ljubinič, Ivan Goljat, Danilo Šuligoj, Ivan Gabrijelčič in Ciril Močnik. Oddajo pripravlja Stane Škrabar.

Vabili

V soboto, 21. januarja 1984, bosta spominska slovesnost in pohod. Zbirno mesto bo ob 9.30 dopoldne pri Minervi v Zabukovici pri Zalcu. Nato bo skupni pohod do bunkerja kurirjev TV S-24.

Vabimo, da se pohoda in spominske slovesnosti udeležite v čim večjem številu. Obudili bomo spomin na narodnoosvobodilno gibanje in na delo kurirjev na postaji TV S-24.

Poklonili se bomo padlim kurirjem Ivanu Kajtni in Viktorju Guzeju, ki sta padla ob napadu na bunker kurirjev 21. januarja 1944.

Predsednik KO ZZB Griže
Rado Čilenšek

Osmega februarja letos bo minilo 40 let od boja Slandrove brigade na Osekih na Menini planini. V kratkem toda ostrem boju je po štabnih poročilih padlo 18 partizanov. Ta dan je po pobočjih Menine planine pod sovražnikovimi krogli usahnilo še nad deset mladih življenj. Natančno število žrtev sovražnikov je hajke ni znano.

Krajevna organizacija ZZB Tuhinj v sodelovanju z mladinsko organizacijo vabi borce aktiviste, mladince in ostale, naj se udeležijo jubilejnega desetega pohoda ob 40. obletnici boja na Osekih. Pohod bo v nedeljo, 12. februarja 1984, s štartom pri osnovni šoli v Zg. Tuhinju ob 8. uri.

Pohod bo v vsakem vremenu! Jernej Kadunc

Zahvala

Občinskemu odboru ZZB NOV Črnomelj, KO ZB NOV Griblje in občinski skupščini Črnomelj se bratje in sestre padlega partizana iz Dobravice Avgusta Jakša, roj. 1922. leta, padel 10. 3. 1943 v Krasincu, pokopan je na pokopališču v Gribljah, zahvaljujemo za postavljen nagrobni spomenik, za izkazano pozornost in prizadevnost
Jože Jakša

Dopolnilo

V prispevku našega sodelavca Franja Hovnika pod naslovom »Javna družbena priznanja« je pomotoma izpadlo ime tovariša Stanega Červica-Sama.

Tovariš Červič je ob obletnici padlega Pohorskega bataljona, kot preživeli borec te enote, prejel plaketo Pohorskega bataljona kot posebno družbeno priznanje za izredne zasluge in uspehe pri utrjevanju in prenašanju izročil NOV. Uredništvo

ŠPORT IN REKREACIJA

Smuk karavanških
kurirjev

V nedeljo je na novih kranjskogorskih smučiščih in v Podkorenu nastopilo več kot tristo smučarjev Gorenjske na jubilejnem 30. Smuku karavanških kurirjev, ki ga že od leta 1952 prireja ZB NOV Javornik-Koroška Bela.

Tekmovanje, ki poteka v počastitev 51. padlih kurirjev v Karavankah, bi moralo biti v Medjem Dolu v Javorniškem Rovtu. Zaradi pomanjkanja snega so ga prestavili v Podkoren. Prireditve je uspela tako v organizacijskem kot tekmovalnem smislu in je prispevala svoj delež k prenašanju izročil NOV na mlajše rodove.

Udeleženci smuka so nastopili v dveh kategorijah in devetih skupinah. V skupini B, ki je vozila le na nekaj deset metrov krajši progi, je tekmovalo tudi dvajset udeležencev NOV z Jesenic iz Radovljice, Tržica in Kranja. Organizatorji smuka so bili nekoliko razočarani, da se ni vabilu na tekmovalce, ki je bilo objavljeno v TV-15 Naš tovariš, odzvalo več borcev.

Sicer pa je med ekipami zmagala ekipa OO ZB NOV Kranjska gora, pred OO ZB NOV Tržič in OO ZB NOV Bled. Pri posameznikih pa je bil najboljši Miloš Jocič (Kranj) pred Francem Gašperinom (Kranjska gora) in Jožetom Klinarjem (Planina pod Golico). Franci Šmit

»Star naročnik novega«

Konec lanskega leta in v začetku letošnjega je precej naročnikov odpovedalo naš in vaš časopis TV-15 Naš tovariš. Nismo preveč veselili takšnih sporočil, nasprotno vse bolj smo zaskrbljeni zaradi njih. Vemo, da je petsto dinarjev precej za nekatere naše naročnike. Po drugi strani pa moramo znova poudariti, da je naš časopis najcenejši v Sloveniji, in verjetno tudi v Jugoslaviji. Prav nič spodbudno ni za uredništvo, če borci, ki bi morali biti steber bralcev in naročnikov, odpovedujejo TV-15.

V minulih dneh smo dobili tudi nekaj pism, ki so nas po vrsti pretresla. Del pisma, ki nam ga je poslal Franc Špelič iz Begunj na Gorenjskem, objavljamo, vi pa sami presodite o njegovi vsebini:

»S. 1. I. 1984. odpovedujem TV-15, ker ne morem več plačevati naročnine. Ne samo tem sicer priljubljenemu listu, pač pa še marsičemu sva se z ženo morala in se bova morala še odpovedati. Jaz sem zelo bolan, žena pa že 10 let leži zaradi neozdravljive bolezni. Žena mora dvakrat na leto v zdravilišče, da se s tem

do take mere ustavlja napredovanje bolezni, da je zdravstveno stanje znosnejše ter da je sposobna za najosnovnejše (da je sama, da sodeluje pri oblačenju in podobno). Da je zdravljenje še dražje, moram zaradi njene negibljivosti kot spremljevalec z njo. Si lahko predstavljate, koliko to stane? In kako naj mi navadni smrtniki, odvisni od pokojnine, prihranimo toliko, ne da bi se odpovedali tudi tistemu, kar je v normalnih življenjskih razmerah nuja in potreba. Oba z ženo prejemeva kot borca pred 9. 9. 43. borčevsko pokojnino in jaz kot VVI invalidnino VI. kat.

Človek je človek samo, dokler je borec, delavec-ustvarjalec-proizvajalec, ko to ne more več biti in se v času službovanja ni »povzpeli«, ostane le še številka, čakajoča na poslednje dejanje.

Bes me prijemlje, ko to pišem, zato naj brez pravega konca končam in preneham biti naročnik Našega tovariša – TV-15.

Komentar ni potreben!

B. K.

Naročamo revijo Borec na naslov:

Ime in priimek _____ ali _____

Ulica, hišna številka _____

Kraj _____

Pošta _____

Podpis (in žig)

Albin Borštner

Novembra lani smo se na zagorskem pokopališču poslovili od Albina Borštnerja. Rodil se je 1914. leta na Kolovratu. Bil je rudarski upokojenec. Leta 1944 se je vključil v 10. Ljubljansko brigado. Za zasluge v NOV je bil odlikovan z medaljo zaslug za narod.

Minka Flisek

Novembra lani je umrla Minka Flisek, rojena 1911. leta v Zagorju. Že prvo leto okupacije je začela delati z NOG in 1944. leta je morala vsa družina med partizane na Dolenjsko. Minka je bila pri glavnem štabu 7. korpusa.

Nande Dornik

Oktobra lani je umrl Nande Dornik, predvojni komunist in član sveta občine Zagorje. Rodil se je 1910. leta v Nemčiji v rudarski družini. Njegov oče je bil komunist, zato je bil odpuščen z dela. Poiskal si je delo v Franciji, kjer je moral zelo mlad v jarno. Občutil je krivico delavskega razreda in se vključil v Komunistično partijo Francije. Zbiral je somišljenike za odporiško gibanje proti okupatorju. Leta 1947 se je vrnil v domovino in se zaposlil v rudniku.

Marija Lušina

Na Dobrovi pri Ljubljani smo se lani poslovili od Marije Lušina, rojene 1919. leta. V začetku novembra 1941. leta se je vključila v OF. Kot aktivna aktivistka je sodelovala s partizani na dolomitnem območju. Leta 1944 je bila aretirana in odpeljana v taborišče Ravensbrück in kasneje v Hamburg. Odlikovana je bila z medaljo zaslug za narod ter je prejela spominski znak aktivista OF Zveze aktivistov Notranjske.

Franc Lukman

Do kapitulacije Italije je bila njegova življenjska pot zelo podobna mnogim usodam slovenskih primorskih fantov, ki so v italijanskih uniformah prišli v zavezniško ujetništvo, še prej pa je poskusil Afriko in malarijo. Zaradi oslabelosti in boleznih mu je uspelo sele v marcu 1944 iz ujetništva priti v Bari in od tam v bazo, kjer so se naši fantje usposabljali za pripadnike tankovskih enot. Ker je bil med najboljšimi, so ga poslali na izpolnjevanje in šolanje v Rusijo, odkoder se je vrnil še pred koncem vojne v Beograd. V Beogradu je bil eden prvih predavateljev na tankovski šoli vse do leta 1948, ko se je demobiliziral kot poročnik. Za hrabrost in delo je bil odlikovan z ordenom za hrabrost in medaljo zaslug za narod.

Nato je bil računovodja pri gradbenem podjetju v Petrinji na Hrvaškem, nato pa je leta 1957 prišel v Kobarid. V tovarni je prevzel vodstvo finančnih služb.

Po upokojitvi je še naprej ostal aktiven svetovalec in pomočnik, nepogrešljiv sodelavec odbora za odpravo posledic potresa v občini Tolmin, aktiven član društva upokojencev, kjer je vodil finančne posle društva. S prav tako zavzetostjo je bil vedno na voljo tudi KS Kobarid.

Ivana Čadež

Na Ledinah smo se oktobra lani poslovili od Ivane Čadež iz Govejka. Bila je sodelavka OF. Dva sinova je imela v NOV, eden je umrl v Italiji.

PRAVNI SVETOVALEC

O.S.M. Koliko znaša pokojninska osnova, ki je zagotovljena borcem NOV pred 9. 9. 1943, oziroma do 13. 10. 1943 pri odmeri njihove pokojnine?

Odgovor: Po novem republiškem zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je treba pri odmeri pokojnine borcem NOV pred 9. 9. 1943, oziroma do 13. 10. 1943 vzeti kot pokojninsko osnovo najmanj tolikšno pokojninsko osnovo, ki ustreza povprečnemu mesečnemu osebnemu dohodku delavcev v SR Sloveniji v prejšnjem letu, povečanem za 17,65 odstotka.

A.Z.K. Občinska uprava za prihodke vam je odmerila davek na posest počitniške hišice, in sicer za več let nazaj. Za ta davek niste vložili napovedi v prepričanju, da ste davka, ker ste hišico na novo zgradili, za 10 let oproščeni. Radi bi vedeli, ali je to pravilno, zlasti pa, v kolikšnem času zastara pravica do odmere davka?

Odgovor: Začasna 10-letna oprostitve davka od premoženja, ki se plačuje na posest zgradb, velja le za prve lastnike novih stanovanj, hiš oziroma stanovanj in garaž, ne velja pa ta oprostitve za prostore, ki se v sezoni ali od časa do časa uporabljajo za počitek in oddih. - Pravica do odmere davka pa zastara v 5 letih po preteku leta, v katerem je bilo treba odmeriti davek.

I. M. L. Ste kmetica - borka od leta 1942 dalje. Od uvedbe kmečkega starostnega zavarovanja, to je od leta 1972, ste starostno zavarovani in redno plačujete ustrezne prispevke po zakonu o starostnem zavarovanju kmetov. Radi bi vedeli, ali se vam bo po novih pokojninsko-invalidskih predpisih ta čas zavarovanja vstrel v pokojninsko dobo?

Odgovor: novem republiškem zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (164. člen), ki se bo začel uporabljati 1. 1. 1984, se osebam, ki so bile zavarovanci starostnega zavarovanja kmetov, vsteva v pokojninsko dobo tudi čas, prebit v starostnem zavarovanju kmetov, za katerega so bili plačani v skladu s prejšnjimi predpisi ustrezni prispevki.

R. S. K. Slišali ste, da se zavarovancem s polno pokojninsko dobo, ki ne uveljavijo pokojnine, pokojnina za vsako leto zavarovanja po izpolnitvi te polne pokojninske dobe po novih pokojninskih predpisih ustrezno več ne poviša. Ali velja to tudi za borce NOV pred 9. 9. 1943?

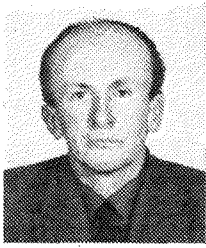
Odgovor: Tudi po novem republiškem zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju se zavarovancem-borcem NOV pred 9. 9. 1943, oziroma do 13. 10. 1943, ki po izpolnitvi polne pokojninske dobe - borci 35 let, borka 30 let, ostanejo še naprej v zavarovanju, ne da bi uveljavili pravico do pokojnine, oziroma tem zavarovancem, če stopijo znova v delovno razmerje ali začno opravljati zavarovanju zavezano dejavnost, poveča pokojnina, in sicer, kot je to določil statut skupnosti, za vsako leto pokojninske dobe nad 35 let (moški) oziroma 30 let (ženske) za 1 odstotek, toda največ za 5% odstotkov.

R. N. V. Kot borcu NOV pred 9. 9. 1943 vam je bila starostna pokojnina odmerjena od zagotovljene pokojninske osnove. Zanima vas, kako vam bo usklajena pokojnina s 1. 1. 1984?

Odgovor: Po sklepu o akontativni uskladitvi pokojnin s 1. januarjem 1984 (Urad. list SRS, št. 35/83) se akontativno uskladijo tako, da se povečajo za 11 odstotkov tudi vse pokojnine borcev NOV pred 9. 9. 1943, oziroma do 13. 10. 1943, odmerjene od zagotovljene pokojninske osnove.

M. P. S. Kot družinska upokoženka prejimate tudi dodatek za pomoč in postrežbo. Radi bi vedeli, ali se vam bo ta dodatek izplačeval tudi za čas, ko boste v bolnišnici?

Odgovor: Dodatek za pomoč in postrežbo se ne izplačuje upravičencu do tega dodatka za tisti čas, ko je v bolnišnici ali kakšnemu drugemu zavodu, in sicer za čas nad 6 mesecev take oskrbe.

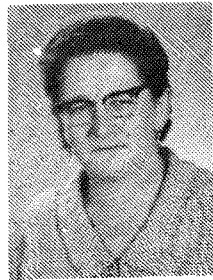

Ciril Likar

Novembra lani smo se poslovili od borca invalida Cirila Likarja iz Mrzlega vrha. Vpoklican je bil v italijansko vojsko. Na Siciliji so ga Angleži ujeli in prišel je v 3. dalmatinsko udarno brigado, s katero se je bojeval po Dalmaciji. Leta 1945 je bil ranjen in ostal je invalid. Bil je odlikovan.

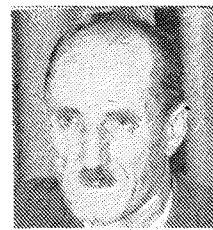
Ivanka Hribar

Novembra lani smo se na Blejski Dobravi poslovili od borka NOV, poročnice JLA ter upokojenke železarne Jesenice, Ivankke Hribar. Rodila se je na Pivki. V NOV je stopila 1942. leta, in sicer kot bolničarka v 9. brigado 18. divizije, kjer je dobila čin poročnika, kasneje pa se je bojevala v Zgodnodelenjskem odredu. Po vojni je nekaj časa delala v organih milice. Za svoje zasluge je prejela več priznanj. Udeležila se je tudi mladinske delovne brigade Samac-Sarajevo in Brčko-Banovići.

Slava Pršle

V Kočevju smo se lani poslovili od Slave Pršle, rojene 1920. leta v Gerovem na Hrvaškem. Leta 1941 se je vključila v NOG in naslednje leto se je s svojo družino naselila v Nemški Loki. Bila je aktivistka OF, sekretarka AFZ in opravljala je obveščevalno delo. Pri njej so se zbirali borci, ranjenci in terenci.

Johan Sušnik

Johan Sušnik je umrl novembra lani. Rodil se je v rudarski družini 1905. leta v Zagorju. V NOB se je vključil 1944. leta v delovno brigado v Suhi krajini.

Antonija Kordon

V Dolu pri Hrastniku smo se lani poslovili od Kordonove mame. Slovo je bilo v krogu številnih prijateljev, soborcev in znancev ter sotrpink koncentracijskega taborišča Auschwitz. Njeno junaško obnašanje, njena velika pomoč sotrpinkam je dajala pogum in voljo tudi ostalim internirankam, da so zdržale.

Anton Čebin

Rodil se je 1896. leta na Sv. Urhu pri Zagorju. Z NOV je sodeloval od 1943. leta. Od njega smo se poslovili v Zagorju.

Jože Kastelic

Novembra lani smo se v Hrastniku poslovili od soborca, revolucionarja in dolgoletnega družbenopolitičnega delavca Jožeta Kastelica. Že 1924. in 1928. leta je sodeloval v stavkah steklarjev. Bojeval se je za delavske pravice že pred vojno, vojna pa ga je zatekla na orožnih vajah, kjer je bil tudi ujet in bil vse do 1942. leta v ujetništvu. Po vrnitvi domov se je vključil v NOG, leta 1944 je aktivno stopil med borce NOB. Po demobilizaciji se je vključil v družbenopolitično delo in opravljal najzahtevnejše naloge. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

Gašperju v slovo

Na ljubljanskih Zalah smo se pred novim letom poslovili od znanega predvojnega revolucionarja, prvoborca in partizanskega poveljnika Filipa Tekavca-Gašperja.

V Ribnici na Dolenjskem je bil rojen leta 1912 in tam je preživel otroštvo v številni delavski družini. Leta 1930 je vstopil v podoficijsko šolo in postal podčastnik. Za takratne čase si je pridobil razmeroma dober poklic, toda ni se mogel upreti svojim humanističnim in socialnim naravnim nagnjenjem. Na službenem mestu v Sibeniku se je povezal z delavstvom tovarne karbida in z njimi in še z nekaterimi tovaršami iz vojske razširjal protirežimsko literaturo in sodeloval

v protidržavnih demonstracijah. Zaradi tega so ga kazensko prestemili v Kruševac. V letu 1933 je bil aretiran in po zakonu o zaščiti države obsojen na pet let zapor, ki ga je prestajal v niški kaznišnici. Zaradi nediscipline si je nakopal še kazen dveh mesecev, ki jo je prebil v okovih samice. V Ribnico je bil prignan z eskorto v novembru 1938 in vsak dan se je moral prijavljati žandarmeriji.

Filip Tekavec pa ni obmoroval. Izbral si je revolucionarno pot. Kot lesni delavec je postal še predsednik naprednega sindikata in nadaljeval je politična dela. Povezal se je še z drugimi levicari, z Jožetom Šeskom na čelu. Skupaj z Vincom Miheličem, Janezom Kmetom, Vincom Knolom in Janezom Lovšinom je bil na partijski konferenci v Stari cerkvi pri Kočevju avgusta 1939 sprejet v KPS. Poleg Šeska so bili na sestanku še Boris Kraigher, Dušan Bravničar in drugi vodilni komunisti. Revolucionarni tok ga je potlej zajel z vso silo in ga nosil skozi hude čase partizanskega boja in povojnih naporov vse do prerane smrti.

Ob razpadu Jugoslavije se je iz vojske vrnil v rodno Ribnico in se tam takoj povezal z organizatorji upora. Postal je član komiteja KPS za kočevsko okrožje. Prejšnje in medvojno delovanje pa ni ostalo skrito italijanskim ovaduhom, zato mu je partija omogočila, da se je 12. julija 1941 umaknil v ilegalo.

Postal je prvi komandir Ribniške čete. Pod njegovim poveljstvom so se začele prve partizanske akcije, rušenje prog in napadi na manjše sovražne enote. Med narodnoosvobodilnim bojem je bil Gašper v operativnih enotah. Bil je komandant šolskega taborišča, komandant manevrskega bataljona, komandant prvega bataljona Tomšičeve brigade, komisar

minerskih enot in operativni oficir v Cankarjevi brigadi. Nato je bil komandant Notranjskega odreda, operativni oficir 7. korpusa, komandant dopolnilne brigade pri glavnem štabu Slovenije.

V bitkah je bil osemkrat huje in laže ranjen ter je bil 90-odstotni VVI.

Po osvoboditvi je bil pribočnik 31. divizije, načelnik vojnega okrožja Novo mesto in nazadnje komandant vojaške enote na Rakeku, kjer je bil zaradi slabega zdravja upokojen kot podpolkovnik JLA. Za zasluge v vojski in po osvoboditvi je prejel visoka državna odlikovanja in spomenico 1941.

Po upokojitvi je dlje časa živel v Cerknici, kjer je zelo uspešno deloval v družbenopolitičnih organih. Kot sekretar občinskega odbora OF in SZDL in kot predsednik občinskega odbora ZB NOV je nadaljeval z revolucionarnim delom pri obnovi in industrializaciji cerkniške občine. Vseskozi je bil povezan tudi s svojo Ribnico v domaćinih enotah in druge. Kot prvoborca in družbeno aktivnega delavca ga je občina Ribnica sprejela za svojega častnega člana.

Tudi po preselitvi v Ljubljano je po svojih močeh politično deloval v organih krajevnih skupnosti Rožna dolina. Posebno aktiven je bil v združenju borcev. Vseskozi pa je bil vdan lovski zeleni bratovščini, dokler ni omagal pod udarci krute bolezni.

Filipa Tekavca-Gašperja so poznali mnogi slovenski borci. Vseskozi je bil zvest revolucionarnim izročilom NOB in njegovim etičnim vrednotam. Osebo je bil pošten in skromen, dober tovariš in iskren prijatelj, zato je bil med borci zelo cenjen in priljubljen. Pogrešali bomo njegov optimizem in njegovo vedrino.

Tone Bavce-Cene

Andrej Korenčan

2

Goriško vojno področje

Današnje naloge

Bivši borci iz sestave goriškega vojnega področja, komand mesta in drugih enot smo začeli z delom za ohranitev vojnih oziroma revolucionarnih izročil in se dogovorili, kakšno naj bi bilo naše sodelovanje v prihodnje. Leta 1976 smo organizirali pripravljalni odbor za ustanovitev Skupnosti in še istega leta nam je Skupščina občine Nove Gorice podelila domicil z domicilno listino in zastavo. Organizirali smo se kot posebna oblika dela ZZB NOV Slovenije, ZZB NOV Nova Gorica, kjer ima naša Skupnost tudi svoj sedež. Skupnost borcev goriškega vojnega področja skrbi predvsem za: 1. zbiranje in urejanje dokumentarnega in spominskega gradiva ter pisanje monografije, oziroma zgodovinskih orisov posameznih dejavnosti kakor tudi zapise pričevanj še živih borcev; 2. organizacijo srečanj in proslav; 3. svetovanja in pomoč borcem pri urejanju njihovih statusnih, socialnih in drugih zadev; 4. sodelovanje s knjižnico NOV in POS, TV-15, revijo Borec, Našo obrambo itd; 5. povezovanje z drugimi domicilnimi odbori še zlasti v svoji domicilni občini; 6. sodelovanje z družbenopolitičnimi organizacijami, družbenimi organizacijami in društvi, jugoslovansko ljudsko armado in organizacijami združenega dela.

Naša organizacija je pravna oseba, ima svoja pravila, pečat in zastavo. Najvišji organ je zbor borcev Skupnosti, ki vsake dve leti voli odbor, izvršilni odbor, stalne komisije in nadzorni odbor. Naše komisije in za to določeni tovariši hodijo po vaseh, obiskujejo nekdanje borce ter na podlagi pričevanj in dokumentov raziskujejo delo Goriškega vojnega področja. Doslej smo popisali okrog sto različnih delavnic z več kot dvajset različnimi strokami. Zapisali smo 342 pričevanj bivših borcev, zbrali 535 različnih fotografij in 495 listin, ki so nastale med delovanjem goriškega vojnega področja, ter 516 raznih eksponatov. Vse to smo prikazali na posebnih razstavah, ki smo jih doslej organizirali v Lokovcu, Ajdovščini in Cerknem, del teh predmetov pa smo razstavili tudi v Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani. Mnogo zbranih predmetov in dokumentov smo odstopili muzejem na Goriškem, s katerimi tudi sicer redno sodelujemo. Po končanem pisanju monografije pa jim bomo dali vse zbrano gradivo.

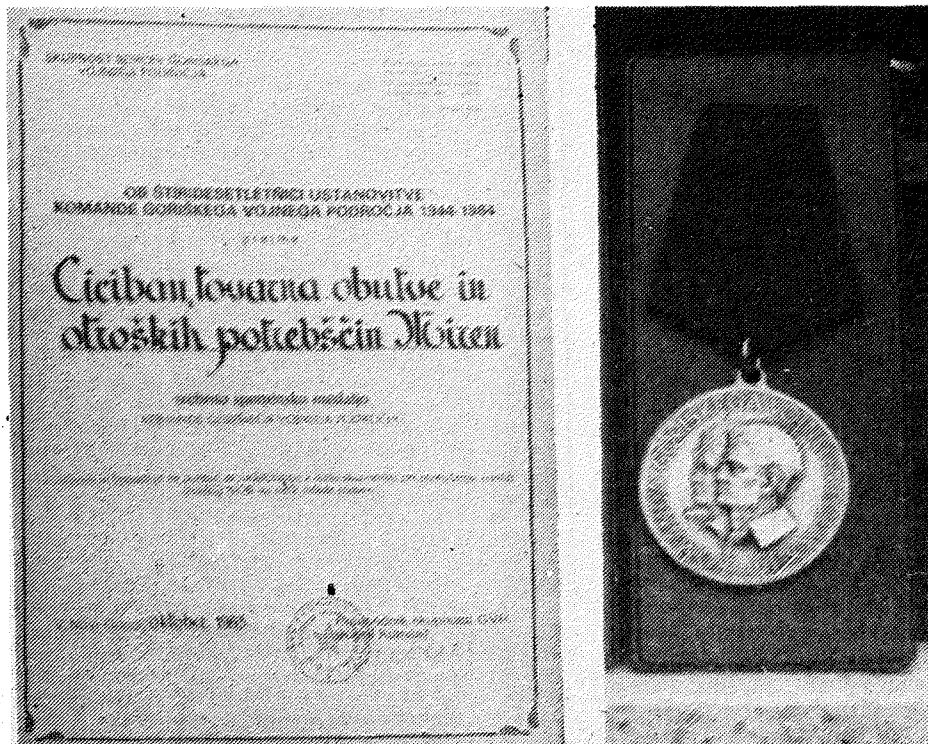
Povezava z delovnimi organizacijami

Sodelujemo z mnogimi organizacijami združenega dela, posebno pa še s tistimi, ki so prevzele pokroviteljstvo nad posameznimi gospodarskimi dejavnostmi goriškega vojnega področja med narodnoosvobodilno vojno. Pokroviteljstva so doslej prevzele tele organizacije: Vozila Gorica v letu 1978 nad kovinarskimi delavnicami; Tekstilna Ajdovščina istega leta nad šiviljskimi in krojaškimi delavnicami; Splošno gradbeno podjetje Gorica v 1979. letu. nad gradbeno dejavnostjo oziroma bataljoni narodnoosvobodilne vojne gradnje; Meblo Gorica v 1980. letu nad mizarškimi, tesarskimi in kolarskimi delavnicami ter žagami; Mesna industrija Primorske Gorica v letu 1981 nad živilsko dejavnostjo; Ciciban Miren pri Novi Gorici v letu 1982 nad čevljarškimi, sedlarskimi in ortopedskimi delavnicami ter usnjarnami in strojarnami. Organizacije združenega dela Vozila, Tekstilna in Ciciban so v čast vsem borcem, ki so delali v partizanskih delavnicah njihovih strok, na svojih objektih odkrila tudi spominska obeležja, ostale organizacije združenega dela, ki so prevzele pokroviteljstva, pa načrtujejo postavitev takih spominskih obeležij.

V sodelovanju z družbenopolitičnimi organizacijami v Idriji in Novi Gorici so bila postavljena spominska obeležja komandi mesta Vojsko in komandi mesta Idrija na Vojšnici ter komandi mesta Dornberk, komandi mesta Gorica, komandi goriškega vojnega področja in partizanski straži Renče v Renčah.

Prav tako predlagamo tudi drugim občinskim skupščinam na Primorskem, oziroma njihovim ustreznim organom, da postavijo spominska obeležja še ostalim komandam mesta in premočnim bolnišnicam ter da poimenujejo ulice, trge ali ustanove v primorskih mestih, po imenih komande področja oziroma komande mesta iz narodnoosvobodilne vojne.

Naša Skupnost se je ob 40-letnici najbolj zaslužnim prebivalcem Primorske, ki so med narodnoosvobodilno vojno nesebično sodelovali in pomagali komandam mest in področja skromno zahvalila s podelitvijo posebnih priznanj s srebrnim spominskim znakom komande goriškega vojnega področja. Dne 29. 10. 1983. so jih slovesno podelili v Novi Gorici. Priznanje so prejele tiste najbolj zaslužne mamice in očetje, ki zaradi starosti niso mogli v partizane, doma pa so skrbeli za obdelovanje zemlje in pridobivanje hrane, tudi za naše partizane ter sodelovali kot obveščevalci, kurirji, vodniki, prevozniki, pa negovalke ranjenec na domu, šivilje na domu, kuharice v etapnih kuhinjah ter pri metju žita, žaganju lesa, kovanju in drugih delih. Pa tista dekleta in fantiči, ki so bili premladi za partizane, bili pa so dovolj stari, da so nam še kako pomagali posebno kot obveščevalke in kurirji. Skupno je prejelo priznanje 45 domačinov, večinoma ženske, doma iz različnih krajev in vasi Vipavske doline, Idrijskega in Tolminske ter Pivke in Krasa.

Za dolgoletno in aktivno sodelovanje so prejele posebna priznanja s srebrnim spominskim znakom komande goriškega vojnega področja tudi organizacije združenega dela na Primorskem, ki so prevzele pokroviteljstvo nad partizanskimi delavnicami, občinske skupščine Primorske in ZZB NOV Nova Gorica.

Konec

Ustreljena boš, ne boš ustreljena

Starejši poslušalci Radia Ljubljana se prav gotovo spominjajo Avgusta Stanka in njegove harmonike. Vrsto let je razveseljevala poslušalce in spremljala številne pevce. Med njimi je bila tudi Dana Ročnik. Skupaj s Stankom sta posnela nešteto pesmi, ki so šle vsak dan v eter. Dana pozna po njenem petju vsa Slovenija, pa tudi v drugih krajih. Gostovala je v Trstu, Zagrebu, Sarajevu, Beogradu pa še kje. Njen prelep glas je razveseljeval poslušalce na številnih koncertih in proslavah. Malokateri pa je vedel, da ima Dana za seboj tudi zelo burno in trpečo revolucionarno pot.

Rodila se je v Mali Nedelji, današnjih Bučkovcih, v Slovenskih goricah, toda velik del otroštva in mladosti je preživela pri teti Tereziki Lešničarjevi v Celju. Tam se je šolala v osnovni, meščanski in nazadnje na trgovski šoli. Ze takrat je rada prepevala, pa tudi drugi so želeli, da jim poje. Ko je bila v trgovski šoli, se je priključila Celjskemu pevskemu društvu, ki ga je vodil Pec Segula. Ker je bila še tako mlada, jo je moral z vsake vaje spremljati domov dirigent, ki je stalnoval nedaleč stran od njih. Kmalu je spoznal njene glasovne zmogljivosti in začela je peti solistične vložke v pesmih. To jo je spodbudilo, da se je vpisala na konservatorij v Ljubljani. Njen učitelj je bil profesor Župevc. Dvakrat ali trikrat na teden se je iz Celja vozila v Ljubljano.

Ob ilegalnem delu za partijo se je Dana tudi marksistično izobraževala. Brala je številne knjige, ki jih ji je svetoval Šlander. Še več so k njeni politični usmeritvi prispevali pogovori s Slavkom Šlandrom. Veliko ji je povedal o krivich tedanjega sveta in ureditve. Nazorno ji je tudi prikazal, kako bo urejena nova družba. Šlander je bil z dušo in telesom vdan partiji. Čeprav je sam skrbel za družino, je veliko dal partiji tudi v denarnem smislu. Pogosto je govoril, da je prva partija, šele nato družina.

Propad kraljeve Jugoslavije je Dana Ročnik doživela v rojstni Mali Nedelji, kamor se je umaknila pred morebitnim preganjanjem. Tudi tam je nadaljevala ilegalno delo in vsake toliko časa je odšla v Celje po navodila. Šlander je takrat postal sekretar Pokrajinskega komiteja KPS za Štajersko. V njeni rojstni hiši so 29. julija Čeprav je študirala petje, je še naprej delovala tudi v Celjskem pevskem društvu. Tam je prepeval tudi Slavko Šlander. Z Dana sta se spoprijateljila. Veliko sta se pogovarjala. Svetoval ji je, naj preišlija o najrazličnejših stvareh. Veliko časa sta porabila za razprave o religiji. Posledica tega je bila, da je Dana prenehala hoditi v cerkev. Kmalu ji je povedal tudi o partiji in njenih ciljih. Dana je kmalu opravila drobne naloge za Šlandra. Obveščala je ljudi o sestankih in drugih stvareh. Slavko Šlander je izkoristil tudi njena potovanja v Ljubljano in iz pisarne na Wolfovi, kjer je izhajal časopis Tribuna, je nosila propagandni material in letake. V tej pisarni je tudi spoznala Toneta in Vido Tomšič, včasih pa je videla tudi Borisa Kraigherja.

Kmalu je Dana postala tudi navdušena planinka. Pogosto so hodili na Mrzlico. Seveda so bili takšni izleti tudi politične ure in priložnost za srečanje s somišljeniki. Na Mrzlico so hodili tudi tovariši iz Trbovelj, Hrastnika, Zagorja in Zabukovice. Dana je tako spoznala Mico Šlandrovo, Petra Stanteta-Skala, Dušana in Uroša Kraigherja, Marico Rode, Milana Apiha in številne druge.

Tudi ko so Slavka Šlandra zaprli, je revolucionarno delo v Celju teklo naprej. Dana je najpogostejše pisala matrice za ciklostil. Pobirala je tudi denar za Rdečo pomoč. Pri tem je srečala tudi Pepco Kardeljevo, ki je prišla v Celje in pobiralcem dala navodila za delo. Seveda pa Danino delo ni ostalo skrito policijskim vohlačem.

Ugotoviti niso mogli ničesar, samo slutili so...

Pred vojno je bila samo eno noč v zaporu, in sicer 1939. leta, ker je sodelovala v demonstracijah ob zasedbi Čehoslovaške.

Ob vsem ilegalnem delu je Dana pridno študirala na konservatoriju. Počas se je bližal konec šolanja, ko je nenadoma umrl profesor Župevc. Del njegovih študentov je prevzel profesor Betetja, in med njimi je bila tudi Dana. Profesor Betetja si je vtepel v glavo, da bodo spremenili glasove. Toda proti naravi človek ne more in Dana je obupala. Čeprav je naredila vse druge izpite, je padla pri

solo petju in pustila je šolanje. Prenehala je dobivati skromno pokojnino po očetu in zaposlila se je kot uradnica pri nekem celjskem advokatu.

Ob ilegalnem delu za partijo se je Dana tudi marksistično izobraževala. Brala je številne knjige, ki jih ji je svetoval Šlander. Še več so k njeni politični usmeritvi prispevali pogovori s Slavkom Šlandrom. Veliko ji je povedal o krivich tedanjega sveta in ureditve. Nazorno ji je tudi prikazal, kako bo urejena nova družba. Šlander je bil z dušo in telesom vdan partiji. Čeprav je sam skrbel za družino, je veliko dal partiji tudi v denarnem smislu. Pogosto je govoril, da je prva partija, šele nato družina.

Propad kraljeve Jugoslavije je Dana Ročnik doživela v rojstni Mali Nedelji, kamor se je umaknila pred morebitnim preganjanjem. Tudi tam je nadaljevala ilegalno delo in vsake toliko časa je odšla v Celje po navodila. Šlander je takrat postal sekretar Pokrajinskega komiteja KPS za Štajersko. V njeni rojstni hiši so 29. julija

Dana Ročnik, fotografirana na izletu RTV Ljubljana v Logarski dolini.

1941. leta pripravili sestanek predstavnikov organizacij OF z območja Ljutomera, Radgone in Murske Sobotice. Prišlo je približno deset ljudi, med njimi tudi Josip Hedžet, Stefan Kovač in Vinko Megla. Govorili so o organizaciji upora. Po udarili so, da morajo delati po načelu trojk ali peterk, tako da bi čim manj ljudi poznalo ime na drugih. Seveda je dal Šlander tudi druga navodila za nadaljnjo krepitev organizacij OF na teh območjih.

Dana je še naprej živela v Mali Nedelji, pa tudi v Celje je še hodila. Vendar je bila zelo previdna, saj se je bala, da bi jo kdo spoznal in prijavil policiji. Šlander, ki je bil v ilegali, ji je povedal, da se je preimenoval v Franca Vebra. Za njegovo smrt je Dana izvedela s plakata, s katerim je okupator označeval usmrtni talcev. Na enem izmed njih je bilo zapisano tudi ime Franca Vebra.

Zaradi številnih izdaj in izzi-vanj je ilegalno delo nekaj časa mirovalo. Kmalu pa so ga znova oživili. Konec oktobra so Dano zaprli zaradi suma, da je sodelovala s Slavkom Šlandrom. Decembra so jo izpustili zaradi pomanjkanja dokazov. Ko je prišla domov, so jo poklicali, naj bi se zaposlila pri nemški policiji. Odhitela je k teti v Celje in začela delati v tovarni tehtnic Rebek, sedanji Libeli.

Novembra 1942. leta so jo aretirali. Dva njena sodelavca sta jo izdala. Mučenja so bila živalska. Gestapovcem je povedala samo to, da je sama res delala za OF, vendar da ljudje niso hoteli imeti opravka z njo. V začetku novega leta so jo prepeljali v Maribor, kjer je bila zaprta skupaj s Tončko Čečovo. Bila je določena za ustrelitev. Čakala je sarno, kdaj jo bodo prišli iskat. Paznica je prišla in ji rekla: »Ustreljena boš!« Cez nekaj časa se je vrnila in zavpila: »Ne boš ustreljena!« Bilo je namreč 1943. leto in Hitler je praznoval desetletnico prihoda na oblast. Pomislil je nekatere zapornike in med njimi je bila tudi Dana. V zamenjavo za življenje je dobila Auschwitz. V mariborskih zaporih je tudi videla, kako so Nemci pripeljali opremo in orožje padlega Pohorskega bataljona. Še danes ne ve, ali so bila tudi trupla borcev ali samo oprema. Vse skupaj je bilo videti grozljivo.

S transportom 33 žensk so jo 6. februarja 1943. leta poslali v taborišče. Dana je v vagonu prepevala. Druge zapornice so jo spraševale, kako more peti, ko ve, kaj jih še čaka. Dana jim je mirno odgovarjala: »Za žalost bo še vedno čas.«

Po prihodu v Auschwitz je dva ali tri mesece delala zunaj. Podirale so hiše in prenašale zemljo s kupa na kup. Potem so jo preselili v pisarno in morala je vrisavati križce pred imeni umrlih taboriščnikov. Dekleta in ženske v pisarni so lahko veliko pomagale drugim zapornicam in tudi so, če so le mogle. Tako so tudi Tončko Čečovo razvrstile na takšno delo, da je v glavnem sedela. Vendar je Tončka zbolela za malarijo in tifusom ter je – zaradi izčrpanosti umrla. Seveda je tudi v taborišču delovala ilegalna organizacija. Proti koncu vojne je Dana delala v zobni ambulanti v mestu Auschwitz. Ko so Nemci čutili svoj konec, so jih začeli preseljevati in na poti so pobili veliko jetnikov. Vsega je bilo konec 27. aprila, ko so jih izpustili. V domovino se je Dana Ročnik vrnila prek Prage, Budimpešte in Subotice. Že 16. junija 1945 je bila v Celju in začela je delati v mestnem komiteju KP. Julija je šla na upravopolitični tečaj v Ljubljano in se zaposlila na Radiu.

Petje jo je še vedno veselilo in vpisala se je na akademijo za glasbo, ki jo je uspešno končala 1948. leta. Štiri leta je pela v ljubljanski operi, nato pa se je vrnila na radio, kjer je ostala do upokojitve.

Hotela je ustanoviti pevski zbor upokojevcem, vendar se je premislila, saj bi bila to prevelika obveznost. Osem let je še honorarno pela v radijskem zboru, poučevala je solo petje na glasbeni šoli na Viču. V listu je imela več dela kot pred upokojitvijo. Znova se je z vsem srcem posvetila planinstvu in vsako soboto jo je mahnila s prijatelji v gore. Zelo prijetne spomine ima na planinsko družino, pa tudi oni jo pogrešajo. Zdaj jim vedno manjka za »intonacijo«. Toda težave s srcem so bile prevelike, pa tudi vneti sklepi ne dovoljujejo več naporne hoje. Čeprav je stara že sedemdeset let, skrbi za vnuka Mitjo in vnukinjo Jelko. Hodi ju iskat v vrtec in nato odidejo na sprehode, doma pa jima Dana zapoje katero iz svoje zakladnice. Posebno rada jo posluša Jelka.

Bojan Kuntarič

Ob osvoboditvi Novega mesta

Tisti četrtek sem se s kolegom odpeljal v mesto v Streliško ulico, kjer stanuje Brane Suhy, ki je bil med vojno namestnik poveljnika bataljona partizanske straže. Ko sem mu razložil, po kaj sem prišel, mi je začel pripovedovati o osvoboditvi Novega mesta.

Preden je Italija kapitulirala, so partizani pripravljali napad na železniški most v Novem mestu. Akcijo naj bi vodil tovariš Suhy. Do mesta, ki je bil zastražen, naj bi prišli po vodi s čolni, v kate-

rih bi imeli razstrelivo za razrušitev mostu. Ker pa je potem Italija kapitulirala, ta akcija ni bila potrebna. Ko so se Italijani umaknili, so Novo mesto zasedli partizani. Tovariš Suhy je prišel v Novo mesto, ko je bilo le-to že osvobojeno. Na Glavnem trgu so ljudje plesali in se veselili. V čete so sprejemali nove borce, razoroževali Italijane in lovili dezertarje. Življenje med osvoboditvijo je bilo zelo živahno.

Cez mesec in pol pa so začeli proti Novemu mestu

prodirati Nemci. Najprej so mesto bombardirali. Med bombardiranjem je šel tovariš Suhy proti nekdanji žandarmeriji, v kateri je bil takrat sedež mesta. Takrat je bomba padla blizu te stavbe. Tovariš Suhy se je še uspel vreči na tla, vendar ga je drobna bomba zadela v ramo. Nemci so prodirali s tanki.

Partizani so jim na več krajih postavili zasede, zato da bi jih zadržali, dokler so se ostali borci umikali iz Novega mesta. S partizani so se iz mesta umikali tudi nekateri prebivalci, ki pa so se kasneje vrnili na domove.

MARKO BRACKD, 7. a
O. Š. Milka Šobar-Nataša
Novo mesto

Obisk

Sredi dela sta nas obiskala urednika Cicibana Božo Kos in Kurirčka Janez Kajzer. Srečali smo se v drugem razredu. Bili smo veselo presenečeni. Božo nam je risal na tablo opico, slona, mi pa smo samo gledali in strmeli odprtih ust. Prihajala sta iz Maribora, kjer sta bila na kurirčkovem festivalu. Srečanje z njima je bilo za nas veselje, saj radi beremo obe reviji.

DOROTEJA BREČKO
4. r. Stranice

Šport naj družijo narode

Atomska doba. Svet poln nasprotij: eni lačni, drugi v izobilju. Tehnika osvaja neslutne vesoljske širine, na zemlji pa marsikje boj za življenje, za majhen kos kruha. Azija, Afrika – tako bogati, pa vendar tako revni. Vojne med revnimi, da bi bili bogati še bolj bogati, revni pa še bolj revni.

Takšna je podoba današnjega sveta, ki pa ga vendarle družijo nekaj, kar ne pozna sovražstva in zavisti. To je šport. Njegov pomen za zблиžanje med ljudmi so spoznali že stari Grki, ki so tudi pionirji olimpijskih iger. Od takrat naprej je šport vedno bolj zблиževal ljudi in narode. Olimpijada pa je postala vi-

šek takšnega zблиževanja, ki so ga narodi vsega sveta prav danes še tako potrebni. Jugoslavija se tega zaveda. Olimpijske igre v Sarajevu so del njenega prizadevanja za sožitje med narodi vsega sveta, ne glede na raso, vero ali politično prepričanje. Naša olimpijada bo korak k temu cilju.

Zato se je veselim tudi jaz. Če pa bo zmagal Franko, Križaj ali Strel, bom še toliko bolj vesela, saj sem vendar Slovenka.

JANA KRENKER,
7. a razred
Osnovne šole
Prežihovega Voranca
Ravne na Koroškem

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

O počitnicah in - sreči

Pa smo le pričakali počitnice. Snega nikjer ne manjka in vsem, ki imajo radi zimska veselja, se že pred domačim pragom obeta dosti zabave. Marsikdo zaradi varčevanja letos ne bo šel kam daleč, zato pa bo morda bolj natančno spoznal svoje mesto, obiskal sorodnike, dobro filmsko predstavo, razstavo ali pa bo v topli postelji prebiral dobre knjige. Snovi za pisanje vam zanesljivo ne bo zmanjkalo, kakor ni zmanjkalo besed našima prijateljem Milošu in Miranu iz petega razreda COŠ narodnega heroja Ivana Bizjaka z Otlice, ko sta zapisovala misli svojih sošolcev o tem, kaj je sreča:

Sreča je ljubezen.

Ivica, 8. razred

Sreča je opoteča.

Tatjana K., 8. razred

Sreča je, da živimo v miru.

Dušan, 8. razred

Sreča je tam, kjer ni nesreče.

Marjan, 7. razred

Sreča je, ko imaš nekoga rad.

Nataša, 7. razred

Sreča je, da smo svobodni.

Leo, 6. razred

Sreča je, ko ni vojne.

Marija, 6. razred

Sreča je, ko dobim v matematiki petico.

Dušan, 6. razred

Sreča je veselje.

Miro, 5. razred

Sreča je, ko dobim dobro oceno.

Dolores, 5. razred

Sreča je, ko se rodi zdrav otrok.

Karmen, 5. razred

Sreča je svoboda.

Zvonka, 4. razred

Sreča je, ko se smučam.

Tomaž, B., 4. razred

Sreča je, ko grem na tekmo.

Arsen, 4. razred

Sreča je, ko sem med prijatelji.

Primož, 3. razred

Sreča je, ko se kepamo.

Aleš, 3. razred

Sreča je, ko so počitnice.

Dolores, 3. razred

Sreča je, da sem zdrava.

Julijana, 2. razred

Sreča je igra z žogo.

Andrejka, 2. razred

Sreča je, ko ni pouka.

Andrej, 2. razred

Sreča je, ko se igramo.

Martina, 1. razred

Sreča je, ko se sankamo.

Ana, 1. razred

Sreča je, če imam lep uspeh.

Nevenka, 1. razred

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Pripoved o sodelovanju pionirjev v NOB

»Žabarji« v boju za svobodo

Solkanski pionirji, »žabarji«, so se že poleti 1943. leta pridružili osvobodilnim silam naših narodov, saj so poleg odraslih tudi sami čutili socialno in narodno zatiranje. Prežeti s patriotizmom so pod vodstvom aktivistov OF pokazali veliko požrtvovalnost in bojno pripravljenost pri opravljanju številnih nalog. Prav naslonitev na mlade sile je poleg množične opore vseh naprednih ljudi dala naši revoluciji izredno življenjsko silo in vsestranski razmah.

Prvi pionirji, ki so sodelovali z aktivisti, še niso bili organizacijsko povezani, ampak se je njihovo delo prepletalo z delom OF in organizacije AFŽ. Delovnega programa še niso imeli, ampak so opravljali primerne akcije za množične organizacije. Z navdušenjem so pomagali pri propagandnih akcijah (pisanje parol, trošenje letakov, prenašanje pošte, zbiranje orožja, obveščanje o gibanju in oborožitvi oboroženih sil ipd.). Včasih so po svoji presoji izvajali samostojne akcije. Oktobra 1943 je Stana Zavrtanik-Komel, članica OF, v Solkanu sklicala sestanek in ustanovila pionirsko organizacijo. Na sestanku so bili povabljeni najbolj aktivni, zanesljivi in pogumni otroci iz družin, ki so bile kakorkoli povezane z bojem za osvoboditev primorskega ljudstva. Usta-

novni sestanek te organizacije je bil med koruznimi polji na Ledinah (na Petrovem). Na sestanku so bili tile pionirji (zaradi tajnosti so si nadelali psevdonime): 1. Andrej Štrukelj-Drejc, roj. 7. 7. 1931
2. Stefan Prijon-Kurinc, roj. 7. 9. 1932
3. Ivan Bitežnik-Zajc, roj. 14. 11. 1931
4. Bruno Vuga-Vogelč, roj. 4. 8. 1931
5. Anton Jakin-Fičko, roj. 16. 9. 1931
6. Emil Pavlin-Pastilja, roj. 1932, že pok.
7. Anton Bratuž-Tuščar, roj. 1932, že pok.
8. Ivan Jug-Grmič, roj. 4. 9. 1932

Na sestanku so sprejeli program dela. imenovali organizacijo »pionirska sabotažna skupina« in izvolili za komandirja Andreja Štruklja, za blagajnika pa Stefana Prijona. Ti pionirji so sestavljali jedro organizacije. Januarja 1944 sta bila sprejeta v organizacijo Jožko Jug-Brč, roj. 17. 3. 1932 in Avgust Komel-Gušto, roj. 25. 8. 1932.

Na ustanovnem sestanku so dobili pionirji navodila, ki so upravičeno delala vtis, da so organizacija, s katero naj resno računajo predvsem aktivisti OF, sabotažna skupina 9. korpusa in mladinska organizacija. Naročeno jim je bilo, da ne smejo ravnati svojeglavo, da se ne smejo izpostavljati za vsako ceno in da naj še naprej zbirajo obveščila o premikih sovražnih enot ter o tem, kdo in kdaj se druži z okupatorjem. Naročeno jim je bilo tudi, naj skušajo po svojih

močeh škodovati sovražniku in vnašati v njegove vrste zmedo.

Kakšna je bila solkanska sabotažna skupina?

Po prvem sestanku na polju, kateremu jih je sledilo še nekaj, so sestanke kasneje prestavili v »kaščo« pri Bratuževih v Žabjem kraju, k Zavratniku, Prijonovim, k Jakinu in tudi k Štruklju. Čeprav so se zbrali vsak dan, so imeli pravi sestanek enkrat na teden, po potrebi pa tudi večkrat. Na sestankih so se dogovarjali o prihodnjem delu, največkrat za teden dni naprej, ocenjevali so tudi opravljene naloge in proučevali, kako naj vključijo še nove člane. Prišlo je tudi do nesoglasij, posebno takrat, ko je bila kakšna zadolžitev površno opravljena. Eden največjih sporov pa je nastal, ko je komandir predlagal za sprejem v pionirsko organizacijo Tomaža Marušiča. Člani so bili mnenja, da ni zanesljiv, ker niso poznali delovanja njihove družine. Zato so se odločno uprli in degradirali za približno en mesec komandirja Andreja Štruklja. Ko je Tomaž Marušič mesec dni kasneje s soljo onemogel nemški oklepni avtomobil na domačem dvorišču in s tem izključil iz ofenzive proti trnovskemu gozdu najbrž zelo pomembno orožje, si je s tem prislužil vstop v pionirsko sabotažno skupino, komandirja pa so rehabilitirali.

Pogosto je bila na sestankih ustanoviteljica Stana, včasih pa tudi Edvard Mijelnček. Poleg teh pionirjev so sodelovali še Severino Figelj, član sabotažne skupine 9. korpusa, Alojz Abramčič, Jože Abramčič, Jože Prijon in Jože Jug. Maja 1944 je pokroviteljstvo nad pionirji prevzela tovarišica Ka-

zimirja-Anica Humar, por. Mladovan, sekretarka SKOJ za goriško okrožje. Delo pionirjev se je takoj potem, ko so prerasli v organizirano skupino, bistveno spremenilo. Naloge so bile zahtevnejše, tako da so pripravljali večje sabotaže, na primer prekinjanje nemških telefonskih zvez. Najprej so jih rezali, to pa so lahko Nemci hitro popravili. Izmisлити so si morali nov način. Z vztrajnim pregibanjem so prekinili prevodni del kabla, guma pa je zaradi prožnosti ostala cela. Čeprav je bil kabel po tej operaciji neuporaben, na zunaj tega ni kazal. Nemški vezisti so imeli veliko težav, predvsem pa so izgubljali čas. Kasneje so pionirji ponovno prekinjali zvezo in odnašali na stotine metrov tekočega telefonskega kabla sabotažni skupini 9. korpusa. V tem času je bila pomembna naloga pionirjev tudi straženje sestankov OF, mladinske organizacije SKOJ in drugo.

Tudi pionirske opazovalne akcije so dobivale pomembnejšo obliko. Poleg podatkov o premikih topništva, so skušali posredovati tudi podatke o kalibrih tega orožja. Za to so jih zadolžili Jožko Štrukelj, Pepi Prijon in Lojhe Abramčič. Med akcijami, ki so jih pionirji v tem času uspešno izvajali, je bilo predvsem pomembno vrtnanje gum na sovražnih vozilih. Na današnji Vojkovi cesti (na odcepu te ulice za Žabji kraj) so v pesek na ovinku makadamske ceste zagrebali deske z večjimi žebli. Vrsta nemških vojaških vozil je izgubila mnogo časa s krpanjem.

(se bo nadaljevalo)

Pred Mariborom so razorožili 22 nemških vojakov

Železniško postajo v Bistrici ob Dravi je napadla skupina borcev 4. pohorske čete Lackovega odreda v noči s 26. na 27. december 1944. leta. Pri tem so sodelovali še kurirji TV 12 s Franc Prelog-Mirko iz Sobetincov pri Markovcih, ki je bil tedaj v četi politični delegat in je napad tudi vodil, se tega dogajanja po štiridesetih letih takole spominja:

»Dne 26. decembra 1944 je naša 4. četa taborila na Pohorju pri Kaudejevih žagah. Dogovarjali smo se, da bi v Rušah izvedli oskrbovalno akcijo. Okrog 12. ure nas je krenilo na pot 85 borcev. Ob štirih popoldne smo se oglasili pri Čandrovi kmetiji in počakali temo. Pri tej hiši smo naredili načrt za napad na bistrsko tovarno. Pogovarjali smo se tudi, da bi napadli še bunker – čuvajnico in železniško postajo Bistrica ob Dravi.

Okrog 18. ure smo že odšli in se ustavili v hlevu pri Majzlovih. Nato sva z Maksom Novakom-Gamsoni šla po informacije k železničarju Martinu Marnu. Le-ta nama je nadrobno narisal postajo z žično ograjo, bunker – čuvajnico, dal še druge podatke in povedal, kje stojita nemška stražarja.

Železniške postaje tedaj še niste napadli?

»Seveda ne. Vodstvu čete sem predlagal napad. Z mojim predlogom se niso strinjali. Zadovoljili so se le z oskrbovalno akcijo, ki je bila izvedena, ne da bi bilo treba napasti bistrsko tovarno.

Nisem odnehal. Komandantu bataljona sem pokazal, kakšne podatke imam, in povedal, od koga sem jih dobil. Spet so mi svetovali,

Franc Prelogar-Mirko

naj ta napad opustimo, ker je preveč nevaren. Ko sem vztrajal, so mi v četi rekli, da ga lahko izvedem na svojo odgovornost in s prostovoljci. Priglasilo se jih je 12, več ko polovica je bila domačinov, kurirjev TV 12 s. Žal se po toliko letih vseh imen in priimkov ne spominjam več. Vem le za Hinka Rebernika iz Smolnika pri Rušah, Antona Marčiča iz Bistrice in mitraljezca Stanka.

Kako je potekal napad?

»Odšli smo za Robičevo hišo, kjer smo preoblekli Maksu Novaka in Toplaka, prvega v železničarja, drugega v žensko, in jima dali v roke prižgano laterno. Oba naj bi v zgodnjih jutranjih urah »pozdravila« prvega stražarja na železniški postaji, po-

tem pa odhitela na peron in tamkaj »okupirala« še drugega. Tako se je tudi zgodilo. Bili smo tako hitri in spretni, da smo z bliskovito naglico vdrl v bunker čuvajnice in na železniško postajo. Preseñenje je bilo popolno. Na naši strani ni bilo nobene žrtve. Bili pa smo zelo napeiti. Na postaji je bilo namreč 22 nemških vojakov, ki smo jih presenetljivo hitro razorožili. Odnegli smo šest mitraljezov, 25 pušk, več kot 3.000 nabojev, 2 zaboja ročnih bomb in še več druge vojaške opreme.

Preden smo se »poslovali«, sem švabom zabičal, naj se čimprej odstranijo. Naslednjič, ko pridemo, jim ne bomo pustili življenj. Kmalu je iz mariborske strani pripeljal jutranji vlak, h kateremu je bil prikljen tudi vagon, poln nemških vojakov. Ko je eden izmed napadalcev zakričal, da so na postaji partizani, je vlak odpeljal nazaj proti Mariboru.

Kam ste odšli potem?

»Otvorjeni smo odšli proti Rušam. Na cesti smo srečali voznika s sanmi. Ker se je izgovarjal, da mora za svojega gospodarja v Maribor po koks in da nima časa za nas, sem sam vzel vajeti in mu iztrgal bič ter obrnil konje proti Rušam. Na sani smo naložili vse zaplenjeno in odšli proti Marinskovi koči. Od tu naprej je ves tovor vlekel konj do Čandrove domačije. Tam so vse najprej popisali in potem razdelili med borce. Ko smo konja spustili, se je sam vrnil h gospodarju.

Da Čandrovih ne bi spravili v nevarnost, smo se takoj vrnili v naš tabor.

Drago Miklave

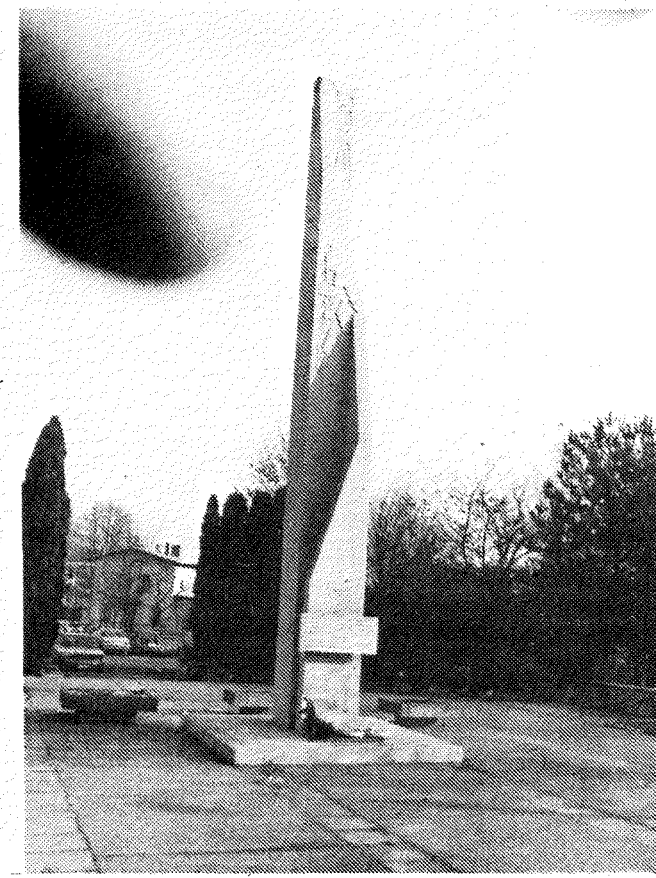
V Gornji Radgoni imajo muzej narodnoosvobodilne vojne, ki deluje kot oddelek Muzeja narodne osvoboditve Maribor. V tem oddelku hranijo dokumente in pričevanja o upor v Judenburgu 1918. leta. Takrat se je uprl 17. pešpolk, ki so ga po večini sestavljali Slovenci. Vračali so se iz ruskega ujetništva in bili pod vplivom oktobrske socialistične revolucije v Rusiji. Na čelu komiteja, ki je v Judenburgu organiziral upor, sta bila Anton Hafner in Karel Možina. Uporniki so umrli junaške smrti. Obsojeni na smrt z ustrelitvijo niso hoteli imeti zavezanih oči.

Hranijo tudi dokumente o bojih za severno mejo, o razpadu bivše jugoslovanske vojske v letu 1941, prihodu okupatorja v Gornjo Radgono, izdajalska dela kulturnodovcev in končno še o delovanju KPJ in SKOJ, pripravah ter razvoju narodnoosvobodilnega boja na radgonskem območju. Razen tega imajo v glavnem zbrana vsa spominska obeležja, le-teh je v tej občini deset. Imajo tudi slike borcev in padlih ali ustrejenih aktivistov. V kraju imajo še narodopisni muzej. Oddelek muzeja NO in etnografski muzej vodi že dalj časa Tone Brus.

V središču Gornje Radgone je spomenik 138 borcem in aktivistom NOV, ki ga je leta 1961 postavil občinski odbor ZB NOV Gornja Radgona.

D. M.

Pričevanje upora

Spomenik borcem in aktivistom v Gornji Radgoni

Rekorden obisk na Šmarni gori

Andrej Knifič, že deset let invalidski upokojenec, je bil zaposlen v tovarni Color v Medvodah kot skladiščnik. Prvo obdobje po upokojitvi se ni čisto znašel. Delal je na domačem vrtu, vendar mu je bilo to pre malo. Priljubljen je nasvetom gerontologov, naj človek čim več hodi v naravi. Tako si je za najbolj priljubljeno točko izbral Šmarno goro. Lani se je povzpел na vrh kar 435-krat letos do 7. januarja pa je bil tam že desetič. Pravi, da najraje hodi sam. Takrat je najbolj zadovoljen. Od njegove hiše v Svetju 10 do Šmarne gore je približno tri kilometre in pol. Če na hitro zračunamo, je lani prehodil samo na Šmarno goro in nazaj 3045 kilometrov.

V. Bovcon

Srečanje partijskih tečajnikov v Cerknem

Dne 27. januarja bo minilo štirideset let od tistega usodnega dne v januarju 1944. leta, ko je v Cerknem padlo le dan pred zaključnimi izpiti 47 tečajnikov 6. partijskega tečaja za Primorsko in Gorenjsko. Žalostna usoda teh fantov in deklet se je vsem, ne le domačinom, globoko vtisnila v zavest, njim v spomin pa so na hribu Brdce na Cerknem postavili spomenik, ki opozarja na zločin na tem pobočju pred štiridesetimi leti. Partijski tečajniki so s Cerknim prav tako tesno povezani vsa leta po vojni, kot so bili v tistih hudih časih. Na njihovo pobudo so tudi začeli gradnjo nove osnovne šole Spomenika NOB, ki danes neguje izročila narodnoosvobodilne vojne. Prav tako aktivno še danes deluje Društvo prijateljev te šole.

Ob 40. obletnici napada na tečajnike 6. tečaja bo 27. januarja ob 10. uri v Cerknem ob spomeniku na Brdcih spominsko slovesnost, uro kasneje pa bo v Cerknem zbor vseh slušateljev vseh sedmih partijskih tečajev za Primorsko in Gorenjsko. Prav tako bo tega dne občni zbor Društva prijateljev osnovne šole, ki te dni praznuje deseto obletnico delovanja. Ker organizatorji komemoracije in srečanja ne bodo pošiljali posamičnih vabil, vabijo vse tečajnike, ostale borce in njihove svojce, da se v čim večjem številu 27. januarja zberejo v Cerknem.

Mojca Čibej

Uspešno lansko leto

Člani pododbora za Štajersko 4. brigade VDV partizanskih kurirjev Slovenije so ugotovili, da so vse lanske naloge izpolnili v celoti. Pri tem so tudi opozorili, da so na več srečanjih pri odkrivanju posameznih spominskih obeležij ustvarili pristen stik s posameznimi krajevnimi družbenopolitičnimi organizacijami, društvi in z drugimi dejavniki v kraju. Pri tem so marsikje obogatili zgodovino NOB v posameznem kraju.

V razpravi so osrednjo pozornost posvetili prodaji stenskih koledarjev dvanajstih koroških partizanskih domačij, katerih motive je naslikal Franc Boštjan z Raven na Koroškem. Z izkupičkom bodo financirali za letošnjem letu določeno izdajo Monografija o TV zvezah v Sloveniji. Dosedanje gradivo drugi osnutek je pripravil Jože Zakonjšek-Cankar, so prebrali po posameznih linijah ob navzočnosti nekaterih kurirjev, komandirjev komisarjev, komandantov in inštruktorjev v posameznih predelih Slovenije.

Drago Antloga, predsednik pododbora za Štajersko, je posameznim jubilatam izročil posebna priznanja in se jim zahvalil za dosedanje delo, poudarjajoč, da bi naj bili tako dejavni tudi v prihodnje, ne glede na to, da so že sivolas.

Drago Miklave

Člani pododbora za Štajersko z jubilanti v Grižah pri Zalcu

Razstava Miloša Volariča

V knjižnici Cirila Kosmača v Tolminu so tik pred novim letom odprli zanimivo razstavo slikarja Miloša Volariča iz Kobarida. Tokrat se umetnik predstavlja s petindvajsetimi akvareli, ki bi jim lahko skupno poimenovali »lirična pesnitev naravi«. Zamašnjen je v tihe lepote naše Tolminske – v pesem trav, presojnih meglic, v jutranje zarje in sončne zahode, v strma melišča, prozorna jezera.

Vso to ljubezen do narave, lepote in umetnosti pa Miloš Volarič že leta posreduje tudi svojim učencem na kobarški šoli. Pod njegovim mentorstvom so se mladi ustvarjalci spoprijeli ne le s čopičem, ampak tudi z dleto ter z njim oblikovali les in kamen. Tako je v Kobaridu in njegovih neposredni okolici nastala že cela vrsta pomnikov iz časa narodnoosvobodilnega boja. Kjerkoli

je omahnil v smrt mlad kurir, talec ali borec, ki je branil slavno »kobarško republiko«, je zraslo obeležje, ki mimoidoče opozarja na žrtve za našo svobodo. Na severni strani Kobarida ima svoje spominsko obeležje tudi hrabri ruski borec, ki je z mitraljezom junaško branil prehod čez most proti Drežnici. Volaričevi mladi ustvarjalci so z raznih tekmovalnih odnesli najvišje nagrade. Priljučili so si tudi plaketo Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije za leto 1981, na katero so najbolj ponosni. Posebno oddajo »Pomniki« je posnela tudi TV Ljubljana.

Prav v tem, da Miloš Volarič svojo ustvarjalno moč in ljubezen do lepote prenaša na mladi rod, je morda največja dragocenst umetnika, za kar si nedvomno zasluži izjemno priznanje.

Mira Pagon

In naš konjiček?

Če bi vsakdo izmed nas ne imel kakšnega konjička (ne vem, zakaj se ne pravi »osliček«, kar je danes mnogim »hobby«), bi se nam ne zdelo vredno živeti. Ljudski rek je še bolj jasan: Vsako tele ima svoje veselje. Toda tudi temu je treba oporekati, kakor pač to delamo vsemu, češ tudi konjičkarstvo je dandanes »v krizi«. Povsod same krize – zagate, nadloge, stiske... Res, če pomislimo, za kaj vse smo se včasih navduševali! Menda smo bili zelo smešni kot gobarji, vrtničkarji, značkarji, zbiralci znamk, škatlic vžigalic, zarjavelih likalnikov (na ogled), uvoženih stranišnih školk, vojaških (tudi hitlerjevskih) medalj in uniform, najrazličnejših gumbov, s kakršnimi so verniki tudi polnili cerkvene puščice, vendar pa ni še zmeraj nič kaj smešno zbiranje raznih deviz, saj je teh numizmatikov baje največ. Zbiralec je da se nepregledna vrste, več tistih, ki so se zalagali za sedanje in prihodnje čase z jedilnim oljem, pralnimi praški, kavo, moko itd. in ki se zalagajo (zbirajo) še zdaj med drugim tudi s čevlji, a ne s starimi, saj tovarne ne morejo sproti potešiti njihovih konjičkarških strasti. Vsega tega pač ni mogoče pojasniti, saj je človeška domiselnost nezmerna, kot je lahko samo naša neumnost.

Torej tisto mnenje, da je konjičkarstvo v zagati, ni kdo ve kaj resno. Drži le, da med nami ni nikogar, ki bi mu bilo konjiček – delo. Sicer pa, ali so kdaj delo prištevali med konjičke? Lahko pa hinavsko vzdihujemo, kako imenitno bi živeli, če bi bilo delo naš splošno razširjen in veljaven konjiček, namesto da živimo v tem vsakdanjem peklu samih skrbi, strahov, »kaj bo«, kaj se bo spet čez noč podražilo, kakšne predpise in prepovedi bodo (potihem) razglasili, ali nam bodo res pobrali devize in potne liste, ali bodo red uvedli davek na vsak žep in razporek, kakor so tlačani v starih (ne kdo ve kako zlatih) časih plačevali davek na vsak dimnik ali »dim« – skratka: strašno!

Toda strašnejše je še to, da se zdaj več ne razcveta še do nedavna najstrašnejši konjiček: širjenje govorice, tisto grozljivo, srhljivo, kar sladostrastno prišepetavanje najbolj vročih novic »iz prve roke«. Na primer: Gotovo še niste slišali – jutri se bo podražil bencin! Brž na bencinsko črpalko, do polnoči je še pol ure! – Kakor da je to še kakšna novica! Bencin se lahko podraži kadarkoli kakor tudi sladkor, olje, kruh, čevlji (no, ali vas nisem opozoril, da se bodo podražili za sto odstotkov?)! To, kar so bile včasih samo govorice (da se bo kaj podražilo, brž teče, dokler je še kaj na policah ali »pod pultom«), pač ni več niti govoriča, še manj pa novica. Nikomur ni treba več česa prišepetavati – oh, kako smo zaradi tega nesrečni! Mnogo bolj kakor pa zaradi samih podražitev! Navadili smo se najbolj srhljivih govoric, ki so se predrado uresničevale, ker pač niti govorice dandanes niso več, kar so bile včasih. In to je strašno!

efes

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ZIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelek: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: CGP Dejo, Ljubljana, Titova 35